

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • DECEMBER • PROSINEC • GRUDZIEŃ 1993 • Č. 12(427) CENA 3000 ZŁ

Príjemné a pokojné
prežitie
vianočných sviatkov
želá

Redakcia Života
a ÚV KSSČaS

Pohľad na Repiská s novým kostolom. Podrobnejšie na str. 16-17. Foto.B.K.

V ČÍSLE:

Volebné schôdze MS KSSČaS	1-2
Z euroregiónu región	2
Rozhovor Života	3
Obvodná schôdza na Orave	4
Výpisy z dějin církvi	5
Nemáme nič nového	6
Vyhrali medailu	7
Moje spomienky na Jablonku	8
Slávení a hanení	9
190 let zelovského sboru	10
Tradičné jedlá na Spiši a Orave	10
Menšiny o Ústave PR	11
Vlak micru	11
Novozvolené výbory MS KSSČaS	12-13
Z české literatury	14-15
Nová dominanta Repísk	16-17
Povedy na sviatočné chvíle	18-19
Čitatelia-redakcia * Redakce-čtenáři	20-22
Tri bačovské príbehy	23
Mladým-mladším-najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava-humor	30-31
Stáva sa - stalo sa	32

ŽIVOT

**MIESIĘCZNIK
SPOŁECZNO-KULTURALNY**

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 33-09-41

ORGAN TOWARZYSTWA
SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE
(ORGÁN KULTÚRNO-SOCIÁLNEJ
SPOLOČNOSTI ČECHOV A
SLOVÁKOV V POĽSKU)
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/4
tel. 34-11-27

Wydawca
Zarząd Główny TSKCiS

Sponsor
Ministerstwo Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny
JÁN ŠPERNOGA

Zespól
Vlasta Juchniewiczová,
Beata Klimkiewiczová, Eugen Miśinec,
Jozef Pivovarčík

Spoleczne kolegium doradcze
Augustín Andrašík, Žofia Bogačíková, Jozef
Čongva, František Harkabuz, Žofia
Chalupková, Zenon Jersák, Bronislav
Knapčík, Lídia Mšalová, Anton Pivovalčík

Skład i lamanie
Barbara Moskal & Ewa Chrząstek

Druk
Drukarnia TSKCiS
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny TSKCiS w Krakowie w
terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego.

Cena prenumeraty:
jeden numer- 5000 zł, kwartalnie - 15000 zł,
rocznie - 60000 zł.
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa
o 100%

Nie zamówionych tekstów, rysunków i
fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian tytułów
nadanych tekstu.

Numer oddano do składu
5.11.1993r. (60%), 24.11.1993r.(37)
oraz 6.12.1993r. (3%)
PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

NOVÁ BELÁ

Predjazdová kampaň v Novej Belej vyvrcholila volebnou schôdzou miestnej skupiny KSSČaS, ktorá sa konala 26. septembra t.r. Zúčastnil sa jej tajomník ÚV Spoločnosti Ľudomír Molitoris a predsedca Obvodného výboru KSSČaS Anton Pivovarčík.

V správe predsedníčky MS Júlie Šurekovej o činnosti v medzizjazdovom období a súčasnom stave miestnej skupiny sa táto činnosť hodnotí celkovo kladne. Je to počtom jedna z najväčších miestnych skupín, ktorá združuje až 315 členov. V minulom roku sa Novobelčanom podarilo opraviť krajanskú klubovňu, ktorá sa tým stala útulnejšou a príťaživejšou pre krajanov, aj keď má značné nedostatky vo vybavení. Chýba jej, ako sa zdôrazňovalo, medziiným audiovizuálne zariadenie, príliš skromné sú tiež zbierky v krajanskej knižnici a pod.

Pri miestnej skupine pôsobí znamenitá dychovka pod vedením Emila Cervasa a Cyrila Šurecka. V najbližšom období chce MS obnoviť činnosť krajanského folklórneho súboru - tak v kategórii dospelých, ako aj mládeže, - ako aj ochotníckeho divadelného krúžku. Veľa pozornosti sa v správe venovalo základnej škole, ktorá sa vlnami rozdelila na slovenskú a poľskú časť. Spočiatku s jej riadnym fungovaním boli problémy. Dodnes nie je napr. vyriešená otázka učiteľa pre tzv. nultú triedu. V slovenskej časti novobelskej školy sa učí približne 90 žiakov. Výbor miestnej skupiny dobre spolupracuje s rodičovským združením, napr. každoročne vo vianočnom období organizujú spolu pre školskú mládež krajanskú oblátku, ktorá sa teší veľkej obľube.

Výsledky našej Spoločnosti v medzizjazdovom období priblížil zhromaždeným tajomník ÚV Ľudomír Molitoris. K najdôležitejším patrí o.i. kúpa domu v Krakove pre sídlo ÚV Spoločnosti a redakcie Života, výstavba tlačiarenskej haly a jej uvedenie do prevádzky, pomoc Spoločnosti krajantom pri prinávrateľní slovenských bohoslužieb v niektorých obciach na Spiši a Orave, a nakoniec oprava klubovní v Novej Belej a Jurgove atď. Žiaľ - ako uviedol tajomník ÚV - Spoločnosť v súčasnosti nie je v podstate dotovaná, dostáva finančnú pomoc len na niektoré kultúrne podujatia. Preto potrebné prostriedky sa snaží získať hospodárskou činnosťou.

Na niektoré aspekty činnosti v spiškom obvode, čo sa samozrejme spája s celkovým stavom Spoločnosti, poukázal predsedca OV Anton Pivovarčík. Zároveň zdôraznil, že napriek ťažkým súčasným podmienkam si novobelskí krajania udržujú svoju národnú identitu, o čom svedčí široká členská základňa a predovšetkým aktivita miestnej skupiny.

Počas diskusie - veľmi živej a otvorennej - krajania poukazovali o.i. na potrebu

rozvíjania hospodárskych a kultúrnych stykov so starou vlastou. Navrhovali tiež, čo by sa malo stať náplňou práce v nastávajúcom období, kultivovali spišskú kultúru a čo najviac zapájať do tejto činnosti našich študentov a vôbec krajanskú mládež. Veľkú pozornosť treba venovať školstvu, lebo - ako sa zdôrazňovalo - je to oblasť, ktorá má veľký význam pre budúcnosť nášho krajanského hnutia.

Po diskusii krajania udelili absolutórium ustupujúcemu výboru MS a vo verejnem hlasovaní jednoznačne vyslovili dôveru doterajšej predsedníčke Júlii Šurekovej a väčšine členov výboru. Zhromaždení zároveň zvolili krajana Františka Chalupku za čestného predsedu miestnej skupiny.

Na záver schôdze novozvolená predsedníčka Júlia Šureková podľakovala zhromaždeným za dôveru a zároveň vyzvala všetkých členov miestnej skupiny k zvýšeniu aktivity, lebo len spoločným úsilím možno niečo dosiahnuť.

(J.P.)

JURGOV

Jurgovčania opäť nesklamali. Aj napriek malému organizačnému nedorozumeniu (nebola určená hodina schôdze) sa 24. októbra t.r. zišli na predjazdovej volebnej schôdzi v hojnom počte.

Predsedca Jozef Vojtas hned v úvode požiadal prítomných o udelenie absolutória doterajšiemu výboru, aby tak uvoľnil miesto novému, podstatne aktívnejšiemu. Potom sa slova ujal predsedca OV Anton Pivovarčík, ktorý vyzdvihol silné národné povedomie Jurgovčanov a zároveň podľakoval členom miestnej skupiny za to, že sú oporou v rozvoji našej Spoločnosti.

Dalej kr. Jozef Vojtas zhodnotil činnosť za uplynulé štvorročné obdobie. Medziiným povedal: - *Veľa sme toho neurobili, nie je ľahké pôsobiť v prostredí, kde treba neustále prekonávať prekážky. Každý, aj keď sa cíti Slovákom, by sa radšej prizeral, ako nastavoval svoj krk a hlavu.*

Z významnejších podujatí spomenul prehliadku dychoviek v Jurgove, 50. výročie meštianky - kde sa na organizácii výrazne podieľala aj MS, návštevu biskupa F. Tondru zo Slovenska a vybavenie slovenskej omše pre krajanov. Na záver spomenul opravu klubovne, ku ktorej si dostávali malú predsieň. Všetky práce vykonali svojpomocne. J. Vojtas podľakoval výboru za dobrú spoluprácu a poznámenal, že vybojovanie slovenskej omše v Jurgove stalo toľko času a námahy, že by zatiaľ usporiadali aj 10 iných podujatí.

Do diskusie sa zapojilo niekoľko krajanov, ktorí kladne hodnotili prácu výboru a vyjadrili podľakование doterajšiemu predsedovi. Učiteľka M. Glodasiková vyzdvihla spoluprácu MS so školou, hlavne pri organizovaní výletov. Kr. A. Mačíáková pochválila všetkých predplatiteľov Života a

navrhla oživenie folklórnych súborov. Tým by sa do činnosti zapojilo viac mládeže. Neustálym problémom aj v tejto oblasti sú však peniaze. Aj keby súbor vznikol, nemali by za čo jazdiť na vystúpenia a tak by záujem klesol.

Na záver prítomní pristúpili k volbe nového výboru a delegátov na obvodnú volebnú schôdzku a zjazd. Do výboru bolo zvolených niekoľko nových členov a predsedom sa opäť stal Jozef Vojtas.

Schôdzku ukončil tajomník ÚV KSSČaS Ľudomír Molitoris, ktorý podľakoval Jurgočanom za krásne pripravené podujatia a zaželal všetkým ďalšiu úspešnú činnosť.

ČIERNA HORA II

Vyvrcholením predjazdovej kampane v Čiernej Hore od Jurgova bola volebná schôdza Miestnej skupiny KSSČaS, ktorá sa konala 17.X. t.r. za účasti predsedu obvodného výboru na Spiši Antona Pivovarčíka a šéfredaktora Života Jána Špernogu.

Na úvod predsedca ustupujúceho výboru Sebastián Mlynárik stručne oboznámi zhromaždených s aktuálnym stavom miestnej skupiny, vyzdvihol jej angažovanosť v propagovaní časopisu Život (nevelká Čierna Hora II predpláca až 70 čísel) a zdôraznil:

- *V uplynulom volebnom období sme zažili niekoľko skutočne vzrušujúcich chvíľ. K tým najradostnejším patrila nepochybne návšteva v našej obci predsedu vlády Slovenskej republiky dr. Jána Čarnogurského, ktorý si prišiel k nám pozrieť rodisko svojich predkov. Stretnutie s tak vzácnym hostom, ktorého sa zúčastnili skoro všetci krajania z Čiernej Hory, ale aj z iných spišských obci, významne povzbudilo národné povedomie krajanov, upevnilo ich vzťah k starej vlasti a zanechalo v každom z nás nezabudnuteľné spomienky.*

Počas diskusie sa zhromaždení zaobrali najmä otázkami krajanskej práce a inými problémami, s ktorými ich delegáti pôjdu na zjazd. Podotýkali, že treba zvýšiť počet detí navštievujúcich hodiny slovenčiny a súčasne zabezpečiť pre ne slovenské knihy a časopisy. Čiernohorskí krajania sa podujali, že ich cez hranice môžu sami dovázať. Veľký význam pripisujú klubovni (v ktorej sa konala schôdza), avšak pod podmienkou, že bude atraktívne vybavená, aby pritáhvala návštevníkov, najmä mládež. Zatiaľ v nej nemajú prakticky nič. Veľa miesta v diskusií venovali otázke prinávratenia slovenských bohoslužieb v miestnom kostole. V súvislosti s tým rozhodli, že sa oficiálne obráti na príslušné cirkevné úrady so žiadosťou o zavedenie omší a iných obradov v materinskej reči. Keďže ich zaujíma náboženská literatúra, rozhodli sa založiť v Čiernej Hore Spolok sv. Vojtecha.

Diskutujúci zdôrazňovali potrebu rozšírenia kultúrnej výmeny a pohraničnej spolupráce so susednými slovenskými obcami. Veľmi by im to ulahčilo otvorenie

hraničného priechodu Jurgov - Podspady, čo si podľa ich mienky ani nevyžaduje väčšie náklady.

Krajania kladne zhodnotili prácu doterajšieho výboru MS a preto ho s minimálnymi zmenami zvolili aj na nasledujúce volebné obdobie.

J.Š.

KRAKOV

9. novembra, teda v druhom termíne, sa v zasadučke Ústredného výboru Spoločnosti uskutočnila výročná volebná schôdza Miestnej skupiny KSSČaS v Krakove. Viedol ju doterajší predseda MS Jerzy M. Bożyk, ktorý zároveň predniesol správu o aktuálnom stave miestnej skupiny a jej činnosti v uplynulom volebnom období. MS združuje v súčasnosti 48 členov. Pozoruhodné v jej činnosti, - s čím sa nestretávame na Spiši ani Orave, - sú pravidelné stretnutia členov každý prvý utorok mesiaca. Počas týchto stretnutí si o.i. premietali slovenské a české filmy požičiavané na bývalom Generalnom konzuláte ČSFR v Katowiciach a na americkom konzuláte v Krakove, organizovali besedy, kultúrne programy a pod. Zíšlo by sa im video, ale to je otázka budúcnosti. Na návrh revíznej komisie správu o finančnej situácii miestnej skupiny predstavil zhromaždeným pokladník Włodzimierz Bobula.

Počas diskusie situáciu Spoločnosti v predjazdovom období priblížil krajanom tajomník ÚV KSSČaS Ľudomír Molitoris. Členovia MS predložili viac návrhov, ako zdokonaliť prácu v pred a pozajazdovom období. Hovorilo sa o.i. o založení tzv. svojpomocnej pokladne pre členov miestnej skupiny. Diskutujúci sa tiež zamýšlali, ako čo najlepšie využiť dom našej Spoločnosti pre hospodársku činnosť. Navrhovali medziiným otvoriť slovenskú kaviareň alebo reštauráciu, na ktorej založenie by sa mohli podieľať aj iní krajania zo Spiša a Oravy, Krakova a Slezska. Samozrejme podiel zo zisku by bol adekvatný podľa faktického vkladu jednotlivých akcionárov. Krakovskí krajania hovorili tiež o potrebe organizovania zájazdov na Slovensko, napr. do oblasti Vysokých Tatier, Slovenského Raja a pod.

Po diskusii nasledovala voľba nového výboru MS. Všetci sa jednohlasne rozhodli prejavit' dôveru doterajšiemu výboru a ponechať ho na ďalšie volebné obdobie.

J.P.

DURŠTÍN

Predjazdová kampaň našej Spoločnosti prebieha najintenzívnejšie vo veľkých miestnych skupinách. Neobchádza však ani tie najmenšie, ku ktorým na Spiši patrí nepo-

chybne Durštín. Krajanské hnutie je tu sice mizivé, keďže miestna skupina - podľa informácie jej dlhorodeného predsedu Alojza Kubuška - má len 15 členov, ale aj tak je o čom diskutovať. Ved' nielen veľké, ale aj malé miestne skupiny majú svoje problémy, ktorých by sa chceli čo najskôr zbaviť, najmä keď sa o nich hovorí už roky.

Neveľká členská základňa v tejto maličkej obci prakticky znemožňuje širšiu kultúnu a inú činnosť. Nikdy tiež sa v Durštíne nepodarilo zohnať 7 (podľa predpisov) školopovinných detí, aby mohli začať výučbu slovenského jazyka v miestnej škole. Napriek tomu, ako nám povedali niektorí krajania, chceli by zaznamenať svoju prítomnosť v obci. Ich snom je už oddávna krajanská klubovňa, hoci aj neveľká, v ktorej by sa mohli občas zísť, pobesedovať si, prípadne požičať si nejakú slovenskú knihu. Uvedomujú si však, že vydržiava klubovňu pre tak malú miestnu skupinu je dnes pre Spoločnosť neúnosné. A tak nezostáva im inč, len čakať ďalej, snáď sa raz situácia zmení. Potešiteľné je, že aj tu - ako zdôraznil predseda MS - si Život našiel niekoľkých odberateľov a na ďôvažok miestni žiaci sa zúčastňujú redakčnej súťaže kresieb, a vlni v nej dokonca zvíťazili. - Nie je teda s nami tak zle - podotkol kr. A. Kubušek, ktorý spolu s výborom zostáva vo funkcií aj na ďalšie volebné obdobie.

J.Š.

Z EUROREGIÓNU REGIÓN

Spolu, či osve?

Pod týmto heslom sa niesla konferencia o budúcnosti Visegrádskej štvorky, ktorá sa uskutočnila v dňoch 29.-31. októbra v Krakove. Usportiadateľ celého podujatia - iadácia "Medzinárodné centrum rozvoja demokracie" predpokladala, že konferencia a zakončí slávostným podpísaním Euroregiónu Tatry. Hoci referáty a diskusné príspevky na konferencii vyzneli trochu zdržalivo, nik nepočítal s tým, že euroregión ievznikne. Čo sa vlastne stalo?

V nedeľu 31. októbra bola na mestskom trade v Zakopanom podpísaná "Deklarácia o zámerom vytvorenia regiónu Tatry". Zíšli a zástupcovia 16 poľských gmin z Oravy, Štúdalska a Spiša a predstaviteľia miestnych samospráv z okresov Dolný Kubín, Liptovský Mikuláš, Poprad a Stará Ľubovňa.

interpretácie

Experti zo slovenského Ministerstva vnútra a hraničných vecí vysvetľovali, že medzi-

národná dohoda sa nemôže podpísť bez podrobnej konzultácie s ministerstvom. Keďže slovenská legislatíva je prísnejšia ako poľská, musia predstaviteľia ministerstva najprv prejednať a schváliť zmluvu o transhraničnej spolupráci.

- Poľská legislatíva dovoľuje podpisanie medzinárodnej zmluvy o regionálnej spolupráci bez zásahu ministerstva, - potvrdil v rozhovore veľvyslanec Poľskej Republiky na Slovensku, Jerzy Korolec, - avšak musím podotknúť, že pripravovaná územná jednotka, ktorá mala vystupovať pod názvom Euroregión Tatry, nesplňala stanovy Európskeho spoločenstva.

Urszula Dzierżawska z poľského Ministerstva zahraničných vecí mi povedala, že aj keby euroregión povstal, colné úľavy by žiadna strana nemohla uskutočniť. Iného názoru bol Ľubomír Zamiška, poradca ministra zahraničných vecí, ktorý ma ubezpečil, že niečo také možné je a dokonca sa už aj úspešne realizuje pri spolupráci Bardejova s Kryniciou.

Smutní Tatranci

Najviac sklamání však boli samotní predstaviteľia miestnych samospráv. Ján Madáč, primátor Popradu, povedal: - Sme Tatranci, ľudia z hôr. V boji proti prirodenným živlom sme sa naučili pomáhať jeden

druhému. Jednoducho chceme, aby sa nám lepšie žilo.

Poprad začal úspešne spolupracovať so Zakopanym, Stará Ľubovňa s Nowym Sączom, Dolný Kubín s Jablonkou. Ivan Fraske, primátor Tvrdošína medziiným poznamenal: - My máme napríklad mliekárne, ktorá nevyužíva svoju kapacitu. Mlieko s poľskej Oravy však nakupovať menome, bránia nám v tom totiž colné bariéry. V pláne sú aj ďalšie iniciatívy: výstavba cyklistického chodníka v rámci "Málčho tatranského okruhu", využitie geotermálnych vôd na kúrenie, atď.

Ján Skupík, primátor Kežmarku by zas bol rád, keby telefónické spojenie Kežmarok-Zakopane netrvalo hodinu, ale tak ako Kežmarok-Washington dve minuty.

Keď sa v Lipnici stavala nová škola, v Náimestove stál nevyužitý žeriav. Obyvatelia Náimestova chceli pomôcť svojim lipnickým susedom, ale museli sa najprv popasovať s byrokratickými peripetiemi. Dôvody? Hranica a colné bariéry!

Nuž Oravci, Spišiaci, Liptáci a Tatranci sa budú musieť ešte pousilovať, ak budú chcieť uskutočniť to, čo si pred dvomi rokmi predsa vzali. Škoda len, že pri takej príležitosti sa opomína slovenská národnosťná menšina, ktorá na Orave a Spiši žije, a ktorej sa formovanie nového regiónu týka.

BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

ROZHовор ŽIVOTA

s kňazom EDUARDOM
SLOSARČÍKOM,
americkým Slovákom
pôvodom z Jablonky

Sme s vami...

Narodili ste sa v Amerike pred 70 rokmi, celé desaťročia ste nemali skoro žiadny kontakt so Slovenskom, ani s Jablonkou a napriek tomu pekne hovoríte po slovensky a tvrdíte, že ste Slovák. Čo vás k tomu priviedlo?

- Odpoved' je jednoduchá: rodičia, otec a matka. Moji rodičia totiž pochádzali z Oravy. Otec sa narodil v Jablonke a prvýkrát prišiel za prácou do Ameriky v roku 1903. Dodnes neviem, prečo sa už o tri roky vrátil späť na Oravu. Nepobudol tam však dlho. V roku 1909 sa ešte raz pobral z rodného domu, tentoraz už natrvalo. Najprv sa usadil v Pensylvánii, kde sa aj oženil s mojou matkou, rodenou Matonogovou, z Malej Lipnice. Moji rodičia boli jednoduché gazdovské deti, ktoré sa rozhodli ísť do širšieho sveta hľadať lepší život, alebo - ako hovorieval môj otec - súčasť živobytia. Dá sa povedať, že sa im to podarilo. Nikdy sme sice neboli bohatí, ale žili sme dôstojne, ako sa ľuďom patrí žiť, aj keď matka nikdy nepracovala. Zato otec, ktorý sa v r. 1914 pre nedostatok pracovných príležitostí prestúpil z Pensylvánie do Chicaga, celý život t'ažko pracoval. Stačil však užiť rodinu, ba aj zaistíť mi vzdelanie. Doma sme vždy hovorili po slovensky a samozrejme oravským nárečím. Prvé modlitby a cirkevné piesne ma matka učila po slovensky. Bola dosť prísná: hoci som bol už kňazom, ešte občas na mňa nakričala, ako na malého chlapca, samozrejme v dobrom.

V Spojených štátach som mal možnosť spoznať veľa oravských rodín, ktoré prišli do Ameriky na začiatku tohto storočia a každá sa hlásila k slovenskému pôvodu. Toto národné presvedčenie spolu s katolíckou vierou sa snažili vstupovať svojím, už americkým, deťom! Posielali ich, podobne ako mňa, do slovenských škôl. Boli to sice americké školy, ale vyučovala sa v nich slovenčina. Mňa rodičia zapísali do základnej školy v Chicagu, kde slovenčinu vyučovali - niekoľkokrát v týždni - rehoľné sestry zo Spolku sv. Cyrila a Metoda. Môj otec, hoci bol iba robotníkom, živo sa zaujímal o verejné dianie. Dobre písal a číhal nielen po slovensky, ale sa naučil aj po anglicky, že dokonca písal do novín články o svojom detstve a mladosti v Jablonke. Odpoved' by

som zhmrul asi takto: všetko, čo v našom dome v Amerike malo slávostný ráz, sa konalo v slovenčine, tzn. zvítania, lúčenia, modlitby, bohoslužby a rodinná korešpondencia. U nás sa listy písali iba po slovensky.

Vašej rodine bolo asi dosť t'ažko zabezpečiť vám vzdelanie. Ved' ako pristúpenci nemali na ružiach ustlané...

- Ani veľmi nie. Otec sice hovorieval, že urobí všetko, aby som získal vzdelanie, keďže veril, že vo vzdelaní je sila, ale nejaké veľké obete neboli potrebné. Matka bola veľmi šťastná, keď som oznamil, že chcem byť kňazom. Najprv som chodil do nižšieho cirkevného seminára priamo v Chicagu. Po 5 rokoch, keď vysvetlo, že to beriem naozaj vážne, som sa dostal na Teologickú univerzitu Panny Márie, kde štúdium trvalo až 7 rokov. Bola to zároveň tvrdá skúška povolania a seriózna príprava na kňazské pôsobenie. Stačí keď poviem, že z 260 študentov za kňazov vysvätili iba 35.

Skoro celé obdobie vašej pastorácie prebiehalo medzi Slovákm v Chicagu. Ako si tí ľudia počívali v cudzom svete kedysi a ako žijú dnes?

- Slováci v Amerike mali také isté existenčné problémy, ako ostatní pristúpenci. Najdôležitejšie bolo nájsť prácu, získať peniaze a bývanie. O tom sa už veľa napísalo a porozprávalo, je to pomerne známe. Ja radšej poviem niekoľko viet o duchovnom, náboženskom živote Slovákov v Amerike. Ako viete, Chicago je obrovské mesto, v ktorom žijú ľudia rôznych národností s rozmanitým vierovyznaním. V meste je vyše 400 kostolov. Aj Slováci majú svoj kostol, ktorý kúpili pred 84 rokmi od evanjelikov. Práve v tomto kostole som pôsobil 17 rokov. Samozrejme nie je to jediný slovenský kostol v Amerike. Avšak najväčší je nedaleko Chicaga. Je to taký reprezentatívny chrám Slovákov v Spojených štátach, v ktorom sú organizované najväčšie slovenské cirkevné slávnosti. V tomto kotole, zasvätenom Jánovi Krstiteľovi, sa môže zmestieť 1.200 ľudí. V samotnom Chicagu Slováci žijú kompaktnie - dalo by sa povedať - v niekoľkých farnostiach. Najstaršia je obec sv. Michala, v ktorej bolo najviac Oravčanov. Ďalšou je napr. farnosť sv. Šimona apoštola alebo farnosť sv. Jána Krstiteľa, v ktorej je

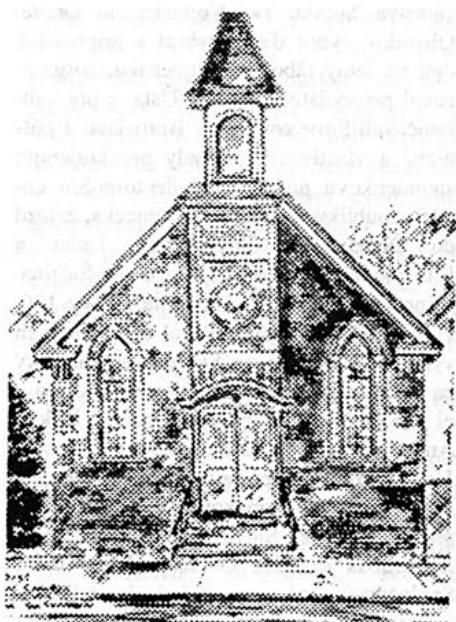
najviac Liptákov. Dávnejšie sa pristúpenci držali dosť pohromadé a boli dobrí kresťania. Ich dnešní potomci sú už iní. Spomínam si, že keď som bol malý, môj otec čítaval o.i. české noviny Denný hlásateľ. Slováci vtedy ešte asi nemali svoje noviny. Potom sa v našom dome objavili slovenské noviny - Katolícka jednota, ktoré boli písané skoro celé po slovensky. Dnešná Katolícka jednota má 9 strán v angličtine a iba 2 alebo 3 v slovenčine.

Raz sa vám predsa podarilo navštíviť rodisko svojich rodičov. Čo vás prekvapilo?

- Doslova všetko. Bolo to v septembri 1980. Navštívil som rodinu v Jablonke. Zvyknutý na americkú ostýchavosť, bol som dojatý srdečným prijatím, ktoré mi rodina prichystala na Orave. Síce rodný dom môjho otca je už dávno zbúraný, ale videl som zblízka to miesto pri farskom kostole. Porozprával som sa s pribuznými a mal som možnosť vidieť ako žijú, pracujú a, žiaľ, strácajú slovenskú národnosť. Bol som tiež v miestnom kostole a chcel som slúžiť sv. omšu po slovensky. Žiaľ, vtedajší páns farár mi to nedovolil. Odslúžil som teda po latinsky a modlitby boli čítané po pol'sky. Veľmi ma to prekvapilo. Viete, v Amerike nie sú žiadne prekážky, každý sa môže verejne modliť v takom jazyku, v akom chce. Došlo k zvláštnej zhode okolnosti. Za Rakúsko-Uhorska môj otec bol v Jablonke ministrom. Používal latinčinu, ktorou nerozumel. Omše sa vtedy odbavovali po latinsky, ale čítanie pre veriacich a kázeň boli v slovenčine. Ja som na tom istom mieste, hoci v úplne inej dobe, taktiež slúžil omšu po latinsky, ale ostatok bol v pol'stine. Veľmi čudné!

Dnes by ste v Jablonke už mohli slúžiť slovenskú omšu. V mene našich krajanov vás pozývam na Oravu a do jablonského kostola a verím, že budete prekvapení, tentoraz príjemne.

Slovenský rímskokatolícky kostol v Chicagu

- Veľmi rád, ale neviem, či sa mi to podarí. Chcem však využiť príležitosť a prostredníctvom vášho časopisu čo najsrdečnejšie pozdraviť všetkých Slovákov na Orave, a ak dovolíte, aj moju rodinu.

Všetkým želám, aby ich neopúšťalo božie milosrdenstvo a aby im Pán Boh pomáhal v ich ľažkej práci. Nechcem byť neskromný, ale chcel by som, aby vedeli, že aj v d'alekej Amerike je niekto, kto na nich myslí a za

nich sa modlí. Nech im dobrovitý Boh dodá silu, aby boli praví.

Ďakujem za rozhovor.

Zhováral sa: EUGEN MIŠINEC

OBVODNÁ SCHÔDZA NA ORAVE

10. októbra 1993 sa v klubovni Miestnej skupiny KSSČaS v Jablonke zíšiel Obvodný výbor našej organizácie na svojej druhej schôdzi tohto roku. Prišlo okolo 30 krajanov skoro zo všetkých oravských dedín. Na schôdzi bol prítomný predseda ÚV KSSČaS Eugen Mišinec. Na programe zasadania boli tieto dva hlavné body: správa o činnosti za posledné obdobie a schválenie termínov volebných schôdzí vo všetkých miestnych skupinách.

Ako vyplývalo zo správy predsedu Obvodného výboru KSSČaS na Orave Augustína Andrašáka, oravský obvod viedol aktívnu činnosť na viacerých úsekoloch. Zaoberal sa o.i. otázkami školstva a výchovy mládeže, kultúry, pomoci krajanom pri riešení ich problémov, ako aj udržania miestnych klubovní, ktorých existencia najmä teraz, keď ich miestne samosprávy bezočivo zdanili, ako keby išlo o súkromné, prosperujúce podniky, je veľmi problematiká. Oravský obvod vyvíjal najmä zásluhou A. Andrašáka aj ďalšie aktivity. Boli to o.i. pravidelné stretnutia Jablončanov v klubovni MS pri nacvičovaní nových slovenských cirkevných piesní, príprava miništrantov, viaceré rozhovory s krakovskými biskupmi a miestnym farárom vo veci zachovania dopoludňajších hodín pre slovenskú omšu v Jablonke, ktoré naši neprajníci chceli presunúť, zakladanie miestnych odborov Matice slovenskej a obnovovanie členstva Spolku sv. Vojtecha na Orave. Obvodný výbor ďalej vybral a pripravil 6 deťí na letný tábor na Slovensku, zorganizoval pri výdatnej pomoci Ústavu pre zahraničných Slovákov MS v Bratislave 4 pútnické a vlastivedné zájazdy pre krajanov: spomienkovú púť za prezidentom Slovenskej republiky J. Tisom do Nemecka, zájazd do Demänovej, Slovenských Tatier a Litmanovej, púť do Levoče a Šaština. Pripravil delegáciu a súbor na oslavu 130. výročia MS v Martine. Prijal tiež viacerých významných hostí zo Slovenska, Ameriky a Austrálie. Spomeňme iba, že v klubovni MS v Jablonke bol o.i. spišský biskup Andrej Imrich, predseda Matice slovenskej Jozef Markuš, generálny riaditeľ Spolku sv. Vojtecha Štefan Hanákovič, riaditeľ Ústavu pre zahraničných Slovákov MS v Bratislave Ľan Bobák a ďalší. Oravský obvod našej Spoločnosti má pravidelné kontakty s vedúcimi miestnych odborov Matice slove-

nskej v Námestove, Trstencu, Tvrdošíne, ale aj v Dolnom Kubíne či Nižnej. Podobné stretnutia na pôde tejto klubovne sa uskutočnili aj s vedúcimi predstaviteľmi obvodných a mestských úradov v Trstencu, Tvrdošíne, Námestove a pod. Oravskí krajania dostali zo Slovenska niekoľko sto kníh, príručiek, učebníčkov, náboženských spevánskych a kalendárov.

O kultúrnej činnosti hovorila na schôdzi naša inštruktorka Kristína Gribáčová. Zdôraznila, že napriek ľažkej finančnej situácii Spoločnosti, nedostatočnému vybaveniu a nedostatku prostriedkov na cestovanie, aktívne pôsobia naše ochotnícke súbory. Divadelný krúžok z Podvlnky mal niekoľko úspešných vystúpení v Poľsku a na Slovensku. Sláčiková kapela z Harkabuza vystupuje na rôznych folklórnych podujatiach, o.i. na Pastierskom sviatku vo Veľkej Lipnici, kde si tiež zahral kr. Eugen Bandyk z Prívarovky. Nacvičuje a hrá dychová hudba z Dolnej Zubrice, aj keď sa pre neprítomnosť viacerých hudobníkov nemohla zúčastniť na prehliadke dychoviek vo Vyšných Lapšoch. Spevácka skupina z Malej Lipnice a Kičor úspešne vystupovala na matičných oslavách v Martine a na gminných dožinkach v Jablonke.

Vidno, že naša organizácia na Orave aj napriek skromným prostriedkom pôsobí pomerne úspešne a - čo je hľadom najdôležitejšie - má oddaných a ochotných ľudí. Lenže nadálej sú rozmanité problémy, veci nedorešené alebo pre neochotu okolia veľmi ľažko realizovateľné.

Krajania M.Kašpráková, A.Andrašák, L.Mšalová a V.Vengrín počas zasadania

Veľa pozornosti venovali účastníci zasadania otázkam predjazdovej kampane. Po vysvetlení zásad voľby delegátov na zjazd a na obvodnú schôdzku, ktorá sa bude konáť pravdepodobne v januári, boli dohodnuté termíny volebných schôdzí vo všetkých miestnych skupinách na Orave.

Diskusiu zdôminovali práve otázky súvisiace s volebnými schôdzkami, blížiacim sa IX. zjazdom KSSČaS a budúcnosťou našej organizácie a vôlebec slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku. Krajania sa zamýšľali, ako napr. zapojiť členov do kultúrnej práce, aby mali v každej miestnej skupine aspoň jedno kultúrne teleso, súbor či spevácku alebo hudobnú skupinu. Vyjadrili obavy týkajúce sa výuky slovenčiny, lebo aj keď sa konečne podarilo získať učiteľku do Harkabuza, zmizla slovenčina v základnej škole v Podvlnke. Tohto roku, žiaľ, ani jeden žiak z Oravy nenastúpil do slovenských stredných alebo vysokých škôl, preto krajania navrhli, že ÚV KSSČaS by mal znova informovať školy, predsedov, ale aj rodičov o možnostiach štúdia na slovenských školách. Kriticky hodnotili roznášanie Života v niektorých miestnych skupinách a zamýšľali sa nad udržiavaním nepracujúcich klubovní. Riešenie tohto problému však ponechali blížiacim sa schôdzkam miestnych skupín, aby demokraticky rozhodli sami o ich ďalšej existencii. Výbor tiež požadal redakciu Života, aby sa každého zájazdu alebo púte vždy zúčastnil jeden redaktor, ktorý by urobil fotografie a napísal članok. Ústredný výbor v Krakove by mal zasa dodržať slovo a vybaviť výlet pre dvoch žiakov z Malej Lipnice, ktorým to slúbil pred niekoľkými mesiacmi vo Vyšných Lapšoch. Na záver schôdzke pozval obvodný výbor krajanov každú stredu do jablonskej klubovne. Vtedy tam má totiž vždy niekto službu.

EUGEN MIŠINEC

Výpisky z dějin církví

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Ze spisovatelů zde můžeme jmenovat na prvním místě Juraja Tranovského, který se narodil v Těšíně v roce 1592 a zemřel na Slovensku v roce 1637. Psal sice latinsky a česky, protože kromě dvou let duchovní práce v Bielsku byl pastorem v Čechách, na Moravě a Slovensku. Jeho kpcionál, nazvaný Cithara sanctorum, modlitebník a jiné spisy patří k nejlepším náboženským dílům evangelické slovanské literatury a v polském překladu dodnes slouží polským evangelíkům v Těšínském Slezsku.

Mladší než Tranovský byl Adam Gdajusz, narozený v roce 1615 v Kluczborku. Pracoval na Slovensku, pak ve Vilniusu a nakonec byl pastorem v rodném Kluczborku, kde zemřel v roce 1688. Kromě jiných spisů vydal sbírku kázání z let třicetileté války a především postilu, která kdysi upevňovala víru celých pokolení slezských evangelíků. Dnes na sebe svým slohem obraci pozornost badatelů polského jazyka.

K významným dílům evangelické literatury 17. století patří "Kancionał doskonala", který v roce 1673 vydali v Brzegu tehdejší vratislavští pastoři. Předmluva vyjadřuje uznání evangelickému kazatelství v Polsku a kpcionál sloužil při bohoslužbách celým pokolením polských evangelíků ve Slezsku.

Uvedení autoři a tituly knih nezahrnují ovšem celou polskou slezskou evangelickou literaturu té doby. Je to literatura dost bohatá, která byla duchovní stravou nejen pro slezské Poláky, ale i v celém Polsku. Reformace hlásala slovo Boží každému národu v jeho vlastním jazyku, a díky tomu i mezi slezskými Poláky přispěla k rozvoji národní literatury. Ve Slezsku byly rovněž polské evangelické školy, mezi nimiž prosluly v 17. století škola v Byczyně a v Kluczborku.

Rozvoj reformace v Těšínském Slezsku

Těšínský kníže Kazimierz II. (nar. 1528) i jeho následovnice kněžna Anna, která vládla jedenáct let za svého nezletilého syna Wacława Adama (1528-1579), udržovali ještě starý církevní řád. Ke změně došlo, když po smrti kněžny Anny v roce 1539 převzal regenci za nezletilého knížete moravský náměstek hrabě Pernstein, evangelík. Již po roce vvedl těšínský děkan do těšínských kostelů evangelické bohoslužby a jeho příklad ovlivnil i zbytek země. Když v roce 1545 po dosažení plnoletosti kníže

Waclaw převzal vládu, oba těšínské kláštery, dominikánský a bernardinský, byly už prázdné. Mniši prešli hromadně na reformaci. Podobně jako v celém Slezsku i na Těšínsku změna církevního řádu probíhala mírově.

Přišla zlatá doba evangelického vyznání na Těšínsku. Vládlo na knížecím dvoře i na dvorech šlechtických. Augsburgské vyznání přijali měšťané i vesničané. Výjimkou byl Frýdek s okolím. V nedalekém Paskově, ležícím už na Moravě, byl českobratrský sbor, který měl spoluuznavače i ve Frýdku, ale olomoucký arcibiskup a katolický hrabě Pražma, který koupil od těšínského knížete Frýdecko, brzy uhasili to nové středisko víry. Kníže pečoval o církev, zavedl nový církevní řád, vydal předpisy zabezpečující církevní učení a křesťanský život. V nejdůležitějších otázkách se povolával na evangelicko-augsburgskou konzistoř v Brzegu.

Po stopách knížete Wacława Adama šla jeho vdova Katarzyna Sydonia, která od roku 1579 do roku 1595 vládla na Těšínsku za svého nezletilého syna Adama Wacława (1579-1617). Darovala pozemek na stavbu kostela sv. Trojice v Těšíně, který v roce 1585 postavilo evangelické měšťanstvo. Wacław Adam a Katarzyna Sydonia však nepronásledovali katolictví, ponechali ho jako druhé vyznání vedle vládnoucího evangelického augsburgského. Jejich syn Adam Wacław po převzetí moci v roce 1595 ohlásil, že v knížecích městech a vesnicích se má hlásat slovo Boží výhradně podle bible a vyznání augsburgského. Většina šlechty už dříve zavedla augsburgské bohoslužby ve svých vesnicích a zdálo se, že vedoucí postavení augsburgského vyznání v Těšínském knížectví je už navždy zajištěno.

V roce 1610 však došlo k zásadnímu obratu. Kníže Adam Wacław, toužící po císařském uznání, podlehl protireformačnímu proudu šířícímu se v habsburských zemích a přešel na katolické vyznání. Tak začal stoletý útlak evangelíků ve Slezsku.

V Těšíně a ve městech a vesnicích podřízených bezprostředně své moci kníže zavedl katolictví přes odpor obyvatelstva. Ve vesnicích, které patřily šlechti, se nadále udrželo evangelické vyznání. K jeho útlaku došlo za třicetileté války, za posledního těšínského knížete Fridricha Wilhelma (1617-1625) a za jeho sestry Elžbiety Lukrecji (1625-1653), posledního potomka těšínských piastovců. Elžbieta Lukrecja byla tolerantní katoličkou a nechtěla utlačovat evangelické poddané, ale její moc značně omezil císař. O osudech země rozhodoval prezident císařsko-královské slezské komory hrabě Dohna, urputný nepřítel reformace. Pod jeho vlivem vyhlásila kněžna v roce 1629 náboženský statut, zaručující vládu katolíkům a citelně omezující práva evangelíků v knížectví. Obyvatelstvo obou vyznání značně utrpělo za třicetileté války. Způsobily to neustálé přechody vojska přes Těšínské knížectví. V

roce 1621 tudy přešel černovický markrát Jan Jiří Hohenzollern, v roce 1626 hrabě Mansfeld a v roce 1629 výmarský kníže Ernest, a později ještě vojska švédská. F v rámci evangelickém se však vždycky vraceli katolici a situace evangelíků by ještě těžší.

Vestfálský mír v roce 1648 zaručil svému bodu pouze evangelíkům z těch slezských knížectví, v nichž ještě vládli evangelíci piastovci. Značná část Dolního Slezska celé Horní Slezska s Těšínským knížectvím byly vystaveny protireformaci. Od 2. března do 18. dubna 1654 byly zavřeny všechny ještě existující evangelické kostely v Těšínském knížectví (bylo jich 50). Od té doby 55 let nebylo v této oblasti dovolen vyznávat evangelickou víru. Evangelici se tajně scházeli na bohoslužby v lesích horách nebo přecházeli na evangelické bohoslužby do Polska nebo Maďarska. Všechny křtiny, svatby a pohřby musely vyřizovat u katolických kněží: žádnemu pastoru nebylo dovoleno pobývat na Těšínsku. Severní část oblasti byla tehdy pokácena lišta. Hornatá jižní část a pohraničí Bielsko s okolím vytrvalo v evangelické víře. Nejcennějším pokladem těšínských evangelíků byla pečlivě ukrývaná Gdańská bible, postila Samuela Dąbrowského kpcionál Jiřího Třanovského.

Rozvoj tolerance po roce 1709

Počátky tolerance přinesla Slezsku známá altranstadská dohoda z roku 1707. Císař Josef I. ji v roce 1709 ve Vratislavě doplnil tzv. exekučním recesem, v němž mimo povolení "z milosti" stavbu evangelického kostela v Těšíně. Základní kámen byl položen 13. října 1710, stavba byla ukončena v roce 1723. Na památku položení základního kamene byla vyražena zvláštní stříbrná mince, uložená ve stříbrném pouzdře pod základním kamenem.

Další úlevu slezským evangelíkům přinesl toleranční patent, který císař Josef II. vydal v roce 1781 pro celou habsburskou říši. Na jeho základě se organizovala evangelická církev v rakouských zemích a jejich osudy sdíleli těšínskí evangelíci až do roku 1918. Po roce 1781 byl Těšín po určitou dobu sídlem evangelické konzistoře pro celé Rakousko. Podobně evangelické gymnázium a teologické studium v Těšíně bylo v první polovině 19. století důležitým střediskem rakouských evangelíků. Na základě tolerančního patentu vznikla rovněž řada nových evangelických "domů Božích" v Těšínském Slezsku.

Byly to vesměs dřevěné budovy bez věží, protože evangelíci nesměli stavět kostely, které by se vyrovnavaly svatyním katolickým. V několika obcích však později evangelíci získali povolení na stavbu normálního kostela s věží. Evangelíci byli i nadále značně omezováni, skutečná rovnoprávnost vyznání byla ještě vzdálená.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍŠTÍM ČÍSLE

Nemáme nič nového...

Týmito slovami ma privítal predseda falštínskej miestnej skupiny KSSČaS Andrej Klimčák. - Ved' ste už o nás všetko napísali - aj o novej škole aj o kostole... a my, vidíte, ľažko pracujeme.

Naozaj. Aj keď na ulici nevidieť ani živej duše, z dvorov sa ozýva zvuk mláťačiek, posledný symbol tohoročného leta. Ľesenný vicker sa už natrvalo rozhosiť na falštínskych poliach a lúkach, a preto obyvatelia nezahľajú a pripravujú sa na zimu. Tam, kde nemlátkia, pília drevo. Všetci sa ponáhľajú, deň je čoraz kratší - neradi sa odtrhajú na slovíčko. Niet divu, že aj krajan A. Klimčák nerád opúšťa suseda, kde sdrába "susedskú výpomoc".

- *Tak, aká bola úroda?* - pýtam sa na to najdôležitejšie. - *Veľmi dobrá, zemiakov sme už dávno toľko nemali. Aj oves a ľačmeň sa vydarili v celej dedine, ved' počasie bolo veľmi pekné,* - chváli sa A. Klimčák. Keby im tak ešte zdravie slúžilo, obdivujú s manželkou majú choré nohy a na gázdovstve im pomáha iba syn. Privyrobiť si nevládzu a keby nedostávali invalidný dôchodok, veru by si museli veľmi dobre zadeliť výdavky. Ved' ani chovali dobytok sa neoplatí, za kilogram živej váhy platia vo výkupe iba 18 tisíc zlých. Nestojí to za toľkú námahu.

Nezamestnanosť pocitujú aj vo Falštíne. Starí majú gázdovstvá, ale mladí pracujú prevažne v meste. Prepúšťajú v závodoch v Novom Targu a taktiež na nedeckej prihrade, ktorá v letnej sezóne poskytuje zamestnanie mnohým obyvateľom Spiša. Na Slovensko sa za prácou tiež už nechodí, tam sa boria s tými istými problémami.

Obchod však kvitne vynikajúco. Nasvedčujú tomu preplnené cesty autami so slovenskou poznávacou značkou, v ktorých sa

vezú naši rodáci spokojní s nákupom na jaromku v Novom Targu. Falštínčania si už na túto sobotnú premávku zvykli a Klimčákovci len smutne poznamenávajú, že oni si zo Slovenska môžu priviesť sotva dve pivá.

A už sme pri politike. Nedávno sa v Poľsku uskutočnili parlamentné voľby, a preto sa pýtam predsedu miestnej skupiny, či bol voliť a aká bola účasť vo Falštíne.

- *Je nás 200 a hlasovalo iba 80 občanov.*

- *A na koho?* - pýtam sa.

- *Há, to je tajomstvo. U nás neprezradil ani sused susedovi na koho hlasoval.*

Horko-ľažko sa mi podarilo z A. Klimčáka vymámiť, ktorú zo strán označil krížikom. Vraj ľudovú, ved' k nim patrí. Hoci je plný pochybností, či sa všobec niečo zmiení.

- *Podľa mňa, žiadna strana nemôže zlepšiť terajšiu situáciu. Načo sú aj také voľby - kopa papiera, radšej by tie peniaze dali tým, čo nemajú nič!*

Ako sa chystáte na volebnú schôdzku miestnej skupiny KSSČaS?

- *Bol by som rád, keby na moje miesto vybrali niekoho mladšieho.* Predseda sa opäť postažoval na svoje zdravie, že mu nemá kto pomáhať roznášať Život. S mládežou si tiež už tak nerozumie. Škoda, že sa mladí Falštínčania nezapájajú do činnosti našej Spoločnosti, majú v dedine komfortné podmienky. Klubovňa je v hasičskej strážnici, je tam knižnica, ale len málokto ju využíva. Staršia generácia si nedá takú námahu, aby mladých zaktivizovala. Keď sa pýtam na príčiny, dozvedám sa, že to preto, lebo deti nechodia do slovenskej školy. Ale k národnému povedomiu predsa nevychováva len škola! Takže klubovňa z jednej strany mladých sústreduje a z druhej - nič im nedáva. Za zábavou chodia do Nedece a do Lápš (vo Fridmane vraj bijú). Život tiež prevažne čítajú rodičia - predpláca ho 30 rodiň.

O činnosti by mal najviac vedieť "klubový" - ako všetci nazývajú Andreja Horničáka. Toho som tiež odtrhla od sobotnej práce okolo domu. Áno, stráži klubovňu, opatruje klúč a upratuje. Neraz toho má už dosť. Bol by radšej, keby mládež namiesto zábav čítala alebo pozerala televíziu. Tú, žiaľ, v klubovni nemajú. Tako mu zostáva len oprava klúčiek a stoličiek. A iná činnosť - občas nejaká schôdza.

Niet divu, že si po slovensky už ani v kostole nezaspievajú - nenaučili si deti a vnučkov. Keď aj niektorí naučili - deti mimo domu po slovensky nerozprávajú. Kdežto sú tie časy, keď sa aj pán veľkomožný z falštínskeho zámku s lokajom rozprával po slovensky - vraj, aby sa lepšie naučil. Tako si na svoju mladosť spomína dedko

Krajan Andrej Horničák pred domom

Horničák - bývalý "ináš" u baróna Ištvána Salamona. Zdá sa, že je to jedno z najzaujímavejších období jeho života, lebo sa k nemu rád vracia.

- *Museli sme vtedy veľmi ľažko pracovať, ale nie je tomu inak ani dnes. Za každej vlády sa musí pracovať.*

Nedá mi, neopýtať sa A. Horničáka na život v zámku počas jeho služby. Nadýchať sa aspoň trochu tej zvlášnej atmosféry, známej prevažne z literatúry. Sivá uniforma s červenými lampasmi na nohaviciach a náplecníkmi na kabátiku, čierne vyleštené topánky, biele rukavičky... - Nebáli ste sa ako dedinský chlapec takej služby?

- *Mladý som bol, veselý - mal som čo jest', pekne som bol oblečený a dobre som si zarobil. Všetci mi hovorili, že nevydržím, ale páni si ma šanovali. A všetko som sa naučil od ináša z Maďarska.*

Andrej Horničák patrí už do poslednej generácie, ktorá si ešte pamäta roky strávené na panskom. Pracovala tak vtedy celá jeho početná rodina (je z desiatich súrodencov), v lese, na poli, v stajniach aj na oprave ciest. Na službe u baróna Jungesfelda tragicky zahynul aj jeho otec. Rokmi však spomienky blednú, zachovávajú sa väčšinou len tie pekné. A preto nechabat smútok v hlase ani u krajana Horničáka, keď si spomína na 5 rokov služby v "kostenom" golieriku, ktorý mu nedovolil skloniť hlavu, lebo by ho uškrtil.

Lúčim sa s krajanmi a vyberám sa do obchodu, snáď sa aspoň tam dozviem nejakú novinku alebo klebetu. Vo Falštíne sú až 3 predajne, dve však zavreté. V obchode "na zákrute" sa konečne niečo deje; majiteľ ma víta so slovami: počuli ste, že z nedeckej priehrady ukradli viac ako 160 kg výbušniny? Ale to sa predsa netýka Falštína...

DAR SRDCA

Uvádzame mená ďalších darcov, ktorí finančne prispeli do akcie DAR SRDCA. Sú to: Barbara Moskalová a Ewa Chrząsteková - 120.000 zł, Jurgovčania - Mária Gombošová, Marta Gombošová, Anna Mačičáková, Agneša Rusnáková, Ján Vojtas a Jozef Vojtas - všetci po 40.000 zł. a Helena Šoltýsová, taktiež z Jurgova - 48.000 zł.

Ktokoľvek chce podporiť našu Spoločnosť, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSKCiS, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: BDK w Lublinie, II/O Kraków, nr 333401-2017-132.

Text a foto:

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

VYHRALI MEDAILU

Počas návštavy Miestnej skupiny KSSČaS v Podvlku predsedu Matice slovenskej Jozefu Markušovi slúbil našim divadelníkom, že pri príležitosti 40. výročia ich činnosti budú pozvaní na daktoré významné divadelné podujatie na Slovensku. Čo bolo sľúbené, to sa aj stalo. Zanedlho podvlčianski ochotníci dostali z Matice slovenskej pozvánku na celoslovenskú prehliadku ochotníckych divadelných súborov - XXVI. Palárikovu Rakovú v Čadci. Organizačnú stránku pobytu nášho súboru na Slovensku si vzala na starosť Zuzana Čápovalová z Ústavu pre zahraničných Slovákov MS v Bratislave. Do Podvlka prišla dokonca predstaviteľka hlavného organizátora podujatia, riaditeľka Regionálneho kultúrneho strediska v Čadci Magda Hacková, aby si osobne pozrela pripravované vystúpenie. A tak naši ochotníci sa so zápalom pustili do nacvičovania Moliérovej veselohry Oklamaný manžel.

Podvlčania strávili v Čadci štyri dni, od 16. do 19. septembra 1993. O.i. v miestnom oblastnom múzeu navštívili výstavu ľudových hudoobných nástrojov vyrábaných na Kysuciach a autorskú výstavu hračiek kysuckého majstra, sochára Gustáva Švábika. Boli tiež na stretnutí s významným slovenským hercom a režisierom Martinom Kolesárom, absolvovali špeciálny seminár venovaný ochotníckemu divadlu a dramatickej tvorbe na Slovensku a videli niekoľko divadelných inscenácií najvyspelejších slovenských ochotníckych kolektívov, medzi iným z Košíc, Trebišova, Levoče a Turzovky. Veľmi milým zážitkom bolo pre nich stretnutie s popredným slovenským hercom

Kr. Vladislav Pieronek preberá gratulačný list a darček od predstaviteľov Matice slovenskej

Záber z vystúpenia Podvlčanov v Čadci

Ladislavom Chudíkom, ktorého všetci poznáme ako dr. Sovu z televízneho seriálu Nemocnica na okraji mesta.

Avšak najdôležitejšou udalosťou pre Podvlčanov bolo ich vlastné vystúpenie v Čadci. Pochopiteľne, neobišlo sa bez nervozity, ktorá sa dokonca - pod kepienkou zdanlivej ľahostajnosti - zmocnila i azda najskúsenejšieho člena súboru Vladislava Pieronka. Konečne nadišla hodina vystúpenia. III. diadisko tzv. Malej scény sa zaplnilo divákmi, medzi ktorími nechybala porota a všadeprítomná televízia. Prišli tiež predstavitelia Ústavu pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej z Bratislavы, ktorí odovzdali nášmu divadelnému súboru k jeho jubileu gratulačný list a malý darček. Po krátkej prezentácii ochotníkov z Podvlka a rozhovore s predsedom ÚV KSSČaS o živote Slovákov v Poľsku a činnosti našej organizácie opona išla hore.

Predstavenie sa vydarilo. Naši divadelníci dostali vreľý potlesk divákov a kladné

hodnotenie poroty. Sami tiež boli so svojím vystúpením spokojní, veď oni najlepšie vedia, či im hra vyšla alebo nie. Svedomitá príprava sa vyplatila.

XXVI. ročník Palárikovej Rakovej slávnostne ukončili na nádvori Mestského úradu v Čadci, kde riaditeľka Regionálneho kultúrneho strediska Magda Hacková spolu s Ladislavom Chudíkom odovzdávali všetkým účinkujúcim súborom ceny, diplomy a iné odmeny. Náš divadelný krúžok získal bronzovú medailu Palárikovej Rakovej, dostal tiež diplom, darček a kyticu kvetov. No a na záver bola čaša šampanského.

Pre našich ochotníkov bol to nepochybne veľmi hodnotný a podnetný pobyt, ktorý im o.i. umožnil konfrontovať svoje herecké, režisérské a vôleccske umenie s najlepšími ochotníckymi divadelnými kolektívmi na Slovensku. Bude mať iste kladný dopad na ich ďalšiu prácu.

EUGEN MIŠINEC

Pamiätková snímka Podvlčanov so známym slovenským hercom Ladislavom Chudíkom. Snímky: F. Lašut

MOJE SPOMIENKY NA JABLONKU

Prostredníctvom prof. Jozefa Čongvu sme dostali zaujímavý príspevok od p. Jána Dugasa z Košíc, ktorý popisuje svoje spomienky na Jablonku z rokov 1942-1945, kedy pôsobil ako učiteľ v tejto hornooravskej obci. Dúfame, že príspevok zaujme našich čitateľov, najmä z Oravy.

REDAKCIA

Ked' tak pozorujem, ako sa každé ráno priestranstvo pred dvoma košickými základnými školami v blízkosti môjho bytu hemží školopovinnou mládežou a sledujem tú bohatú detskú vravu, v mysli sa mi vybavujú myšlienky na zašlé časy, keď i ja som patril medzi ten drobigr a potom i na roky svojej na skúsenosti prebohatnej pedagogickej činnosti.

Počas štyridsiatich šiestich rokov činnej služby v pedagogickej praxi na školách všetkých stupňov nazberal som hodne poznatkov a skúseností. Ved' dva razy prišiel som o svoje pôsobisko v dôsledku štátoprávnych zmien.

Z veľkého pecia spomienok ukrajujem si len tie, ktorími sa vo svojej mysli najčastejšie zaoberám. Sú to spomienky na Jablonku, rodisko môjho šlachetného dobrodincu, hnilčíckeho pána farára Andreja Jablonského a jeho synovca, spišskokapitulského kanonika Ignáca Paňáka, s ktorých pomocou mohol som študovať na Rím.-kat. učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule. Riadením osudu mojím pôsobiskom v škol. rokoch 1942-45 sa stala Jablonka. Žiaľ, náš hnilčícky pán farár Jablonský už vtedy nežil. Iste bol by mal radosť, že jeho bývalý ministrant sa dostať učil' do jeho rodnej obce.

A tak v prvých septembrových dňoch roku 1942 nastupoval som na svoje nové učiteľské miesto ako riaditeľ štátnej meštianskej školy do Jablonky so sviatočnými pocitmi, ale i s pevným predsačzatím dať tamojšej mládeži a ľudu aspoň časť z toho duševného bohatstva, kol'kym obohatil ľud môjho rodiška náš pán farár Jablonský.

Nešiel som do neznáma, lebo Jablonka svojou roztahnutou rozlohou mi pripomínila Hnilčík a potom mal som aj tu známych: žil tu nevlastný otec p. kanonika Paňáka aj rodina Pekarčíkovcov a pôsobil tu ako učiteľ môj priateľ Jozef Bandoš. Toto mi bolo istou posilou.

Jablonka bola strediskovou obcou, v ktorej okrem notárskeho úradu, pošty, žandárskej stanice boli i obchody, obvodný lekár, lekáreň i banka. Zo škôl boli tu základné školy, a štátna meštianska škola. Pravidelne sa tu konali aj veľké jarmoky, na ktoré prichádzali kupci nielen z Oravy, ale aj z Liptova, Spiša, ba bolo tu vidieť aj

Bratislavčanov. Pekný bol pohľad na statných mladých mužov - goralov, ako i na devy a mladé ženy v pestrofarebných krojoch a úchvatný pohľad na Tatry zo severnej strany, aj na Babiu horu. To bola panoráma, na ktorú sa nezabúda. Tieto obrazy si v mysli často premietam a vždy mám pritom sviatočné pocity.

Tešil som sa na svoje prvé stretnutie so žiakmi i s kolegami. Väčšina učiteľov boli Oravci, takže boli vlastne doma. Žiaci, ako aj v ostatných regiónoch Slovenska, medzi sebou hovorili goralským nárečím, ale postupne sa začínala udomáčňovať spisovná slovenčina.

Ludia boli milí, srdeční, pohostinní a veľmi slušní, zvlášť starší. Tešili sa, že zase patria do svojej starej vlasti, ktorá je ich prirodzeným domovom. O školu mali živý záujem a v hojnom počte sa zúčastňovali na schôdzkach Združenia rodičov a priateľov školy. Viacerí nadaní žiaci študovali na gymnáziu v Trstenej a nickolkí aj na vysokých školách v Bratislave. Tu mali osobitné výhody ako Slováci z prinavrateného územia, čo v plnej miere aj využívali. Jablonka mala aj mnohých vzdelených ľudí najmä kňazov. Okrem p. farára Jablonského a kanonika Paňáka osobne poznal som sa s p. prof. levočského gymnázia Lihositom a p. prof. Pekarčíkom zo Spiš. Novej Vsi. Boli to vzácní ľudia, uvedomeli Slováci.

Život v Jablonke prúdil normálnym tokom, ale došlo tu aj k rušivým zjavom, ktorími boli občasné hromadné nájazdy zlodcovie z Poľska, ktorí znepokojovali ľudí Jablonky a okolitých obcí. Na žiadosť tamojších ľudí vojenská posádka z Turč..Sv. Martina poslala do Jablonky jednu rotu na stráženie hraníc. Umiestnená bola v suteréne našej školy. Druhým takým nepríjemným narušením normálneho života boli plagáty vyvesené na stromoch pred kostolom. Na týchto plagátoch boli šibenice a na nich viseli v Jablonke pôsobiaci učitelia, farár, notár a iní tam žijúci Slováci. Bolo to vždy v nedeľu, keď ľudia prichádzali do kostola a v období sviatkov, keď na školách boli prázdniny. Toto rušivo pôsobilo v každodennom živote ľudí, znepokojovalo ich to. Žandári zistili, že autormi týchto plagátorov sú vysokoškoláci z Jablonky. Aj profesor ThDr. Alojz Miškovič, rodák z Jurgova, ktorý bol patrónom vysokoškolákov z prinavrateného územia a vymohol pre nich veľké výhody, v osobitnom liste ma požiadal, aby som vysvetlil tamojším vysokoškolákom, že toto ich vystrájanie v konečnom dôsledku môže len im poškodiť, lebo budú pozbavení

všetkých výhod, vylúčení zo štúdia, ba môžu sa dostať aj do väzenia.

Na osobitnom stretnutí v hostinci u p. Gajniaka s mestnými vysokoškolákm po-drobne sme riešili celý ten nepríjemný problém. Poukázal som na stanovisko pána prof. Dr. Miškoviča, ich protektora, že je to nielen nemorálne, ale istý znak aj charakteru, keď na univerzite sa vehementne dožadujú všetkých výsad ako Slováci z prinavrateného územia a doma nepriateľskými plagáti vyjadrujú svoj opravdivý šovinisticky vyostrený poľský nacinalizmus. Ved' tým sa prehrešujú voči svojim rodičom.

Vyslovil som svoje presvedčenie, slovanské cítenie i pevnú vieru, že Ojczyzna Poľska aj po tejto vojne bude znova slobodná, že pravda, spravodlivosť a demokracia zvíťazia nad krutým fašizmom. Nech uvažujú, čo by bolo s nimi, keby aj prinavratené územia Slovenska boli ostali pod nadvládou hitlerovského Nemecka. Keby ešte žili, možno by otročili v niektorých koncentračných táboroch. A teraz majú možnosť študovať za mimoriadnych výhod, aké nemajú ostatní slovenskí vysokoškoláci. Už ked' sa spreneverili svojim rodičom a odnárodnili sa, nech aspoň budú lojalní voči národu, ktorý ich prijal ako svojich stratených synov, lebo vzkriesené Poľsko bude potrebovať množstvo hotových ľudí pri budovaní svojej zničenej vlasti.

Pochopili a uznali to, len jeden z nich, študent medicíny, prehlásil, že sám pán doktor Miškovič na zhromaždení sa vyjadril, že nacionalistom sa človek nerodí, ale stáva sa výchovou. On uznáva, že jeho rodičia i ostatní krajania sú Slováci, ale jeho poľské školy vychovali za Poliaka a on sa cíti Poliakom. Jeho vlastenecké cítenie som rešpektoval, len som ho žiadal, aby aj on bol lojalny. Uzal to a od tých čias už plagáty neboli.

Postoj úradných miest Poľska ešte pred druhou svetovou vojnou k národným menšinám, zvlášť k slovenskej, neboli priateľský. Panoval silný odnárodnovací tlak. V Jablonke dostala sa mi do rúk modlitebná knižka pre veriacich z pohraničných oblastí Poľska. Jedna tretina knižky obsahovala modlitby a piesne, ostatné dve tretiny tvorili dejiny Poľska, ale písané takým silným nacinalizmom, že ten kto ich čítal, cítil veľkú lásku k svojmu poľskému národu a nenávisť k ostatným národom. Aj to bol jeden z prostriedkov odnárodnovacej politiky Poľska. Ostatné už urobili školy.

Na spoločnej porade učiteľov vypracovali sme osobitný kultúrno-osvetový plán pre Jablonku a susedné obce. Touto činnosťou chceli sme sa zblížiť s tamojším ľudom, získať si jeho dôveru a tiež dviať jeho kultúrnu úroveň a uprevňovať v ňom aj národné povedomie. V decembri 1942 náš ochotnický divadelný krúžok prekvapil ľud Jablonky divadelným predstavením Ženský zákon od slovenského klasika Jozefa

POKRAČOVANIE NA STR.13

SLÁVENÍ A HANENÍ

Zlatá horúčka

Spiš a jeho blízke okolie sa v 13. a 14. storočí len tak hemží od alchymistov, mágov, zblúdilých mníchov a tajomných rytierov. Hľadači pokladov prežívajú "zlatú horúčku", pritáhujú ich jazvy zeme vyplnené vzácnymi kovmi a kameňmi mudrcov. Neskôr toto územie vstúpi do dejín etnografie ako najväčšia pokladnica pastierskej ľudovej magie.

Istá legenda spomína démonického rytiera Piotra Wyždu, ktorý v prvej polovici 13. storočia panuje na hrade Czorsztyn. Podpíše vraj zmluvu s diablonom, pričom sa čiernej magii a zhromaždi rozprávkový poklad, s ktorým jedného krásneho bieleho dňa záhadne zmizne. Iná legenda naznamenáva jeho stopy v roku 1245 v Prusku, kde vstupuje do križiackeho rádu a zachraňuje ho svojím objemným majetkom.

Vráťme sa však k templárom.

Hladné ambície

Predstavený Jindřich nachádza miesto pre svojich mníchov pri lendackom kostole sv. Mikuláša, ktorý už existuje pred ich príchodom. Svedčí o tom románsky krucifix z polovice 13. storočia, zavesený na stene presbytéria. Templári sa netaja svojimi smelými ambíciami; nevedno, či ich moc pramení z podnikavosti, alebo slávneho templárskeho pokladu. Čosi však musí donútiť šľachtickú rodinu Berzeviczyovcov, aby im darovala už v roku 1313 obec Hanušovce, založenú na nemeckom práve. Templári v nej stavajú v roku 1314 kostol sv. Andreja. Druhým darom rodiny Berzeviczyovcov sú Nižné Lapše s kostolom sv. Kvirína, ktorý pochádza pravdepodobne z roku 1300. Najvzácnnejšou pamiatkou, ktorá zostáva po templárskych rytieroch, je kalich z roku 1621, vysoký 19 cm s vyrytým templárskym križom.

Bašta medzi lopúchmi

Názov Lapše pravdepodobne pochádza od slova "lopúch", po rumunsky "lapus", po maďarsky "lapsa". Prečo si templári vyberajú práve toto vlnké miesto zarastené dáždnikmi obrovských listov, prečo sa usadia v dedinke prepadávanej besnými Tatármí a prečo z nej robia svoju najsilnejšiu baštu na hornom Spiši? Nezabúdajme, že rytieri sú vychýrení diplomati; vedia veľmi dobre odhadnúť, čo im môže priniesť stopercentný zisk. V tomto prípade investujú do výhodnej centrálnej polohy, z ktorej môžu hravo kontrolovať celý Spiš. Ako vlastne vznikli Lapše?

Ludová legenda hovorí, že "jeden juhás pásou kozy a tie mu furt kdesi utekali. Nuž jednej z nich zaviazau na krk nit' a za ňou šieu. Trafia do kostola. Hned' to ľuďom rozpovedau a tí prišli a vyzvedeli, že ten kostol mníchom patrí".

Prvá neurčitá zmienka o existencii lapšanskej fary, ktorá neskôr zahrňa Jurgov, Čiernu Horu a Repiská, pochádza z roku 1274. Dokument z roku 1340 opisuje cestu vedúcu z obce Kacvín do Lápš. O štvrtstoročie neskôr sa Lapše delia na Vyšné a Nižné.

Takmer neobmedzení

Hoci templári podliehajú Spišskej Kapitule, v roku 1315 sa od nej uvoľňujú: magister Pavol, predstavený kostola sv. Martina v Spišskej Kapitule, sa zrieka všetkých práv týkajúcich sa rádu. Rytieri musia splniť jedinú povinnosť: zaplatiť každý rok hrivnu striebra a vyslať delegáta na Spišskú Synodu. Moc templárov rastie ako kysnuté cesto. V roku 1365 ich jeruzalemský patriarcha uznava za hlavných predstaviteľov celého rádu na "Slovanskom území".

Slávení a hanení sú vo výbornej forme; neprekážajú im hranice kráľovstiev a panstiev, so samozrejmosťou a ľahkosťou sa dostanú tam, kde sa im zažiada. O silnom medzinárodom duchu svedčia napríklad funkcie predstavených, ktoré vykonávajú poľskí, sliezske, českí i uhorskí šľachtici. Od roku 1395 už rád podliaha výlučne iba pápežovi...

Hodnotné knižnice a pôsobivé zvyky

Včľou zásluhou templárov na Spiši je výstavba murovaných kostolov, škôl a nemocníč. Udržiavané poličky ich objemných

knižníčkov zapĺňajú dômyselné vyberané diela z oblasti práva, histórie filológie, prírodných a tajomných vied.

To oni zavádzajú zvyk výzdoby Božieho Hrobu na Veľký Piatok. Odtiaľ sú tiež známi v celom Poľsku ako "božogrobcí".

Rikolf, syn Jána z Veľkej Lomnice, získava pre svojich bratov: roku 1348 baštu na dolnom Spiši - kostol sv. Alžbety v Kežmarku. Templári sú zabezpečení zo všetkých strán. Tak veľké územie žiaľ neudržia dlho pod svojou kontrolou - v roku 1433 vtrhnú do Kežmarku hušti a vypaľujú ho...

Reformačná búrka

Reformácia sa na Spiši rozvíja rýchlo; hlavnými hnacími silami je podpora nedeckých panovníkov a nemeckého osadníctva, ktoré tvorí početnú skupinu obyvateľstva. Priebojné myšlienky kalvinizmu šíri najmä Hieronim Łaski, ktorý obdrží pozemky nedeckého panstva v roku 1528 od Jána Zápoly za pomoc vo vojne proti Fridrichovi Habsburskému.

Jeho syn Albert, dobrodruh a sveták, sa venuje výstrednému alchymistickému výskumu v Kežmarskom zámku. V roku 1589 musí nádejného adepta magických vied svoje majetky predať, keďže ho vzrušujúce tajomstvá alchymie pripravili o značnú časť veľkého bohatstva. Kupcom je Gregor Horváth de Palocsay...

Definitívny úpadok

S templármi je zle. Prežívajú ľažký hospodársky úpadok, ktorý možno súvisí s reformáciou. Na horizonte sa objavujú silnejší. Topiaci sa aj britvy chytá, a tak kardinál Andrej Bátor, kráľov bratranc, ktorý stojí na čele rádu v rokoch 1583-1599, podniká zúfalý krok - aj on klepe na dvere Gregora Horvátha de Palocsay. Magná blahosklonne súhlasi s predajom a tak v roku 1593 preberá z rúk lašanské, lendacké i hanušovské majetky. Zmluvu na Nedeckom zámku potvrzuje cisársky radca, nitriansky biskup, Štefan Fajerkový.

Lendacký kláštor po predaji prestane existovať, rozasňá Gregor ho premieňa na hýrivý kaštieľ.

Ľažko povedať, čo sa deje; templári miznú zo sveta náhle a potichu. V roku 1782 prestáva rád existovať v Lendaku a v Nižných Lapšoch, v roku 1787 v Hanušovciach.

Rok na to Jozef II. vyhlasuje likvidáciu rádu v Uhorsku a templárské fary dáva do rúk duchovným Spišskej diecézy.

Slávení a hanení rytieri sa stratili, zmizli ako myšky, nebadane, nečujne. Čosi po nich predsa však zostalo: kostoly a legendy. Nevedno, či kdeši na Spiši neleží ich obrovský poklad, zakopaný hlboko pod zemou. Za svätojánskych nocí ho možno prezrádzajú drobné kvety paprade...

Text a foto: BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

Templársky kostol sv. Kvirína v Nižných Lapšoch

190 LET ZELOVSKÉHO SBORU

3. října letošního roku prožili čeští krajané v Zelově milou událost. Konaly se tu totiž oslavy 190. výročí působnosti českého sboru v Zelově, a tedy i 190. výročí příchodu Čechů do Zelova.

Oslav se kromě zelovských Čechů zúčastnili hosté z Polska i ze zahraničí. Byli mezi nimi superintendent evangelické reformované církve v Polsku biskup Zdzisław Tranda, synodní senior českobratrské církve kněz Pavel Smetana, kněží Vlastimil Sláma a Vladislav Pospíšil, a také více než 200 evangelíků z Čech a několik desítek osob z Německa s knězem Lotharem Kochem a dechovkou.

Slavnost zahájil místní pastor Miroslaw Jelinek. Účastníci se shromáždili v zelovském kostele na slavnostních bohoslužbách. Biskup Zdzisław Tranda v kázání navázal na historii českého sboru v Zelově. Zdůraznil význam tolerance, s níž se setkali v Polsku čeští exulanté, kteří se díky tomu mohli v roce 1803 usadit v Zelově a o několik let později i v nedalekých Požďenicích, Kucově a Faustynově a bez překážek vyznávat svou víru a účastnit se náboženských obřadů. Velmi vzrušující bylo rovněž kázání kněze Pavla Smetany, navazující na dějiny i současnost českobratrské

Evangelicko-reformovaný kostel v Zelově

církve. Účastníkům oslav zapíval sbor, působící již řadu let při evangelické reformované farnosti, v němž zpívají členové naší Společnosti. Přijel také sólista Andrzej Tranda z Lodže, vystoupil sbor z českého Zábřehu a dechovka z Německa.

Odpoledne se v kostele konalo zajímavé setkání s přednáškou o historii zelovského sboru a se vzpomínkami krajanů a hostů z Čech a Německa. Nic divného, byli mezi nimi přece i četní rodáci ze Zelova, kteří po válce emigrovali. Slavnost se skutečně zdařila a zanechá jistě všem účastníkům milé vzpomínky.

Text a foto: WACŁAW WITOCH

Tradičné jedlá na Spiši a Orave

Nežije už veľa našich krajanov, ktorí by si presne pamäťali čo jedávali ich otcovia a dedovia v minulom storočí. Ich spomienky nesiahajú až tak ďaleko, čo však neznamená, že si nemôžeme vytvoriť približnú predstavu o stravovaní na prelome storočí.

Tradičná kuchyňa na Spiši a Orave nepodliehala po dlhé desaťročia temer žiadnym zmenám, čo bolo predovšetkým ovplyvnené životom na tomto drsnom území. Mnohokrát sme už spomíinali, že základom stravovania boli zemiaky, obilninové kaše, strukoviny a niektoré druhy zeleniny - hlavne kapusta. Mäso sa jedlo len pri výnimočných príležitostiach. Zvieratá, aké sa doma chovali a občas aj zabíjali boli ovce, ošípané a hydina.

Súčasťou každého gazdovstva bol aj hovädzí dobytok. Ten sa však nezabíjal skoro nikdy. Krava bola pre početnú rodinu chudobného gazdu istou zárukou, že aj v najťažšej chvíli bude mať čo jest'. Predat' poslednú kravičku znamenalo drieť naozajstnú biedu.

Kravy boli združom príjmov - predávalo sa mlieko a mliečne výrobky, za čo sa na jarmoku kupoval petrolej a soľ. Predávali sa teliatka, býčky, jalovičky, dokonca aj teľné kravy - peniaze sa šetrili na kúpu kúska novej pôdy, ktorá zaručovala existenciu. Chovali sa len 2-3 kusy, pretože nebolo kde vypásat' a čím kŕniť'.

Na čo sa ešte kravy využívali? Ako záprah - vozili, orali a robili všetko to, čo u

bohatého gazdu kone. Krajanka M. Milonová si z detsva spomína na také "biedne časy, že dvaja gazdovia museli spolu spriehať a tak orať párikom kráv".

Hovädzí dobytok voľákedly zabíjali len z dvoch príčin - keď ochorel alebo si zlomil nohu, alebo bolo treba vystrojiť svadbu. V prvom prípade to bolo veľké nečťastie, lebo dobytok neboli poistený. Vtedy sa susedia dohodli a išli kupovať 1-2 kilá mäsa "na škodu".

Či už to bolo pri nejakej príležitosti alebo z nutnosti, mäso sa pripravovalo tradičným spôsobom - teda varením. Prvé sa spracovávali vnútornosti a ostatné časti sa delili na malé porcie, solili sa a ukladali do drevených sudov. Mäso sa varilo dobre vymočené s dodaním cesnaku, cibule, bobkového listu a neskôr mrkví. Jedla sa iba polievka s varenými zemiakmi a varené mäso so zasmaženou kyslou kapustou. V okolí Jurgova do polievky dodávali trochu kyslej kapustovej šťavy. Hovädzí loj sa zaúdil a po kúskoch ho gazdiná ukrajovala na omastu. Bolo ho však treba veľmi rýchlo spotrebovať, lebo zhorkol a kazil sa.

Tak, ako boli jednoduché spišské a oravské jedlá, tak boli jednoduché aj NÁPOJE. Čistá voda zo studničky bola v lete jediná, čo uhasila smäď. Kedysi bolo takýchto studničiek - prameňov na poliach veľa. Každý o ne dbal, čistil ich, obkladal kameňmi a chránil na svojom pozemku.

Dnes už pomaly zanikajú. Bohatší gazdovia mali na dvore vykopanú hlbokú studňu (slúžila pre niekoľkých) a chudobní si brali vodu z potoka. Kedysi bola čistá ako krištáľ.

V letných horúčavách dobre padlo aj kyslé mliecko. V lete sa napr. jurgovské kravy vypásali v horách a mliecko sa privážalo domov iba raz v týždni. Vlievalo sa do veľkých drevených nádob, kde skyslo. Pri výrobe masla a tvarohu vznikla srvátka a cmar, tiež využívané ako studené a teplé nápoje.

Tak, ako všade na dedine, zbierali sa liečivé rastliny, z ktorých sa po usušení varili čaje. Tieto chutné nápoje, ktoré sa nevyužívali len na liečenie, sa pripravovali z lipového kvetu, šípok, ľubovníka a maternej dúšky. Iné čaje naši krajania nepoznali. V obchodoch sa sice predávali, ale nemali si ich za čo kúpiť. Podobne to bolo aj s kávou. Poznali len obilnú kávu, do ktorej sa pridávala cigória. Tento starý nápoj, podávaný s mliekom, sa kedysi varil na svadbách a popíjal sa k sladkému koláču. V mnohých rodinách je káva s cigériou súčasťou jedálneho lístka až dodnes.

A čím sa častovalo pri výnimočných príležitostiach? "Gožalkou" - ktorú si kupovali v obchode. Na Spiši ju doma nepálili, niektorí muži pálenku privážali z Uhorska, kde boli na robotách. Kde-to sa až dodnes zachovali guľaté fláše zo zeleného skla. S fláškou tuhého sa gazdovia vracali z dobrého jarmoku v Kežmarku alebo Spišskej Starcej Vsi. Škoda, že práve tento zvyk sa obzvlášť silno zakorenil v obyčajoch spišského a oravského ľudu.

VLASTA JUCHNIEWICZOVÁ

MENŠINY O ÚSTAVE PR

V dňoch 16.-17. októbra t.r. sa vo Varšave konalo šieste celopoľské stretnutie predstaviteľov národnostných menšíň a etnických skupín žijúcich v Poľskej republike, ktoré usporiadal Helsinský výbor a Helsinská nadácia ľudských práv. Stretnutia sa zúčastnili zástupcovia takmer 10 organizácií národnostných menšíň, medzi nimi aj z našej Spoločnosti red. Jozef Pivočarčík.

Varšavské stretnutie malo slúžiť predovšetkým príprave návrhu ústavného záznamu týkajúceho sa postavenia národnostných menšíň a etnických skupín v Poľsku. K prácam na príprave takého záznamu pre budúcu Ústavu PR došlo práve z podnetu predstaviteľov národnostných organizácií. Ako sa na stretnutí zdôrazňovalo, záznam v Ústave nedáva žiadne výsady, ale rovnaké šance obyvateľom nepoľskej národnosti.

Počas stretnutia, ktoré striedavo viedli: člen Helsinského výboru prof. Andrzej Rzepiński, člen Helsinského výboru a vedúci Helsinskej nadácie Marek Nowicki a spolupracovník Helsinského výboru Marek Hołuszko, si účastníci prezreli niekoľko európskych ústav a medzinárodných dohôd hovoriacich o právach a ochrane národnostných menšíň. Nešlo však o vytvorenie akejsi komplikácie ústav prispôsobenej poľskej realite, ale o skutočné riešenie národnostných otázok v Poľsku. Ako sa konštatovalo, v každom štáte je odlišný prístup k ich riešeniu. Pri koncipovaní Ústavy PR by sa malo prihliadať na súčasný stav a perspektívne riešiť problémy národnostných menšíň a etnických skupín v Poľskej republike. Ide predovšetkým o zachovanie národnej a kultúrnej odlišnosti, podiel občanov nepoľskej národnosti pri vykonávaní štátnych a verejných funkcií, udržanie a rozvíjanie národnostného školstva a kultúry, používanie jazyka menšíň v názvosloví obcí, historických regiónov,

Záber zo stretnutia predstaviteľov menšíň

v topografii a pod., propagáciu tolerancie väčšiny voči menšine a opačne. Sú to len niektoré najzákladnejšie aspekty návrhu budúcej Ústavy PR, o ktorej sa na stretnutí hovorilo. Pripravený návrh by Sejmovej konštitučnej komisii a neskôr Sejmu predložil Helsinský výbor. Predpokladá sa, že v budúcej Ústave PR budú naozaj zakotvené práva národnostných menšíň. Podľa mienky predstaviteľstiev národnostných organizácií by už bolo načas schváliť novú ústavu so spomínaným záznamom, tým viac, že Poľsko ako prvé vstúpilo na cestu demokratických reforiem.

Účastníci stretnutia dostali zároveň správu o situácii národnostných menšíň, ktorú pripravil Helsinský výbor na základe materiálov, ktoré mu dodali menšinové organizácie. Ucelenú správu o rešpektovaní práv a o situácii národnostných menšíň by Helsinský výbor mal pripraviť do konca tohto roka. Najprv by ju dostala poľská vláda a medzinárodné organizácie.

J.P.

VLAK MIERU

Bežné sledovanie televíznych správ, v ktorých zakaždým vidíme mnoho drastických scén, násilia a teroru, vzbudzuje v každom znepokojenie a obavy o budúcnosť. Často ich prameňom je práve prístup štátov k riešeniu národnostných otázok. Odhaduje sa, že na svete žije asi 3 500 národností, ktorých problémy nie sú náležite riešené. Preto nečudo, že často dochádza k rôznym etnickým sporom a nezriedka vojnám, ako napr. na území bývalej Juhoslávie.

Súčasní štátnici, politici a rôzne medzinárodné organizácie sa pokúšajú riešiť tieto národnostné problémy a spoločne hľadajú východisko. Jedným z takýchto podujatí bol v dňoch 8.-10. septembra t.r. takzvaný Vlak mieru za účasti predstaviteľov Poľska, Slovenska, Čiech, Maďarska, Rumunska a Srbska (oblasť Kosova). Kým však účastníci nastúpili do elegantného vlaku (patril generálnemu tajomníkovi Maďarskej komunistickej strany Jánosovi Kádároví), stretli sa na konferencii v krakovskom magistráte. Otvoril ju preident Krakova Józef Lassota, ktorý zároveň vyjadril radosť, že Vlak mieru začína svoju púť práve z Krakova.

Odznelo viac referátov, medzi nimi i prof. Jacka Woźniakowského, ktorý o.i. zdôraznil, že neexistuje nikde jednonárodný štát a tým aj samostatná národná kultúra. Každá je prepojená rôznymi inonárodnými prvkami. Profesor Woźniakowski sa dotkol aj tak pálčivého problému, akým je v súčasnosti národnostná tolerancia. Je potrebné zmeniť výchovno-vzdelávací systém na školách a oboznamovať mladých ľudí so skutočnými hodnotami. Ved' niet lepších či horších ľudí, sú len inf.

Zase geopolitickú svetovú situáciu priblížil lord Dennis Healey, bývalý britský minister vojny, ktorý uviedol, že koniec studenej vojny vôbec neprispel, ako sa mnohí domnievajú, k všeobecnému mieru, ale k väčšej eskalácii regionálnych konfliktov, ktorým svetová verejnosť musí predchádzať.

Neskôr počas tlačovej konferencie sa podrobnejšie hovorilo o cieli a iných aspektoch celého podujatia. Vlak vyrazil z Krakova na Slovensko a zastavil sa v Šahách, kde skinheadi zničili židovský cintorín. Odtiaľ pokračoval v ceste do Maďarska, so zastávkami v Békéscsabe a Ketygyhaze. Trasa vlaku končila v Budapešti, kde bolo vyhodnotenie podujatia. Na každej zastávke sa účastníci Vlaku mieru stretávali s predstaviteľmi menšíň.

Na otázku našej redakcie prečo vo vlaku nie je predstaviteľ Poľska a prečo sa v Krakove účastníci podujatia nestretli s predstaviteľmi národnostných menšíň, sme sa o.i. dozvedeli, že k stretnutiu nedošlo najmä pre nedostatok času. My si však myslíme, že v prípade podujatia venovaného problematike menšíň argument nedostatku času neobstojí.

JOZEF PIVOVARČÍK

Účastníci Vlaku mieru v Krakove. Sprava. T.Piekarcz, F.Mikloško a J.Dienstbier

NOVOZVOLENÉ VÝBORY MS KSSČaS

ČIERNA HORA II

VÝBOR MS

Sebastián MLYNARČÍK, ul. Podgórska 22 - predseda
František MLYNARČÍK, ul. Nadwodnia 155 - podpredseda
Ján BUDZ, ul. Podgórska 8 - tajomník
Ján HORNÍK, ul. Nadwodnia 48 - člen
Andrej MIŠKOVIČ, ul. Nadwodnia 45 - člen
Ján VÁCLAV, ul. Nadwodnia 156 - člen
Andrej HORNÍK, ul. Nadwodnia 24 - člen
Ján SARNA, ul. Nadwodnia 21 - člen

REVÍZNA KOMISIA

Irena FURCOŇOVÁ, ul. Podgórska 23 - predsedníčka
František SARNA, ul. Podgórska - člen
Helena SARNOVÁ, ul. Podgórska 30 - členka

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Sebastián MLYNARČÍK,
František MLYNARČÍK,
Ján ŠIŠKA, ul. Nadwodnia 125

DELEGÁTI NA ZJAZD

Sebastián MLYNARČÍK,
František MLYNARČÍK

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Andrej SARNA, ul. Podgórska 30,
František MLYNARČÍK

DURŠTÍN

VÝBOR MS

Alojz KUBUŠEK - predseda, č.d. 34
František GRIGUŠ - podpredseda, č.d. 53
Katarína VANÍČKOVÁ - tajomníčka, č.d. 82

DELEGÁT NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Alojz KUBUŠEK

DELEGÁTKA NA IX. ZJAZD KSSČaS

Katarína VANÍČKOVÁ

JURGOV

VÝBOR MS

Jozef VOJTAS - predseda, č.d. 54
Ján VOJTAS - podpredseda, č.d. 192
Mária GOMBOŠOVÁ - tajomníčka, č.d. 78

KREMPACHY

VÝBOR MS

Ján PETRÁŠEK, ul. Kamieniec 16 - predseda
František KOVALČÍK, ul. Długa 58 - podpredseda
Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ, ul. Nadmlynówka 5 - tajomníčka
Ján KRIŠTOFEK, ul. Długa 70 - pokladník
Dominik SURMA, ul. Tatrzańska 2 - člen
Jozef ŽIGMUND, ul. Tatrzańska 22 - člen
Ján ŽIGMUND, ul. Długa 72 - člen
Anna KRIŠTOFEKOVÁ, ul. Długa 70 - členka

Mária BRYJOVÁ, ul. Kamieniec 81 - členka
Emília KOVALČÍKOVÁ, ul. Długa 94 - členka

Anna LORENCOVÁ, ul. Kamieniec 73 - členka

REVÍZNA KOMISIA

Irena PETRÁŠKOVÁ, ul. Tatrzańska 18 - predsedníčka
Albín SLOVÍK, ul. Długa 21 - člen
František LUKÁŠ, ul. Długa 130 - člen

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Ján PETRÁŠEK, František KOVALČÍK,
Dominik SURMA,
Anna KRIŠTOFEKOVÁ,
Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ,
Ján ŽIGMUND, Mária BRYJOVÁ,
Anna LORENCOVÁ, Ján KRIŠTOFEK,
Emília KOVALČÍKOVÁ,
Jozef ŽIGMUND

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Ján PETRÁŠEK, František KOVALČÍK,
Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ,
Dominik SURMA,
Anna KRIŠTOFEKOVÁ,
Anna LORENCOVÁ, Mária BRYJOVÁ,
Ján ŽIGMUND

LAPŠANKA

VÝBOR MS

Mária HOLOVÁ - predsedníčka, č.d. 13,
František ŠOLTÝS - podpredseda, č.d. 9,
František ŠOLTÝS - pokladník, č.d. 10,
Mária ŠOLTÝSOVÁ - tajomníčka, č.d. 12
Ludvík ŠOLTÝS - člen, č.d. 9a,
Štefan ŠOLTÝS - člen, č.d. 5.

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU
Mária HOLOVÁ, Mária ŠOLTÝSOVÁ,
František JENDRUŠÁK

DELEGÁTKA NA IX. ZJAZD

Mária HOLOVÁ

DOPISOVATELIA ŽIVOTA

Ludvík ŠOLTÝS, č.d. 9a,
Mária ŠOLTÝSOVÁ

NEDECA

VÝBOR MS

Emil NEUPAUER - predseda, č.d. 368,
Vendelin KREMPASKÝ - podpredseda,
č.d. 40,
František KUŽEL - podpredseda, č.d. 120
Ján ŠEVČÍK - tajomník, č.d. 246,
Jozef TATKA - pokladník, č.d. 241,
Jozef IVANČÁK - člen, č.d. 317,
Anton KAŠICKÝ - člen, č.d. 55,
Cyril MILANIAK - člen, č.d. 29.

REVÍZNA KOMISIA

Michal NEUPAUER - predseda, č.d. 231,
Valent STRONČEK - tajomník, č.d. 50,
Andrej NEUPAUER - člen, č.d. 159.

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

František KUŽEL, Michal NEUPAUER,
Ján ŠEVČÍK, Vendelin KREMPASKÝ,
Valent STRONČEK.

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Emil NEUPAUER, František KUŽEL,
Ján ŠEVČÍK, Michal NEUPAUER

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Marta STRONČEKOVÁ

NEDECA-ZÁMOK

VÝBOR MS

Augustín FINDURA - predseda, č.d. 14,
Hubert BOGAČÍK - podpredseda, č.d. 30,
Júlia KEDŽUCHOVÁ - tajomníčka, č.d. 17,
Helena MILANIAKOVÁ - pokladníčka,
č.d. 39.

REVÍZNA KOMISIA

Žofia MILANIAKOVÁ - podpredsedníčka,
č.d. 36,
Hubert PIONTEK - tajomník, č.d. 34,
František BOGAČÍK - člen, č.d. 35,

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Augustín FINDURA,
Júlia KEDŽUCHOVÁ.

DELEGÁT NA IX. ZJAZD

Augustín FINDURA

DOPISOVATEĽKA ŽIVOTA

Júlia KEDŽUCHOVÁ

NOVÁ BELÁ

VÝBOR MS

František CHALUPKA, č. 119 - čestný
predseda MS
Júlia ŠCUREKOVÁ - predsedníčka, č. 44
Jakub LOJEK - podpredseda, č. 151
František BRODOVSKÝ - podpredseda, č.
11
Vojtech KOLODEJ - pokladník, č. 121
Anna BENDÍKOVÁ - tajomníčka, č. 93
Anna KALATOVÁ - členka, č. 149
Žofia CHALUPKOVÁ - členka, č. 119
Andrej CHOVARNEC - člen, č. 58
Mária NEMECOVÁ - členka, č. 81
Andrej SKUPÍN - člen, č. 33

REVÍZNA KOMISIA

Ján VINCEK - predseda, č. 201
Cecília LOJEKOVÁ - tajomníčka, č. 190
Silvester LOJEK - člen, č. 71
Mária KURNÁTOVÁ - členka, č. 42/a
Alojz DLUHÝ - člen, č. 4

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Júlia ŠCUREKOVÁ, František KURNÁT,
Žofia CHALUPKOVÁ,
Vojtech KOLODEJ, Ján KOLODEJ,
Andrej SKUPÍN, Monika KURNÁTOVÁ,
Ján FRANKOVÍČ, Jozef BRYJA,
Ján MAJERČÁK

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD KSSČaS

Valent DLUHÝ, č.d. 50,
Júlia ŠCUREKOVÁ, František KURNÁT,
Andrej SKUPÍN, František CHALUPKA,
Ján FRANKOVÍČ, Jozef MAJERČÁK

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Jozef MIRGA, Jozef BRYJA,
Ján FRANKOVÍČ, Žofia CHALUPKOVÁ

REPISKÁ

VÝBOR MS

Ján REPIŠČÁK - predseda, č.d. 44,
Ján TROP - podpredseda, č.d. 47,
Anna SLABYOVÁ - tajomníčka,
Čierna Hora, ul. Nadwodnia 5,
František MADEJA - pokladník, č.d. 48,
Ján JURGOVIAN - člen, č.d. 12,
Jozef MAČIČÁK - člen, č.d. 13,
Mária MILANOVÁ - členka, č.d. 39.

REVÍZNA KOMISIA

Vladislav MLYNARČÍK - predseda, č.d. 51
Vojtech BRYJA - tajomník, č.d. 16,
Andrej BUDZ - člen, č.d. 39.

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Ján REPIŠČÁK, Ján JURGOVIAN,
Jakub MILAN č.d. 39

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Ján REPIŠČÁK, Ján JURGOVIAN

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Anna SLABYOVÁ, Čierna Hora,
ul. Nadwodnia 5,
Alojz RUSNÁK, Jurgov č. 189

TRIBŠ

VÝBOR MS

Andrej VAKSMANSKÝ - predseda, č.d. 42
Valent VAKSMANSKÝ - podpredseda, č.d.
16,
Mária KAČMARČÍKOVÁ - tajomníčka,
č.d. 90,
Jozef MATONIÁK - pokladník, č.d. 146,
František MODLA - člen, č.d. 23,
Jakub KAČMARČÍK - člen, č.d. 34,
Michal KAČMARČÍK - člen, č.d. 90.

REVÍZNA KOMISIA

Jozef PAVLICA - predseda, č.d. 131,
Margita MODLOVÁ - tajomníčka, č.d. 44,
Vendelin MIŠKOVIČ - člen, č.d. 97.

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Andrej VAKSMANSKÝ,
Mária KAČMARČÍKOVÁ,
Jozef MATONIÁK, Andrej FINDURA

DELEGÁTI NA IX. ZJAZD

Andrej VAKSMANSKÝ, č.d. 42,
Jozef MATONIÁK, č.d. 146,
Mária KAČMARČÍKOVÁ, č.d. 90,
Jakub GRONKA, č.d. 76.

DOPISOVATEĽIA ŽIVOTA

Mária KAČMARČÍKOVÁ,
Jozef MATONIÁK

MOJE SPOMIENKY

NA JABLONKU

DOKONČENIE ZO STR.8

Gregora Tajovského. Predstavenie malo veľký úspech a museli sme ho zopakovať v niekoľkých reprízach. Vystúpili sme s ním aj v susedných obciach. Podaril sa nám náš úmysel zblížiť sa s tamojším ľudom a získať si jeho dôveru. Aj v ďalších divadelných predstaveniach vyberali sme hry s tematikou

obrazu zo života Ľudu, aby im dobre rozumeli, a to sa nám aj darilo.

Na moje nešťastie 10. januára 1944 na ceste z Chyžného do Jablonky utrpel som ľažký úraz, ktorý ma vyradil z práce na celý rok. Do Jablonky som sa už nevrátil, no na tamojší dobrý ľud často myslím a žičím mu od Všemohúceho len to najlepšie.

Ešte jedna udalosť vyvoláva moje časté spomienky. Bolo to v jarných mesiacoch roku 1943, keď v Chyžnom bola veľká kultúrno-spoločenská udalosť. Bývalú

colnicu premenili na kultúrny dom. Počas pekného kultúrneho programu odzneli aj vážne politické prejavy, v ktorých sa zdôrazňovalo, že medzi Slovenskom a Poľskom na tomto mieste už nikdy viac nebude potrebná colnica... A čo sa stalo? Po dvoch krátkych rokoch kultúrny dom v Chyžnom sa zase premenil na colnicu. No som presvedčený, že myslí a srdcia tamojších ľudí sú trvale spojené s tými, ku ktorým prirodzene patria.

JÁN DUGAS

JAROSLAV HAŠEK

ŠTĚDRÝ VEČER V SIROTČINCI

Sirotka Pazourka zavřeli na Boží hod vánoční do komory, kde byly pytle s moukou a také, jak radostně Pazourek objevil, pytle se sušenými švestkami.

Tento objev způsobil, že zoufalá situace Pazourkova počala se vyjasňovat a málem byl by Pazourek vděčně šeptal díky Bohu za sušené švestky, kdyby nebyl právě v takové náladě, kdy člověk na milého Pána Boha nejvíce nadává.

Bыло mu úplně jasno, že právě kvůli tomu milému Pánu Bohu zde vězí za trest. Sedl si na pytel mouky a vzpomínal na průběh celého večera, jak včera na Štědrý den přišel k nim Ježíšek do sirotčince v podobě pana katechet, ředitel sirotčince, dvou nějakých tlustých pánu a jednoho vytáhlého člověka, který stále posmrkával a kterému říkali "excellence". Pak přinesli dva nejhodnější sirotkové zdola z ředitelný balíky se šátky na krk, položili je pod vánoční stromek a pak políbili panu katechetovi ruce.

Potom přišli ještě nějací páni s černě oděnou dámou, která každého sirotka pohladila po tváři a ptala se ho na nebožtíky rodiče.

Tonda Nehovů řekl, že žádných neměl, ostatní se dali do smíchu a Kalous vykřikl: "Parchante!"

To bylo první, nad čím pan katecheta skřípal zuby a říkal, že Ježíšek si toho nezsluhuje, aby on, katecheta, zpohlavkoval o takový slavný den tohoto uličníka. Že ho zpohlavkuje až na Boží hod.

Váša Metzer povídala, že tomu vytáhlému pánovi, kterému říkají "excellence", je cítit z úst.

Pivora se sázel o půl cigarety, že to není pravda. To byli ještě stále v jídelně. Nejedli dosud nic, měli hlad a čekali na Ježíška, aby je spasil, poněvadž se musili celý den postit až na dva, kteří, pomáhajíc v kuchyni, ukradli kus vánočky a chlubili se tím. Poněvadž Pivorovi nedali, řekl to na ně. Myslil, že jim zkazí radost, zatím však oni již měli vánočku v sobě, a tak je pan katecheta tělesně potrestal přede všemi.

"Ježíšek jim nadělil jelita," smál se Pivora a štoučhal do Pazourka. Stáli doposud v řadě a smáli se těm tlustým pánum, kteří říkali: "Ubohé dětičky, ubozí sirotečkové."

Potom pan ředitel počal rozkládat rukama a říkal, že je Bůh milosrдný a nedá těm červíčkům zahynouti. Koulel přitom zuřivě očima po Wintrovi, ježto vyplazoval jazyk na pána, který posmrkával. Pan ředitel počítal něco panu katechetovi, ten zavolal Wintra a odešel s ním do vedlejší síně. Za chvíli se Winter vrátil, byl uplakaný a tichý jako pěna.

Nato jim pan katecheta poručil, aby šli vedle do síně, kde byl připraven vysoký vánoční stromek, na němž hořely svíčky a nahore se vznášel anděl, kterému někdo namaloval uhlem vousy, aby vypadal jako pan ředitel. Tam stáli hodnou chvíli, až se

konečně otevřely dveře a vešli ti páni s těmi paními a celý učitelský sbor sirotčince.

Pan katecheta se požehnal křížem a spustil "Otčenáš". Modlili se hlasitě a hodně rychle, aby už to bylo odbyto. Nato se ještě modlili "Věřím v Boha" a "Zdrávas Maria".

Licer povídala, že by se to raději mohli modlit při večeři, takže nev pořád na čem je - samé modlení a samý hlad.

Po třech "zdrávasech" vystoupil pan ředitel ze středu učitelského sboru, pokřížoval se a řekl: "Na věky amen!"

Nato měl k nim pan ředitel řeč a mluvil o Ježíškovi přes půl hodiny. Kručelo jim čím dál tím více v bříše. Pan ředitel říkal, že Ježíšek byl takový malíčký, nedovedl to ani říci, jen dělal rukama: "Takovýhle, takovýhle..."

Černá paní plakala ještě více a ředitel pokračoval a mluvil o dobytčatech ve chlévě a díval se přitom významně na sirotky. Mluvil o šátcích na krk, načež si sedl a povstal pan katecheta.

Vyládal, že dostane každý ze sirotků na památku narození Ježíška šátek na krk a vyzval je, aby se všichni pomodlili třikrát "Otčenáš", třikrát "Zdrávas Maria" a jednou "Zdrávas královno".

Pazourek byl do té doby úplně zticha, ač Pivora se stále snažil nějak jej vyprovokovat, ale nyní, když slyšel zase o otčenáších a zdrávasech, nezdržel se a poznamenal k Pivorovi:

"To je řádkyho modlení za každou onuci."

Ten pán, jenž stále posmrkával, řekl tiše něco řediteli, který pokýval nábožně hlavou, načež se rozběhl dozadu, chytal Pivoru za ucho a vrazil mu klouby druhé ruky mezi zebra.

Pivora vytušil, že záležitost by mohla poškodit jeho vánoční náladu a pravil nahlas:

"To já ne, to tuhle Pazourek." Pazourek se ovšem také hájil a vznikl rozruch, že katecheta přerušil první "Otčenáš" hned za slovy "a odpust' nám naše viny". Vše hledělo dozadu.

Ta paní, co stále plakala, začala najednou posmrkávat, začala funět a vzdychat. Ostatní černě odění páni zvedali oči ke stropu a hleděli významně na katechetu, který byl ve zřejmých rozpacích, z nichž si pomohl tím, že vytáhl z kapsy modrý šátek, nasadil jej k tváři a zatroubil tak dopáleně, že Ve Voštálek, Blüml, Kačer a Gregor myslili, že už to troubí venku starý sluha Vokrál, což mělo být znamením k společnému zapění vánoční koledy, a zavískli jako jeden muž:

"Narodil se Kristus Pán..."

Katecheta sice zvedl ruce, aby bylo ticho, leč ostatní myslili, že chce dávat takt, a spustili unisono.

V tom vznešeném vánočním řevu drapl ředitel Pazourka jako tygr jehně a odvlekl ho do komory.

At' si laskavý čtenář představí komoru, v ní Pazourka, pytle mouky, pytle sušených švestek a na zemi hrnec mléka.

Tot' se ví, že Pazourek mouku nejedl ani nepil. Co jedl a pil, lze se tedy snadno domyslit. A následky při jeho celodenním postu také.

A tak se snad lze i domyslit, že dva pytle mouky v té komoře nebyly vůbec k potřebě a že z komory po půlnoci, když Pazourka z ní ředitel pouštěl, docela to nevonné jako z komory.

PEPÍČEK NOVÝ VYPRAVUJE O ZASNOUBENÍ SVÉ SESTRY

Můj otec je vyšším státním úředníkem a jmenuje se Nový. Má sestra se jmenuje Matylda. Vzala si také státního úředníka. Ten se jmenuje Handšlágl.

Nejdříve chodila má sestra s jistým páncem od místodržitelství. Tatínek se postaral, aby toho pána povýšili. Když ho povýšili, maminka s Matylou plakaly, poněvadž ten pán přestal potom s Matylou chodit.

Nato k nám chodil jistý profesor. Ten dělal pořád rukama: "Takhle, takhle, a za každým druhým slovem říkal: "Přísně vzato." Jednou mně přinesl globus, a když k nám potom přestal chodit, zase si pro něj poslal.

Po profesorovi chodil s Matylou jistý inženýr od zemského výboru. Ten měl ve zvyku, že se neustále přel a říkal: "Zájem země tomu chce." Matylda ho měla moc ráda a plakala celý den, když ho tatínek od nás vyhodil, poněvadž chtěl, aby peníze zůstaly v zemi a neposíaly se do Vídně.

Nato přivedl k nám otec jednoho úředníka ze svého odboru. To byl takový tichý člověk. S ním si povídali dlouho do noci o státních záležitostech.

Matylda vyšívala a tatínek s tím pámem mluvili o politice a pili vodu.

Matylda měla toho tichého pána moc ráda. Pak vyšlo najevo, že ten tichý pán má tři děti na Moravě. Víckrát nepřišel, a tatínek řekl, že ho přeložili.

Půl roku nechodil k nám nikdo. Matylda chodila, aby to doma nevěděli, s jedním důstojníkem.

Potom na to tatínek přišel a mluvil k ní, až se rděla. Pak jsme všichni plakali, poněvadž tatínek říkal: "Ta hanba, ta hanba!"

Hned druhého dne přivedl tatínek jakéhosi hubeného člověka, a to je právě ten Handšlágl. Tatínek pravil po jeho odchodu, že je to velmi nadaný člověk. Za každým slovem říkal: "Ruce libám, milostivá paní radová!" a tatínkovi řekl: "Vašnosti, pane rado!" Tatínek je jeho představeným. Třetího dne přišel zase a byl pořád takový uctivý, neustále říkal "s dovolením" a "milostivá paní" a libal ruce. Byl u nás na večeři, ke všemu, co řekl tatínek, kýval hlavou, každé sousto polýkal uctivě a tiše žvýkal říkaje: "Je to, s dovolením, výtečné!" Také říkal: "Jak ráte poroučet, pane šéf!"

Po jeho odchodu řekli mně, abych šel spát, a radili se v jídelně. Poslouchal jsem za dveřmi, jako dělám vždy, a slyšel jsem, jak tatínek povídá: "Ty si ho vezmeš z mého otcovského rozkazu a on tebe z povinnosti úřední!" Pak jsem slyšel, jak Matylda říká, že je blbec.

Maminka vzduchala a říkala, že ho napřed nemusí mít ráda, ona že také neměla za svobodna tatínka ráda, až teprve po svatbě za pět let, ale že to tomu trojkovi nesmí dát znát, že je blbec a že ho nemiluje.

Matylda naříkala, že raději půjde do porodnice, než by si vzala někoho, koho nemá ráda. Maminka jí to však rozmluvila, poněvadž dnes už není tajného oddělení.

Potom slíbil tatínek Matyldě náramek, briliantovou brož a ještě jiné věci.

Matylda řekla, že si ho tedy vezme, aby nebyla hanba v rodině.

Pak ji tatínek s maminkou líbali a říkali: "To je naše hodná Matylda."

Nato jsem slyšel, jak mluvili o Handšláglovi. Tatínek povídal, že toho blbce povýší, ale až po svatbě, aby nemohl utéci nebo se vymknout. Je blbý, ale jinak rádny úředník, kterému je úřední povinnost svatou.

"Jen jestli si ji vezme," řekla maminka.

"Nařídím mu to jako jeho šéf," pravil tatínek, "a řeknu mu všecko."

Když příštího dne pan Handšlágl přišel choval se velmi nesměle a prohlížel si pořád Matyldu. Matyldě předtím řekli, aby hodně na něho smála a povídala si s ní Poslechla a on pořád tiše odpovídal: "An milostivá slečno." Pak přinesli víno, on říkal: "S dovolením, pane šéf!" počal mluvit o úředních výkazech. To dne si o něm nic nepovídali, když odešel.

Nazítří řekl tatínek v pokoji, abych neslyšel: "Dnes přijde můj úředník požád o tvou ruku. Matyldo, vezmi si růžičku a bluzu!" Služka šla kupit růžičku maminka se zlobila, že nemusela kupovat růže za třicet krejcarů, že stačila také patnáct. Pak Matyldu navoněli. Zbytek voňavky namazal jsem našeho psa.

Pan Handšlágl přišel v černém oděvu a bílých rukavicích. Byl ještě bledší a hubnejší než včera. Když se posadil, mluvil opět o výkazech. Maminka přinesla likér a nalila mu tři skleničky. Když mu nalévala čtvrtou, řekl: "Již stačí, milostivá paní," tatínkovi povídal: "Prosil bych, pane šéf, soukromou rozmluvu."

Tatínek ukázal mně prstem na dveře; podešla maminka k Matyldě, která zívala vedle v pokoji a povídala: "Ten vrt dlouho nedělá s tím ženěním!" Mamin ještě přetřela Matyldu pudrem a v tom by slyšet tatínkovo volání: "Matyldo!"

Stoupil jsem si ke dveřím a slyšel jse jak tatínek říká: "Drahá Matyldo, zde p Handšlágl požádal mne o tvou ruku. Neměnic proti tomu, ale hlavním činitelem jsi Co tomu říkáš?"

Slyšel jsem, jak Matylda pláče a říl "Ano, ano!" Pak jsem slyšel: "Maminka Maminka přiběhla a řekla: "Děti, já jsem hned na vás zpozorovala. Jak vám to pěk sluší!" Potom křičeli: "Pepíčku!" Přišel jse a tu mně řekli, že pan Handšlágl vezme Matyldu. Maminka se mně ptala, zdali budu mít rád. Nemohl jsem říci, že ne, a mě chytí, libal a křičel: "Pepíčku pa šéfa!" Od té doby říkal tatínkovi: "Ra poroučet, pane šéfe a otče" a matce: "Ru libám, milostivá paní a matinko!"

Když odcházel, dal v předsíni služatník a mně dal korunu a povídal: "Tun Pepíčku pana šéfa!"

Následující den přinesl pan Handšlágl prstýnky a když přišlo víno, pozval sklenku a řekl: "Na naše šťastné manželství s dovolením, pane šéfe otče a milostivá pa a matinko!"

"Budete šťastní, děti!" pravila matinka plakala. Když ho šla později Matyldu doprovodit do předsíně, tu mne vyhnal pokoje, a maminka povídala k tatínce "Matylda slehne v listopadu, to je za měsíce."

"Za měsíc bude svatba," řekl u tatínce, "a pak mu teprve dáme dekret, povýšil..."

Pak přišla Matylda a řekla, že ten blb chtěl na ní hubičku.

"To je opovážlivost!" povídala mamine "Ale je rádny úředník!" řekl tatínek.

NOVÁ DOMINANTA REPÍSK

zastrešený, ale nedokončený

SPOLOČNÝMI RUKAMI

Dám vám malú hádanku:
Má to strechu, má to múry
z dreva, tehly, kameňa,
na bývanie to neslúži,
ani na obilie, na sená.
Už sa o tom hovorí,
cez domy, aj cez dvory,
už to preslávené je,
hoc dokončené ešte nie.
Čo to je?

Ak hádate, že kostol v Repiskách, hádate právne. Áno, reč je o hrdo vztýčenej, ešte nedokončenej novostavbe, ktorá príťahuje torná veža

záujem ako magnet. Rozpráva sa toho neúrekom, chýry sa šíria ako huby po daždi. Nuž, stavat' kostol nie je maličkosť, najmä v dnešnej situácii, keď sa o finančné prostriedky musia postarať samotní farníci a prajní darcovia. Kostol je zastrešený, v stavbe sa však nepokračuje. Skúsmo si urobiť malú rekapituláciu. Ako to všetko vlastne bolo?

"Tanec" okolo projektu

Odvážny nápad o stavbe vlastného kostola skrsol, keď sa v decembri 1989 vrátil domov Ján Jurgoian po piatich rokoch strávených v USA. Hned' sa zvolil 5-členný výbor pre výstavbu kostola. Myšlienka sa stretla s obrovským nadšením, nik nechcel otáľať; ľudia boli pripravení okamžite začať so stavbou. Komu však zveriť projekt? V Repiskách "Na Pawlikoch" sa usadil varšavský architekt Piotr Matuszewski. Kúpil si hospodárstvo, opravil ho a dom zariadił v pôvodnom ľudovom štýle. Repišťania sa na neho s dôverou obrátili. - Projekt je ohromná práca a zodpovednosť, - vysvetľuje Piotr Matuszewski, - ocenil som ho reálne - na 10 miliónov zlôtých.

Repiská však z času na čas navštěvuje aj inžinier Tadeusz Kmiec z Gliwickej polytechniky; ten chcel za výkres iba 3 milióny. Repišťania sa rozhodli preňho, ved' kto by platił viac, keď môže menej, navyše v tiažkej finančnej situácii?

Hra na skrývačku

Domáci chceli začať so stavbou čo najskôr. Projekt však nie a nie sa objavil. Akoby trucoval, hral sa na skrývačku. A dni

plynuli a plynuli... Dedinčania to nevydržali a do vymeriavania základov sa pustili sami. Hrubšie práce vykonali na jar 1991 na pozemkoch Jána Jurgoiana, Jozefa Plutu a Žofie Plutovej, z ktorých každý sa rozprestieral na ploche 500 m². Notár ich spolu ohodnotil na 30 miliónov zlôtých. Neskôr sa ukázalo, že Repišťania začali so stavbou väčšieho kostola ako vo svojom projekte predpokladal Tadeusz Kmiec.

Aj nemožné je možné

Ked' sa roztopili snehy v roku 1992, vyhrnuli si rukávy murári z Krempáčov. Usilovne sa činili i samotní domáci. Po senách a žatve sa pridalo osem tesárov z Cichého, ktorí vykonali prácu za 63 miliónov, z čoho 250 tisíc zlôtých pripadlo na jedného za jeden deň. Na prácu dozeral Andrzej Body z Bukowiny Tatrzanskej. Podarilo sa takmer nemožné - po roku stál kostol na nohách!

Estetika, či úžitkovosť?

Projekt sa nezhoduje s realizáciou v niekoľkých bodech. Jedným z nich sú schody. Tadeusz Kmiec navrhhol točité schodište, ktoré by sa hrdo vynímalo vo vnútornej lodi kostola. Repišťania však dali prednosť zdávemu sedliackemu rozumu pred estetickým cítením. - Pri niektorých slávnostných omšiach, ako napríklad odpust, bývajú kostoly plné. Vtedy by odkryté schodište nespĺňalo svoju úlohu, - vysvetľuje Ján Jurgoian, - ľudia by sa k nemu museli preláčať cez zástupy.

Aj hrdá veža na novom kostole zmenila svoju podobu. V pôvodnom projekte mala hlavná streška veže po bokoch dve menšie "susedky", všetky naklonené pod rovnakým uhlom. - Tento typ veže v celom Malopoľsku pripomína požiarnickú zbrojnicu, - hovorí Piotr Matuszewski, - chýba dominujúca veža, ktorá je charakteristická a tradičná v katolíckom kostole.

Repišťania to vycítili a vežu predĺžili.

Repišká kaplnka so slovenským nápisom

Repíška so svojou novou dominantou

Cintorín v Repíškach

Najprv fara, potom kostol

Na začiatku roku 1993 sa urobili okná, dvere treba ešte dokončiť. Vo vyprázdnenej pokladnici zostalo už iba 20 miliónov zlých. Nič sa nedá robiť, pracovití obyvatelia Repíška musia počkať na ďalšie peňažné zbierky. V roku 1993 novobelský rodák, biskup ThDr Dominik Kalata daroval na výstavbu kostola ďalších 1000 DM. Podákovanie ostatným obetavým darcom uviedlo januárové číslo tohoročného Života.

A čo ďalej? Repišťania si musia pritiahnúť opasky a zbierať peniaze na dokončenie jurgovskej fary. Cirkevný farský výbor sa dohodol s jurgovským kňazom Władysławom Podhalaniskim, že v roku 1992 budú Repišťania zbierať iba na svoj kostol, v roku 1993 však zbierky musia byť venované fare.

Každý dospelý obyvateľ Repíška by mal pri jednej zbierke zaplatiť 100 tisíc zlých. Keďže v Repíškach žije asi 200 dospelých, dve zbierky prinesú za rok do spoločnej pokladnice asi 50 miliónov zlých. Repišťania dvojnásobnú finančnú záťaž neunesú, so

stavbou kostola sa teda bude musieť počkať až do budúceho roku.

Čo čaká a čo neminie

Aby v kostole zazneli prvé slávnostné spevy, budú sa musieť obyvatelia Repíška ešte hodne obracať. Čaká zavedenie prúdu, kúrenia, omietnutie, vykonanie interiéru. Šikovné ruky sa iste nájdú. Jurgovský krajčan Andrej Gombos, známy ľudový rezbár zdobí svojimi originálnymi soškami nejeden okolitý kostolík. Piotr Matuszewski je zas v riešení dreveného interiéru skutočný odborník. Koniec koncov, svedčí o tom jeho dom, ktorý mnohým návštěvníkom pripomína múzeum.

Krajania dali viac

Na dokončenie kostola bude treba ešte asi 300 miliónov zlých. Keby na ne museli zbierať peniaze iba Repišťania, trvalo by to 6 rokov!

Našťastie sú aj darcovia, ktorí pomáhajú, ako sa dá. Väčšinu z nich predstavujú krajania. Najväčší príspevok pochádza od biskupa Dominika Kalatu, veľkú finančnú čias-

tku poskytla aj krajanská rodina Kurčákovcov z Chicaga.

Dobrá vôle hory prenáša

Stavba kostola nie je ľahká vec; je to skúška výdrže, silnej vôle, spolupatričnosti a porozumenia. Neraz pri náročnej práci vznikajú konflikty. Ako prekonat' tie najťažšie chvíle, keď sa zdá, že všetko viazne v blate?

- Dobrá vôle robí zázraky, - hovorí Ján Jurgovian.

- Ľudia sú trošku unavení, musia si oddýchnuť a všetko sa zas na dobre obráti. Tomu pevne verím, - tvrdí ričtár Repíška Jan Budz.

Áno, dobrá vôle hory prenáša. Koniec koncov svedčí o tom predchádzajúci rok plný práce.

Kostol sa môže dokončiť iba SPOLOČNÝMI RUKAMI. Dúsfajme, že tento posledný krôčik nezlyhá a že v Repíškach pribudne nová dominanta, ktorá bude všetkým slúžiť rovnako.

Text a foto: BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

NAVRÁCENÍ ČESKÉHO OBČANSTVÍ

Z dôvodu, že koncem tohto roku končí termín podávania žiadostí o navrácení českého občanstva, Generální konzulát České republiky v Katovicích upozorňuje krajany, že nejpozdereji do 31.12.1993 mohou nabýť státní občanstvo ČR dle zákona č.88/1990 Sb. byvalí čs. občané, ktorým bolo čs. státní občanstvo odňato a dalej pak ti, ktorí boli v dobe od 1.10.1949 do 31.12.1989 ze státného svazku propuštení.

Generální konzulát ČR
v Katovicích

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje jednu z najpopulárnejších poľských herečiek 60. rokov. Hrala v divadle, vystupovala v kabarete Pod Egidou J. Pietrzaka, zahrála asi v 20 filmoch a televíznych seriáloch, napr. v seriáli Štyria tankisti a pes a vo filme Ako byť milovanou. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Na výhercov čakajú knižné odmeny.

V Živote č. 10/93 sme uverejnili snímku Piotra Fronczewského. Knihy vyrebovali: Vojtech Ziembu z Veľkej Lipnice, Alžbeta Bizubová z Krempách, Beata Groń z Čiernej Hory, Sylvia Plučinská z Jurgova.

VIANOČNÉ STROMČEKY

Jerguš a Paľo poprosili pána horára o dovolenie a vybrali sa po vianočné stromčeky. Vzali sekeru, píločku i po kuse chleba. Postahovali kabáty remenčami, aby vietor nepresfukoval, a zabrodili sa do veľkého snehu.

Na kopcoch labka pri labke vytlačená v snehu. Tu stopy ušiaka-zajaca, tam pazúriky líšky. Brúsili sem a tam iste celú noc.

Krovie počernasté, bez lístia, potriasalo sa vo vetre, pískal na ňom studený severák. Hraby a krpate duby šepotali suchými bránvými listami. Šípky svietili červeno, scvrkli sa mrazom. Možno si z nich aj zajest', pochutia ako med. Dobré sú aj trnky pripálené zimou. Kaliny tiež nie sú najhoršie, iba trochu horkasté...

Vyššie bol sneh hlbší, pustota meravějšia. K stopám líšok a zajacov pribudli papršky sŕn a jeleňov. Victor sa hral so snehom, kudlil a ukladal ho v tísinkách. Hra jeho bola detská a radostná.

- Odrežeme tri, - povedal Paľo Stieranka. - Tretí môžeme zaniesť Zuzke. Falošná je, lebo je ešte maličká. Ale keď narastie, bude lepšia...

Zastavili sa pri mladine. Smrečky a jedlice, husto postískané, spali v pokoji. Victor ich obchádzal, neodvážil sa zabchnúť medzi ne. V bludisku stromov, v úzkych a pritmavých uličkách, ľahko zablúdi. Nená-

jde cestu von a ľahko umrie vysilením...

Spiace stromky nutkali hovoriť ticho.

- Odrežeme, - povedal Jerguš, - kde bude prihusto, ako pán horár kázali. Nebude škoda. Jednako stromky vyschnú, keď im je málo miesta.

Pchali sa húštinou. Sneh sa zosýpal z konárov, šudil sa na hrdlo. Bolo to neprijemné.

Hlboko v mladine nadišli na koliby. Stála na vyvýšenom bubne, zaviata snehom dopoly.

- Dobre bude, - povedal Paľo, - zohriat sa.

Odhrabával sekerou sneh spred dverí.

Dvere koliby neboli zamknuté. Chlapci vošli, obzerali. Bolo tam všetko: lavička, priča a ohnisko. Pod lavičkou hrba dreva, na priči staré roztrhané prikrývky. Pri ohnisku začadený hrniec, možno na čaj.

- Iste pán horár, - zistoval Paľo, - chodia sem, keď ich dážď zachytí. Čakajú a spia, kým sa nevyprší. Môžeme si osušiť onuce, - doložil.

Lámal triesky, rozkladal oheň. Oheň sa rozblížal, rezavý dym udieral do očí. Bolo treba otvoriť dvere. V kolibe bolo jednak teplô.

Keď drevo prehorelo, prestalo dymiť. Žeravá pahreba uhlíkov hriala pokojne. Chlapci prichlopili dvere, rozostrelili onuce na lavičku, obuv položili na kamene k ohňu.

Prevalili sa na pričie, nohy zamotali do prikrývok. Ležalo sa príjemne.

Nevedieť, ako sa to stalo, čas sa premenoil. Odmäk pochodiť po snehu, kvapky vody cupotali zo strechy koliby. Na spiacu horu zavalili sa oblaky, prišli aj ku kolibe. Jerguš videl ich cez škáru na dverách: kudlili sa ako hustá para z kotla, keď máma vyvára šaty. Prižmúril oči: zaklopali na dvere, vošli. Zavoňal ich v povetri, zapáchli parou. A povedali: "Len sa trošku zohrejeme..." Sedeli pri ohni, treli si dlžizné ako špagáty ruky a potriasali krídlami z pavučín... Plakali od zimy. Dážď pršal v kolibe. Oheň - ledva ho bolo vidieť - bol prihasený... Jerguš premokol do kože.

- Odmäk, - ohľásil sa Paľo.

Jerguš, usínajúci, strhol sa, vyskočil. Na ohnisku doháral oheň, zima sa rozmáhala po kolibe.

Chlapci si omotali veľké a studené onuce, natiahli obuv a dupotajúc vyšli. Najprv dovliekli ku kolibe suché, dávno zoťaté stromy, aby koliba nezostala bez dreva. Priniesli viac, ako spálili - tak sa patrí na poriadnych ľudí. Drevo poroztínali, poukladali v kolibe pod lavičku.

V podvečer vyhliadli tri stromy: pre Paľa, pre Jerguša a Zuzku Košáčku. Stromčeky - ako sa obidvaja na vlastné oči presvedčili - zavadzajúce iným. Spilili ich a zavliekli do dediny.

Za tmy, opatrnne, po prstoch, vošli do dvora, kde bývala Zuzka Košáčku. Postavili stromec k dverám, potíšku odbchli.

(Úryvok z románu Zbojnická mladosť)

V zajatí na Holíčskom hrade

Ondriš Beňo dnes už tretí raz odhadzoval sneh z panskej cesty. Vždy sa skrehnutý vracia do čiernej chyže, v ktorej je celý majetok siedmich duší. Ustatý sadá do kúta na lavicu pod mechúrom obitý oblôčik. Mlčí. Hľadí na kozie nohy lôžka so slamenou podstielkou. "Konečne som doma. Vo svojom," pozera na koryto, handry, sekuru, metlu. "Dnes je Starý rok," pripomína mu konopným obrusom slávnostne prikrytý stôl, peceň čierneho chleba, drevená soľnička, nôž a vôňa kapustnice.

Na stene oproti nemu visí vlastnoručne vyzrávaný kríž, na ňom venček zo suchých poľných kvetov.

- Ešte sa sype? - pýta sa žena. Čažká je. Ledva sa tmolí pri ohnisku.

- Stania nemá.

- Ľa, veď kedy bola zima bez... - Ondrišov otec pre dym a kašeľ nevládze dopovedať.

- Ej, bola, starý, bola! Ľa, aj ončo roku, keď sa osvietený pán Ďuro narodili, taká bola. Len sncžilo a sncžilo. Čakali sme, že nás jar vytopí, že bude hlad, a načudo zem tak zarodila, že bolo všetkého nadostač. Aj stravy aj pitia. A teraz Starý rok zase tu a... - mľaskne Ondrišova mat', sliní vlákno, vrtí vreteno.

- Bude už tá kapustnica, Mara? Celý deň som sa oháňau lopatou, a ty ani len tú prázdnú kapustnicu... Boha mu aj s takým životom!

- Kapustnica bude, kapustnica, - tešia sa deti.

- Bude, deti moje! A nie prázdna. S dubákmi, slaninkou, ako sa patrí na posledný deň v roku. Ale kedy, neviem. Dymí sa a dymí. Vari nepriaznik obštiava plameň - Boh mi odpust' hriechy! - pozrie na kríž a skrivia sa jej vrásky na voskovej tvári. V útrobách a križoch zase cíti bôl.

- Tak dúchaj!

- Nevládzem, - sadá na truhlicu.

- Čo nevládzeš? Pripravíť večeru?! - pásť padá na stôl.

Mara sa chvíľu zvija. Vstala by, ale naozaj nevládze. Iba čo oči dviha na muža.

- Tak čo? Čo je?!

- Radšej zaspievajte "Rok Starý..." a pomordlite sa.

Ondriš nastačí zvolat: "Tým sa nenajem!" lebo babka zbadá, že sa nevesta do kúta pripravuje.

- Babka nech dovaria, kým otec pripravia plachtu. A ty, Ondriš môj, chod' po Evu Pagáčinu!

- Teraz? Do tej chumelice!?

- Treba.

Cez otvorený komín sa znova vtiera mrazivý vieskor, s ním kúrňava dymu. Maru znova pochytiťa kŕče.

Ondriš niečo šomre, až potom príťahuje remence kŕpcov. Vstáva. Okrúca opasok,

cez plecia prehodí huňu, s kyjom v ruke opúšťa chalupu, v ktorej Mara a babka kľakajú, dvihajú ruky ku krížu a miesto piesne "Rok Starý zase k nám prišiel..." počut' modlitbu:

"Ku porodu šťastnému
dej mi pomoc hojnú,
zmiluj sa nademnú
Hospodine!"

Beňo sa najprv porozhliadla, kým vykročí do nečasu.

"Nepočuť spev polazníkov, iba vieskor vyčíňa," pohýna sa k samote, ktorú ľudia aj vo dne radi obchádzajú, lebo podľa jedných býva v nej bosorka, podľa iných vedma alebo bohyňa.

Ked' zomrel Evin muž, povrávalo sa, že mu k smrti pomohla, lebo bil jej biele telo. Teraz vdovčí, žije z vedomostí, ktoré zdedia po predkoch. Pozná účinok podbeľa, zázračnú moc račích klepict, nadzemskú silu lebky obesencu. Vyzná sa v neduchoch ľudského tela i v čaroch ľubosti. Z čista jasna uhrančí ľudskú dušu.

K nej sa lopotí Beňo cez záveje.

"Odváži sa do tohto dopustenia?" máta ho myšlienka. "V náručí ju ponesiem, ak bude treba," prejde cez zamrznutý Bytčicu, potom v obave a strachu zaklope na osvetlené okno.

- Eva, otvor!

- Hned', Ondriš!

"Ako vie, že som to ja?" stŕpne. Ked' prechádza cez prah, zarazí ho vôňa levandule a zápach loja.

- Sadni si! Čažká bola chôdza. Mara sa už teda do kúta schystala.

- Tak je, ako vravíš, - naberá Ondriš smelosť. - Prišieu som, aby si išla...

- Hm. Včera bol deň Dávida kráľa, dnes je Starý rok, zajtra Nový.

- Eva, neotáľaj. Voláko prebrodiš závezáveje. Ľa, ja som dosť ľahko prišieu. Bytčica je ako kost'. Akby predsa, chlap som, pomôžem ti.

- Ej, Ondriš, Ondriš! Ty nevieš! Dnes je deň sväteho otca Silvestra, zajtra bude Nový rok, - zahľadí sa do tmy, skúma diaľavu.

- Roky nestoja, len bieda je večná. Obliekaj sa! Bohvie, čo je doma.

- Ale že aj Mara práve tejto noci! Ondriš, to zriedkakedy býva! Počkaj, pozriem sa do tajov ľudských súdib. Čo vyčítam, tak sa aj stane.

- Eva, nečítaj! Radšej sa priprav a pod! Mara v kŕchoch leží!

- Nevyhne sa tomu, čo ju čaká, - odtrhne zrak do tmy, pretrie si oči, prikročí k polici, siaha po čarodejníckych predmetoch, prenáša sa do tajomnej budúcnosti ľudu. Pohladi popol z Babej gory, prstom sa dotkne téglíka s medvedím lojom, krídla

netopiera, pazúrov krahulca, až nájde vosk hôrnich včiel. Prezehná lepkavú guľôčku. Sadne si na trojnohu.

- Zažmú oči! Nebeský plameň by ťa ošinul, - kladie hmotu na varechu a živico posype pahrebu. Zapraská, zablyska sa vyšľahne plameň. Vápnom vybielené steny zažiaria bleskom jasnej strely.

Beňo sa strhne, v ľaku sa sčupí.

- Osohovitý vosk, top sa, top sa, top sa Mamanderla mamandra, - čari bohyňa. Nač vatrhou sa vosk pretvára na vtácie mlieko vydáva vôňu lesných kvetov. Ked' už ma vzblatá', vtedy vedma na cínový tanier vyčapne obsah varechy, v mene Otca, Syna Ducha svätého čaká, kým vosk znovu stuhne. Skúma ryhy, obrazce. Číta.

- Eva, nechaj to! - premáha Ondre strach.

Bohyňa si nevšíma, čo vraví. Stračí pierkom chodí po žliabkoch.

- Aha, tu! Dve praslice! Jedna je zlomená. A tu je korunka aj jeden vienok Späté sú nitkou života. Mamanderla mamandra, - chvíľu ešte šomre, ale už všetko. Vstáva. Nedbanivo odkladá cínový tanier, na ňom knihu osudov. A zase odchýli okno. Zahľadí sa do tmy.

- Eva!

"Už je to tu. Pochodeň sa blíži," obída zúsalialo Beňu. Smutným pohľadom mi vniká do zorníc. - Pôjdem, a nepôjdem, - zvestuje tajomstvo.

Beňo vstáva, neschopný vyriecknuť: Akc to húta?

- Život pôjde d'alej, a nepôjde, - akc Libuša zdôrazňuje každé slovo. - Živá bude šťastná. Tá, čo život dáva, vo večnosti neba nájde pokoj. Teraz už všetko vieš! - nieč sype do ľanového vrecka, oblieka si kožuch, ponad čepiec prehadzuje ručník.

- Ako Pán Boh dadia, tak bude, len už rušaj! - otvára jej dvere, keď sa preč samotou zastavia sane a panský posol z tmy volá do svetla:

- Eva Pagáčiná, na rozkaz veľkoznačného pána ihned' sa máš dostaviť k posteli osvetenej pani Kataríny Zrinskéj!

- Už! Čakala som vás, - zamýká chalupu.

- Vidíš, Ondriš, pôjdem a nepôjdem.

- Eva!

- Id' k starej Števčíčke! Spí. Zobud' ju! Čo môže, pomôže, - potom rezko prekročí rebriny saní.

- Eva, sto bohov!

Zacvendžia hrkálky žrebcov.

- Eva!!

Žiara pochadne bledne. Ondriš sa chce rozbehnúť, strhnúť ju, ale nohy má ako okuté, iba čo vladze zodvihnut' zaťatú pásť.

- Bud' prekliate, panské šteňa! - volá do tmy, keď na bytčianskej veži zaznie polnočný zvon Nového roku. Pásť padá, otvára sa v dlaň.

Pred Beňom v striebリストom svetle mesiac rozprestiera sa krajina. Biela plachta prikryla role, kopce, chalupy, hrad. Zrovna cesta s jarkom, tŕnie so zimozelom, oráčinu s tvrdou skalou. Len svetlo a tônu nie. Iba bohatstvo a biedu nie.

(Úryvok)

KRAJANSKÁ VATRA

Koncom septembra MS KSSČaS na Sliezsku už tradične organizuje krajanskú vatru. Toto podujatie nie je len pastierskym sviatkom, spomienkou na Juraja Jánošíka a na odbojárske zážitky, ale aj vhodnou príležitosťou na prehodnotenie činnosti našej Spoločnosti a spolupráce s Maticou slovenskou.

Ked'že v posledných rokoch sa Krajanská vatra pripravuje na náhornej poľane Skrzyczného, počet záujemcov narastá, hoci pricestovať treba na vlastné trovy. Súčasťou krajanskej vatrty je športový program a nočná diskusia, takže každá veková skupina môže nájsť niečo pre seba.

O jedlo a nocľah sa stará netreba. Dokonca ani do výšky 1257 m.n.m. sa nik nemusí unúvať na vlastných nohách - bez námaha to za nás urobí zmodernizovaná sedačková lanovka. Je snáď niečo krajšie, ako na dva dni zabudnúť na zadymené Sliezsko, a v krásnom prírodnom prostredí sa stretnúť s krajanmi? Iste mi dáte za pravdu, že nie.

Príroda akoby nás chcela obdaríť slnečným aj daždivým počasím. Ined prvý deň sa na nás usmialo slniečko. Po úvodnej diskusii, ktorá nám už dlho chýbala, nasledoval volejbalový turnaj. Fanúškovia si veru hrdlo nešetrili! Večer zahorela vatra. S opekaním slaninky to išlo ľahšie ako s prikladaním do ohňa. Nieko si sem - tam zabudol priniesť svoju porciu, čo však neprekážalo, ved' kto by sa vďačne nepodelil so svojím susedom? Bol čas aj na informácie zo života Spoločnosti a na slovenské pesničky.

Od posledného stretnutia sa toho udialo neúrekom! Medziiným prebehli voľby do Sejmu a Senátu PR. Niektorí naši členovia sa zúčastňovali práce vo volebných komisiach. Patrili k nim krajania: M. Ščigla, E. Bugajský, J. Želinský a B. Knapčík.

Do posteľ sa nikomu išť nechcelo. Tancovačka a priateľské rozhovory trvali neskoro do noci.

Svah na Skrzycznom - raj pre lyžiarov

Na druhý deň sa veru zišiel aj teplý sveter a príplášť. Po slovenskej omši, ktorú sme si vypočuli v rádiu, sme sa vydali na turistické chodníčky. Poobzerali sme si lyžiarske vleky a jesennú prírodu. Ked'že sme mali pekný výhľad na Nízke Tatry, snažili sme sa určiť vrch Fatru, z ktorého naši predkovia, apoštoli Cyril a Metod vraj určovali hranice slovenského národa. Oravu iste veľmi dobre videli. Škoda len, že odvtedy muselo v rieke Orave uplynúť veľa vody, kým nevznikol - prvýkrát v dejinách - Slovenský štát.

V tohorečnej zimnej sezóne si budú môcť krajania zalyžovať na vleku "ANTOŠ" s 50% zľavou, ak si samozrejme nezabudnú zobrať členskú legitimáciu. Treba ešte zdôrazniť, že Szczyrk má najviac lyžiarskych tratí a vlekov v celom Poľsku a závidí mu aj hlavné centrum zimných športov Zakopane.

Na záver krajanskej vatrty sme vyhlásili oficiálne výsledky športovej súťaže:

1. MO Mikołów
2. MO Tychy
3. MO Bielsko
4. MO Skrzyczne (domáci)

a zaželali si veľa úspechov do budúch stretnutí.

BRONISLAV KNAPČÍK

NOVÁ BELÁ

V júnovom čísle Života sme uverejnili príspevok o rozvoji matičného hnutia na Spiši a Orave. Tentoraz nám pár údajov o miestnom matičnom odbore v Novej Beli poslal kr. Jozef Bryja, ktorý o.i. píše:

- Na založenie Miestneho odboru Matice slovenskej v našej obci sme pomýšľali už pred niekoľkými rokmi. Mali sme úzke styky s vedením členského ústredia Matice slovenskej v Martine, ktoré nás pomerne pravidelne navštěvovalo a zásobovalo potrebou literatúrou. Začali prípravné práce, organizovali sme členskú základňu, stretávali sme sa na schôdzach a aj ked' nefor-

málne, začali sme vyvíjať prvú matičnú činnosť.

29. apríla t.r. sme mali schôdzku, na ktorej bol zvolený výbor MO MS v tomto zložení: Jozef Bryja - predseda, Emil Cervas - podpredseda, Žofia Chalupková - tajomníčka, Júlia Ščurecková - hospodáрka, František Brodovský - pokladník. Členmi výboru sú: František Chalupka, František Lojek, Andrej Skupín, František Majerčák, Ján Vincák a Ondrej Bednáčik.

Chcem poznamenať, že ked' sme miestny odbor Matice slovenskej zakladali, mali sme 23 členov. Dnes sa naša základňa poriadne rozrástla - v súčasnosti máme už 68 členov a určite to nie je naše posledné slovo. Za zmienku stojí, že v našom matičnom odbore máme nielen starších krajanov, členov miestnej skupiny Spoločnosti a nezriedka jej zakladateľov, ale aj zástupcov strednej krajanskej generácie, no a - čo je zvlášť potešujúce - mladých novobel'ských Slovákov a Slovenky. O tom, ako sa naša ďalšia činnosť bude vyvíjať, budeme sa snažiť vás pravidelne informovať.

Chcel by som sa prostredníctvom Života obrátiť s výzvou na všetkých krajanov zo Spiša a Oravy, aby aj oni vo svojich obciach zakladali podobné matičné odbory. Verím totiž, že to súčasne pomôže rozhýbať aj činnosť miestnych skupín Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Pri tejto príležitosti výbor MO Matice slovenskej v Novej Beli želá vám, milá redakcia, ako aj všetkým Slovákom žijúcim na Slovensku a roztrúseným vo svete prijemné prežitie vianočných sviatkov a v novom roku 1994 veľa zdravia, úspechov, pokoja a Božieho požehnania.

Za výbor MO MS
JOZEF BRYJA

ESTE RAZ O JEDNOM LISTE

Hoci máme záver roka, chceme sa ešte vrátiť k listu vedenia Zväzu priateľov Oravy adresovanému vojtnovi a gminnej rade v Jablonke vo veci odvolania z funkcie riaditeľa Gminného kultúrneho strediska, predsedu našej Spoločnosti Eugena Mišinca. Už dlhší čas ma totiž nutká zareagovať na tento prejav nacionalizmu a falošného vlastenectva.

Na úvod krátká pripomienka. List podpisali sice sami profesori, inžinieri či iní magistri a práve preto by mali vedieť, že nás od začiatku finančne podporuje poľský štát. Podobne je to s Poliakmi na Tešínsku, ktorých predtým dotovalo Československo a dnes Česká republika. Nikdy v minulosti a ani teraz nás nefinancoval žiadny štát (v tom prípade mali asi na mysli Slovenskú či Českú republiku), hoci by sme boli tomu veľmi radi.

Neviem, odkiaľ sa u tých profesorov - autorov listu - berie toľko nenávisti k tým, čo sa neboja hlásiť sa k inej národnosti. A už vôbec nechápem, prečo sa tak úzkostlivovo bránia verejne priznať, že na Orave a Spiši žijú Slováci, ktorí sú tak isto "hospodármí týchto území" a nie iba Poliaci, ako sa opovažujú tvrdiť. Kto vie, či vo svojej zaslepenosti by neboli schopní konštatovať, že v Poľsku vôbec žiadne národnostné menšiny neexistujú. Zato na druhej strane Poliaci sú všade. Povedal to v istej predvianočnej homílikii kardinál Józef Glemp, keď sa obrátil na Poliakov vo svete: Budte verní Cirkvi, nezriekajte sa viery a svojej národnosti, kultivujte svoju kultúru... Niet štátu na svete, kde by nežili Poliaci.

Nič dodať, nič ubrať. Trochu som však odbočil, hoci musím poznámenie, že uvedené tvrdenie sa môže kludne vzťahovať i na Slovákov, ako aj iné národnosti. O to však nejde. Je zaujímavé, ako si také múdre hlavy dokážu protirečiť dokonca v tej istej vete. Píšu: Konštatujeme, že reprezentant organizácie iného národa by nemal plniť vedúcu funkciu v samospráve bud' administratívne územia, ktoré obýva rýdze poľské obyvateľstvo. Zabudli však dodat', že ide o občana Poľska, ktorý má také isté práva. Mne však ide o to, že autori na začiatku vety pripúšťajú existenciu inonárodnej organizácie, ktorej členmi sú predsa stovky Slovákov žijúcich na Orave, kym na konci vety podotýkajú, že tú istú Oravu obýva rýdzo poľské obyvateľstvo. Nech sa teda rozhodnú: sú alebo nie sú Slováci na Orave?

Podľa nich poľský národ je asi akýmsi vyvoleným nárom, lebo keď Slovák nemôže byť riaditeľom kultúrneho strediska, tak akým právom Poliak Zbigniew Brzeziński mohol byť poradcом prezidenta Spojených štátov pre otázky bezpečnosti. Podobných príkladov by som našiel viac. Odpoved' je jednoduchá: umožnila to demokracia, no nie zdanlivá, aká by vyhovovala autorom listu, ale opravdivá demokracia, ktorej neprekáža, aby napr. primátorom New Yorku bol černoch.

Ako čitatelia iste vedia, pod listom sa podpísal ako predseda Zväzu priateľov Oravy aj predstaviteľ cirkvi, ktorý by sa podľa mňa mal riadiť keď už nie podľa zásad demokracie, tak aspoň podľa Božích prikázaní a pamätať na jedno: Miluj bližného svojho ako samého seba. To všetko mi akosi zapácha farizejstvom. Presne ako v príbehu, keď farizej vošiel do jeruzalemského chrámu a modlil sa: Bože, d'akujem ti, že nie som taký, ako ten colník: postím sa dvakrát týždenne, dávam desatinu z majetku, chodím do chrámu božieho, modlím sa atď., kym colník kľačúc modlil sa: Bože, bud' milostivý mne hriešnemu.

Škoda však hovorí o akýchkoľvek zásadách tomu, kto sa riadi tým, čo je pre neho v danom momente výhodnejšie. To je vlastne farizejstvo a neplatí preň žiadny argument. Akiste uplynie ešte veľa času, kym pochopia, že dejiny sa nedá zmeniť.

Zatiaľ môžeme len povedať: Bože, odpust' im, lebo nevedia, čo robia.

JÁN FRANKOVIČ

HARKABUZ

Odrezaní od sveta v dňoch pracovného voľna obraciame sa na vás, vážná redakcia, s našim problémom, ktorý trápi obyvateľov Harkabuza, ale aj Podrsnia a sídliska Bukoviny. O čo vlastne ide? Pred niekoľkými mesiacmi nám dopravný podnik zrušil autobusové spojenie medzi Bukovinou a Rabkou. Ide o autobus premávajúci v sobotu a nedeľu, ktorý odchádzal z Bukoviny ráno o 6. hod. a vracia sa z Rabky o 14.30 hod. Vedenie podniku PKS tvrdí, že premávka v týchto dňoch, čiže v sobotu a nedeľu, je nerentabilná. Je to dosť čudné, keďže v ostatné dni chodí tento autobus preplnený, tedy dva dni, v ktorých cestuje trochu menej ľudí, nemôže spôsobiť nerentabilitu autobusovej premávky na tejto linke. Myslím si, že rentabilitu premávky treba počítať za celý mesiac a nie za dva dni.

Ide o to, že v týchto dňoch nemáme žiadne spojenie. A predsa sobota je pre mnohých dňom nákupov, napr. pre učiteľov, či iných zamestnancov, ktorí v ostatné dni pracujú. Kto chce ísť k lekárovi, musí čakať do pondelka. Všetci vieme, že napr. v sobotu sa spravidla organizujú všetky schôdze bud' stretnutia učiteľov s rodičmi v školách, skrátku v sobotu a nedeľu sa k nám ani od nás nikto nedostane.

Čo teda máme robiť? K najbližšiemu autobusu v Podvuku je 7 km. Asi sme sa vrátili do čias, keď sme tento úsek ťapali pešo. Pre mladších, silnejších, sa to ešte dá vydržať, ale čo majú robiť starší, keď musia vtedy niekde ísť? O zodratých topánkach ani nehovoríme, tobôž o zimnom období a ceste v závejoch. Zišlo by sa, keby niekto z tých, čo rozhodli o zrušení spomínamej autobusovej linky, býval aspoň pol roka medzi nami, vtedy by asi pochopil, čo to pre nás znamená a hádam ľahšie by mu bolo prinavratiť zrušenú linku.

V prípade, že by to ináč nešlo, radšej by sme rezignovali z autobusu, ktorý odchádzal z Rabky o 16.10 hod. Naproti tomu autobus odchádzajúci od nás o 6. ráno a vracajúci sa k nám o 14.30 hod. je nevyhnutný, lebo nám umožňuje spojenie nielen s Rabkou, ale aj s Krakovom, Novým Targom, Katowicami či Jablonkou. Prosíme vás, pomožte nám!

F.H.

Adresujeme tento list podniku autobusovej dopravy PKS v Novom Targu, ale aj gminnému úradu a samosprávnym orgánom v Rabe Wyżnej, ktoré by mali preskúmať požiadavku týchto oravských obcí a pomôcť vyriešiť problém autobusovej premávky.

Redakcia

POĎAKOVANIE

Miestna skupina KSSČaS v Jurgove d'akuje pánovi Dominikovi Michálikovi za službu, ktorú preukázal krajanským deťom, navštievujúcim hodiny slovenčiny. D. Michálik je pracovníkom Horskéj služby v Poprade a už dlhé roky je veľkým priateľom a priaznivcom našej Spoločnosti (nielen preto, že má manželku z Čiernej Hory).

Ked' Mestská knižnica v Poprade požiadala pracovníkov HS o pomoc pri vyradovaní kníh, hned' prejavil záujem a so súhlasom MK vybral viac ako 300 zachovalých beletristických diel, ktoré priviezol našim krajanom pracujúcim v TANAPE na Podspády. Tam sa už veci ujal krajan Vojtech Chovanec, ktorý po vybavení formalít na colnici, kníhy previezol do Jurgova. Ked'že knižnica na základnej škole je pomerne dobre vybavená, učitelia slovenského jazyka M. Glodasiková, sa rozhodla kníhy rozdať deťom domov. Pre mnohých sú to iste cenné exempláre do domácej knižnice.

Ak by učitelia prejavili záujem, pán Michálik je ochotný aj nadálej robiť sprostredkovateľa. Takúto spoluprácu si veľmi ceníme a ešte raz d'akujeme.

MS KSSČaS v Jurgove

V KACVÍNE OPÄŤ OHEŇ

Chvíle hrôzy a napäťia prežívali nedávno Kacvínčania, keď 12. októbra v popoluďajších hodinách vypukol náhle požiar v stodole kr. Jozefa Kubáska. Ked'že v Kacvíne sú hospodárske stavby veľmi nahostené, oheň sa rýchlo preniesol na susedné objekty - maštaľ a stodolu druhého Jozefa Kubáska. Len vďaka rýchlemu zásahu kacvínskych požiarnikov a solidarite obyvateľov sa červený kohút nerozšíril ďalej. Boj s ohňom trval takmer dve hodiny a pri jeho lokalizácii pomáhali okrem Kacvínčanov aj požiarnici zo susedných spišských obcí, ako aj profesionálny zbor z Nového Targu.

Ziaľ nešťastie strávilo všetkú tohtočnú úrodu a niektoré poľnohospodárske stroje. Podarilo sa však zachrániť živý inventár. Dosiaľ nevedno, čo bolo príčinou požiaru, avšak ešte raz vyzývame všetkých k veľkej ostrážitosti. (jp)

DOBROVOLNÉ HASIČSKÉ ZBORY

Niekto hovoria, že v ich prípade ide o tradíciu, iní že o povinnosť či záľubu. Ja si

myslím, že všetko dokopy. Tak či onak sú to spravidla odvážni a tvrdí ľudia, ako z očele. Dobrovoľné hasičské zby sa akoby zrástli s mestným obyvateľstvom v každej obci, ktoré žijú ich problémami. Samozrejme v každej obci sú tieto problémy iné, iné myslenie, povahy a zvyky, iný postoj k veciam. Podmienky ich pôsobenia sú rôzne, v niektorých obciach chýbajú hasičské zbrojnice, ale sajermani, ako ich u nás volajú, všade sú.

V minulosti zby organizovali mladé požiarnické čaty, ktoré svoju spôsobilosť prezentovali na rôznych podujatiach, preteckoch zdatnosti či technickej pohotovosti. Teraz sa, žiaľ, v značnej mieru upustilo od tejto peknej iniciatívy. Kde väzí príčina, či po strane mládeže alebo vedenia jednotlivých zborov? Ja si myslím, že v každej obci sa hádam nenájde nikto, kto by neprispel na požiarneho buďto prácou alebo nejakým štvorcovým metrom pozemku pod zbrojnicu (v rámci urbárskych podielov). Teda každý je v istom zmysle tým sajermanom.

Tento rok bol pre niektorých požiarnikov dosť náročný, na Spiši sme mali niekoľko požiarov, pri ktorých si naši sajermani znamenite počíname. Samozrejme ich príčiny mohli byť rôzne, v súvislosti s tým sa natíska otázka predchádzania požiarom. Dôležitá je preto výchova detí, ktoré si často neuvedomujú, ako ľahko možno spôsobiť požiar. Nemožno však zabúdať ani na výmoženosť techniky, aké prišli na vidieku v posledných desaťročiach. Patrí k nim najmä elektrina, bez ktorej si dnes ani nevieme predstaviť nás život, ale na druhej strane nebezpečná, čo potvrdzujú rôzne hlásenia požiarnikov. Naši otcovia sa však bez nej museli zaobísť. Oni ešte chodievali do obchodov, kupovali petrolej, nalievali do lômp a lampášov a pri ich svetle mohli pracovať aj po večeroch. Pri ich svetle sme ako deti robili domáce úlohy, ženy priadli ťan na gate či koše, chlapci škebali vlnu na svetve či súkenné nohavice, dievčatá sa schádzali na páračkách atď. Malo to jednu výhodu - prekvital spoločenský život, ľudia pôsobili viac kolektívne.

Dnes, práve vďaka takým technickým výmoženosťiam ako televízor, video a pod., sa ľudia akosi uzavreli a nemajú čas na spoločenský život. Podliehajú tomu aj deti. Skrátka dnes nevieme náležite využiť voľný čas, ba vlastne nemáme vôbec voľný čas, o ktorý nás oberejú spomínané audiovizuálne výrobky.

To som však trochu odbočil. Vráťme sa však k požiarom, ktoré často spôsobuje práve elektrina a vlastne naša nedbanlosť, zdanlivý nedostatok času na prekontroluvanie elektrického zariadenia. A potom v priebehu niekoľkých minút strácam nezriedka všetko, a to aj napriek tomu, že nás chránia často veľmi dobre pracujúce dobrovoľné požiarne zby. Požiarinci teda pracujú nezištne, zadarmo, tak ako hľásia heslo, ktoré vidíme na niektorých zbroj-

niciach: Pánu Bohu na slávu, blížnmu na pomoc.

Stáva sa súčasť, že nie vo všetkých požiarnických zboroch prebieha všetko ideálne. Zle je, keď sa do zboru vkradnú napr. rodinkárske vzťahy, keď sa zabúda na spomínané požiarnické heslo. V jednej obci bola skupina mladých zapálencom, ktorí sa pravidelne zúčastňovali požiarnických akcií, práve v snahe pomôcť bližným. Rozhodli sa vstúpiť do zboru. Keď však prišli za veliteľom, na svoje veľké prekvapenie sa dozvedeli, že členmi zboru sú môžu stať až vtedy, keď zaplatia tzv. vklupné, v značnej výške. Nepríjali ich. Ale keď neskôr vypukol v obci požiar, boli to zase oni, ktorí sa významne pričinili k jeho lokalizácii, kým tí, čo hovorili o vklupnom sa tam ani neukázali. To nie je dobrý príklad pre mladých. Na šťastie sú ešte ozajstní dobrovoľníci, ktorí chcelia na to, či majú rovnosť, ale naozaj sa snažia pomôcť svojim bližným.

A.B.

keď o prácu na vidieku nikdy nie je nádza. Ale nie práca je cieľom nášho príspievku, aj keď s ňou súvisí. Mnohí obyvatelia Spiša a Oravy sa viackrát stáčovali na slabé uličné osvetlenie v ich obciach. Sú ulice, ktoré sú takmer vôbec neosvetlené, čo má samozrejme vplyv na bezpečnosť na ulici.

Prednedávnom sme tieto stáčnosti overili v spišskej obci Kacvín. Obec sa tiahne pozdĺž Kacvínskej, je dlhá skoro dva kilometre. Na hlavnej ulici je 30 uličných lômp, z ktorých štyri sú pokazených. Najlepšie osvetlenou časťou obce je centrum - pri kostole. Veľmi alebo takmer vôbec nie sú osvetlené krížovatky ulíc, kde je podľa nás najväčšie nebezpečenstvo nehody. Nedostatočne sú tiež osvetlené najmä dva miesta nad vysokým brehom ríky, kde sú súčasť kovové zábradlia, ale bez osvetlenia je tam veľmi nebezpečne. Slabo sú tiež osvetlené bočné ulice, v tom Za vodou, kde si Kacvínčania počas večerných návštev musia pomáhať baterkami.

Problem uličného osvetlenia adresujeme mestnym samosprávam a energetickému rejonu v Novom Targu. Pokazené uličné lômpy treba čo najskôr opraviť. Možno v nich inštalovať menšie, pre spotrebu úspornejšie žiarovky. Predsa nemožno čakať, až dôjde k nehode. Je to súrne tým viac, že osvetľovacie zariadenia sú veľmi staré. Boli montované v období elektrifikácie Spiša a Oravy, teda nezriedka vyše pred 30 rokmi. (jp)

ZLÉ OSVETLENIE

Nastalo zimné obdobie a s ním kratšie dni a dlhšie večery. Pre roľníkov je trochu volnejšie od polnohospodárskych prác, aj

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 23.IX.1993 zomrela v Malej Lipnici vo veku 87 rokov krajanka

VERONIKA ČERVENKOVÁ

Zosnulá, rodená Gabrišová, pôvodom z Mojtína (okr. Pov. Bystrica), vydatá za Františka Červenku z Malej Lipnice, patrila spolu s manželom, spoluzakladateľom MS v tejto obci, k najstarším členom našej Spoločnosti a od začiatku bola vernou čitateľkou Života. Vychovala 3 dcéry a syna na dobrých krajanov. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá manželka, matka a babička.

Cest' jej pamiatke!

MS KSSČaS
v Malej Lipnici

Dňa 8.VI.1993 zomrel v Novej Belej vo veku 84 rokov krajan

PETER SABURA

Zosnulý bol jedným zo spoluzakladateľov Miestnej skupiny KSSČaS v

Novej Belej, horlivým čitateľom a propagátorom Života, obetavým krajanom a obecným činiteľom. Odišiel od nás vzorný krajan a starostlivý manžel a otec. Cest' jeho pamiatke!

Dňa 6.IX.1993 zomrela v Novej Belej vo veku 69 rokov krajanka

KRISTÍNA KLUKOŠOVSKÁ

Zosnulá bola dlhorčoučou členkou našej Spoločnosti a neúnavnou čitateľkou Života. Odišla od nás dobrá krajanka, manželka a matka. Nech jej zem bude ľahká. Cest' jej pamiatke.

Dňa 7.IX.1993 zomrel v Novej Belej vo veku 62 rokov krajan

TOMÁŠ LUKÁŠ

Zosnulý patril k aktívnym členom našej Spoločnosti od založenia miestnej skupiny KSSČaS v Novej Belej ak horlivý čitateľom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, manžel a otec a dobrý človek. Cest' jeho pamiatke!

MS KSSČaS a MO MS
v Novej Belej

TRI BAČOVSKÉ PRÍBEHY

Sneží a sneží. Na dedinu padá ľažký zimný súmrak, zo striech visia ľadové cencúle. Za oknami hviždí vicker, trasú sa sklenené tabule. Doma je príjemne teplúčko, v kozube horí oheň, rozvoniava suché drevo, na stole stojí šálka teplého čaju. Kto klope? Alebo je to len zdanie vyvolané vetrom? Nie, psy štekajú, na dvore počut' kroky. Otvárate dvere a pred vami stojí spišský bača, starý gušlar. Nickde ste ho už videli, na zvráskavenej tvári sa roztájajú vločky snehu. Pozývate ho ďalej, tento prešibaný dedko pozná kľúč od starých tajuplných príbehov. Ponúknete ho čajom a kalíškom na rozohriatie. On vezme do ruky smrekové polienko a kladie ho do ohňa...

Ako sa z bačov gušlari stali

Dávno, pradávno sa na Slovensku narodil šváry a rúči Jánošík, ktorému široko-ďaleko páru nebolo. Chodil on po vysokých horách a hlbkých lesoch až sa dopočul, že v najtemnejších smrečinách žijú gušlarky, ktoré sa nocou na metlách preháňajú, pod zemou prebývajú a predívne čary znajú. Vybral sa teda Jánošík do podzemných izbíc v temnosmrečinách, aby preskúmal, čo tam čarodejnice majú. Našiel zaklinacie knihy, divé zeliny poschovávané vo vrecuškach, kadidlá a misky so zázračnou vodou, všakovákej divné veci. Ako tam tak snoril, nadobili naňho divoženy. Hned' mu ľažkej zeliny navorili a Jánošík tvrdým spánkom zaspal. A gušlarky ho skúšali: za dlhočiné vrkoče ľahali, na holé bricho ohníve uhlíky kládli.

Jánošík spal tvrdo ako skala. Ježibabám sa zapáčil, nuž sa radili, čo mu dajú do daru. Jedna ho takým opaskom prepásala, že Janošík bol odvtedy nepremožiteľný, druhá takú valašku dala, že mohol naraz aj desať mil' preskočiť. Keď sa prebudil, pohrozili mu, aby sa len s nimi kamarátil.

A tak sa rozniesli chýry o nepremožiteľnom zbojníkovi Jánošíkovi po celom kráľovstve. Žandári sa pred ním triasli a nik sa ho neopovážil ani len dotknúť. Raz ho zvábila švára čiernovlasá Anička a tú si za frajerku vypolil. Plakali horko gušlarky, bedákali, až sa v horách a lesoch ničivé výchry preháňali. Tak sa napajedili, že znova Jánošíkovi ľažkej zeliny navorili. V spánku mu zobraли svoje dary. Keď sa Jánošík prebudil, šípil, kto ho zbalil moci. Potajomky sa dostal do podzemných izbíc a pokradol ježibabám čarovné knihy. Potom ich rozdal bačom spod Kriváňa a Kôprovej doliny, aby sa čarom naučili.

Zakrátko ho žandári zlapali a zavesili za kľúčne kosti v Liptove. Strašne trpezlivu visel, a tak aj zomrel. Odvtedy bačovia poznajú čary a stávajú sa gušlarami.

V krbe už horí slabý plamienok, starý rozprávač bačovských príbehov sa posilní

čajom i kalíškom a do ohňa vkladá druhé smrekové polienko...

O Madejovi z Repíšk

Žili aj bačovia, ktorí podpisali vlastnou krvou zmluvu s diabolom. Potom za nich čaroval iba čert. Taký bol aj Madeja z Repíšk, ktorý vedno s diabolom žil a ostatným bačom sa tak mstil, že im ovce krvou dojili. V hlbkom temnom lese zabíjal ľudí, bohatých, aj chudobných, a potom si hore, na vysokom kopci postavil chalupu z ľudských hláv a strechou z jazykov ju pokryl. Pri chalupe vyrástla mohutná jabloň, ktorá bola obspaná čiernymi jablkami, až sa jej krehké konáre pod nimi prelamovali.

Raz šiel po ceste pod Madejovým lesom koč s mladými kňazmi.

- Brí! Stojte!, - skrikol Madeja až sa hory zelenali, - Chýba mi jedna hlava!

- Nazabíjaj nás, - povedali kňazi, - ideme pozrieť do pekla, kto za svoje hriechy v mukách trpi.

- Nuž ak idete do pekla, darujem vám život, ale sa spýtajte o Madejovo lože.

Keď kňazi vstúpili do pekla, zaliala ich horúčava. Všade blčali plamene, hriesci sa v kotloch varili a strašné muky trpeli. Kňazi pochádzali od Boha, a tak sa im v pekle nič nemohlo stat'. Diabla sa na Madejovo lože spýtali a ten im ukázal samé britvy a nože.

Keď sa to Madeja dopočul, hned' sa chcel napraviť.

- Vyspovedaj sa! - povedali kňazi. A ako plakal a o svojich hriechoch hovoril, tak z tej jablone jablká padali, až nakoniec iba dve zostali.

- Priznaj sa! - nabádali ho kňazi. Kajúci sa Madeja im prezradil, že svojho otca a matku ako prvých zabil. Najmladší z kňazov odlomil z jablone halúzku, zasadil ju do zeme a tak povedal:

Paste sa ovečky... (Obraz zo zbierky J. Repiščáka)

- Teraz musíš kolemáčky k prameňu chodiť a ústami tú jabloň polievať. Keď zarodi, budeš spasený.

Dodnes vraj tá pekná jabloň na Repíškach stojí.

Plamienok v kozube len-len, že nevyhasol, starý rozprávač bačovských príbehov si zapáluje sajku a vkladá do ohňa tretie smrekové polienko...

O bačovi z Kežmarku, čo čerta do fláštičky schoval

Žil raz taký bača z Kežmarku, čo vraj čerta vedel vyvolať. Schoval ho do malej fláštičky od liekov a do veľkého dreveného kufra zamkol. Keď sa raz na jarmork vyberal, prikázał juhásom, aby do kufra nenažerali, inak im bude beda! Len čo vytiahol päty z domu, juhási si začali nad tým lámať hlavu:

- Nuž, aký poklad môže byť v starom drevenom kufri? Po kalíšku vypili, rozveseliť sa a odvážili pozrieť do čudesného kufra. Našli malú fláštičku a zo zvedavosti ju otvorili. Vtedy diabol vyskočil. Vystrašení juhási sa skryli pod lavicu, ovce pouteckali, psy sa rozštakali. Jój, keby len vedeli toho čerta znova do fláštičky skryť! Celú noc v strachu trpeli a čert vyčíňal a vyčíňal. Ráno sa bača vrátil a neveril vlastným očiam.

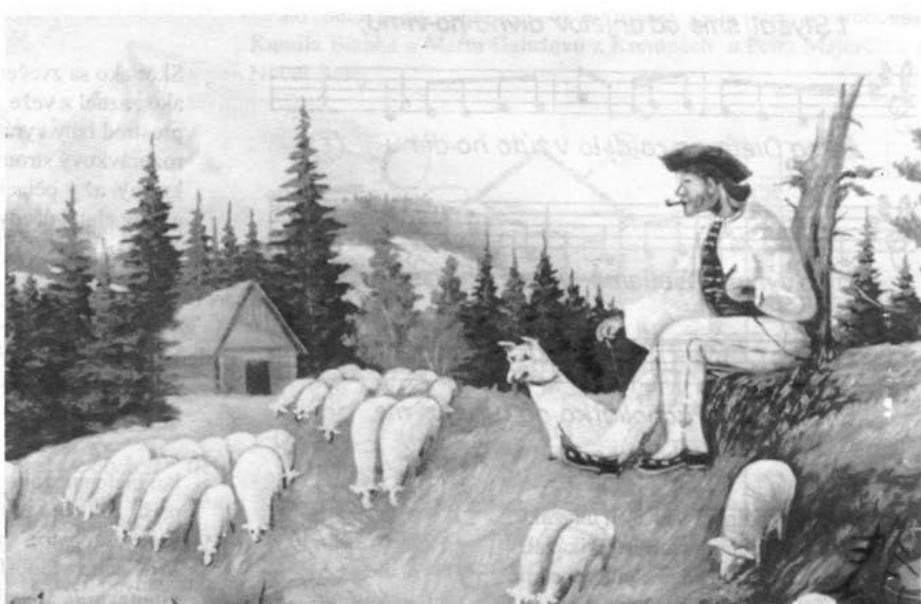
- Ej, čo ste to narobili? Teraz hybaj ovce zháňať!

Bača zapískal, potriasol vrecúškom s divými zelinami, zaklinadlo povedal a diabol znova do fláštičky vliezol.

Odvtedy už juhási svojho baču na slovo počúvali.

Tak nečakane ako starý gušlar prišiel, tak aj odišiel. Zostali za ním trochu odchýlené dvere. Sneží a sneží. Za oknami je treskúca zima, vicker sa preháňa po pastviskách. Doma je príjemne, teplúčko; z kozuba sála oheň, rozvoniavajú smrekové polienka...

Text a foto:
BEATA KLIMKIEWICZOVÁ

O POKLADE NA ČAHTICKOM HRADE

Alžbeta Bátoriová, čachtická pani, nechcela byť iba krásna žena, ale aj za bohatstvom veľmi túžila. Preto do svojho hradu naznášala všelijaké vzácné veci. Zlato, peniaze, cennosti medzi nimi nechýbali, ale o tom vedela ona sama. Pred nikým na svete sa nezdôverila, aký majetok skrývajú hradné múry. Raz jej prišla na um myšlienka, že by sa jej bohatstva mohol ulakomiť dajaky človek, a že by ho mala dobre ukryť. Preto sa nakoniec rozhodla všetky najdrahšie poklady uložiť do okovanej truhly a tú zamurovať medzi hrubé múry. Tých, čo jej pritom pomáhali, do jedného zmárnila, aby neprezradili, kde je ten poklad.

Onedľho čachtická pani zišla zo sveta. Ale ani po smrti nemala pokoja. V noci sa túlala po zámku, viacerí ľudia ju v ňom vídali. Vraj to bola pokuta za zlo, ktoré za živa vykonala.

Jeden pastier z Višňového ju svätošváte zazrel, keď nedaleko hradu pásol barany. Raz pri pasení ustal a od únavy zostal ležať na tráve. Sotva sa roztahol, naskutku mu na oči sadol spánok. Prebudil sa dakedy o polnoci. Ešte si ani dobre nepretrel oči, už zreteľne začul, ako ho ktosi volal:

"Pod', pod', ukážem ti truhlu s peniazmi!"

"A ba, nejdem!" - ohradil sa pastier. "Čože by som sa mal lakomiť na to, čo mi nepatri?" Hlas ho však jednostajne vábil:

"Len pod! Tu v tejto stene je zamurovaný poklad, veľká truhla v nej leží. Stráži ju had, čo má zlatý kľúč medzi zubami. Keď mu ho vezmeš, môžeš truhlu odomknúť, do smrti budeš bohatý!"

Pastier lepšie otvoril oči a hneď zbadal, kto mu nuka poklady. Práve vtedy prešla popri ňom biela pani v takých dlhých šatách, ako sa dávno-prádavno nosili na zámkoch. Ale nepohol sa, nedal sa zvábiť sladkými rečami. "Ktohovie, ako by som pochodiť, keby som ju poslúchoval?" pomysel si pastier. Radšej sa stúlil do hŕby a nasilu chcel zaspäť. Možno nakoniec znova zadriemal, ale hlas mu nedal pokoj, začal ho budíť: "Hybaj so mnou! Škoda tých peňází, zídu sa ti, veď si chudobný."

Pastier pootvoril oči, či dakoho neuvidí. Ani teraz sa nadarmo nedíval. Na pár krokov od neho stála istá biela pani, kývala naň prstom a šepkala. Dobre ju začul, ako ho volá a prikazuje:

"Pod', pod! Vezmeš si z nich, koľkokoľvek sa ti zvidí."

Pani nestála na jednom mieste, ale netrpezivo pobehovala okolo neho, akoby jej tá vec veľmi ležala na srdci. Ani zeme sa pritom poriadne nedotýkala, len sa niesla, ani čo by ju viedol nadnášal. Ale pastier nevstal, ani rukou, alebo nohou nepohol, ležal ako zmeravený. Zrazu pani brnk! Odbehla mu spred očí, ako keď motýľ uletí. Celkom potichučky sa stratila medzi múrmami. Vtedy si pomysel:

"Teraz mi naisto dá pokoj! Viac sa ku mne nevráti, keď zistila, že sa nechcem ulakomiť na jej poklady!" Potom už zaspal tak, že by ho neboli zbudili ani hromy ani blesky... Ale napokon predsa len otvoril oči. Ktosi mu tak tuho potriesol plece, ani čo by horela povala nad jeho hlavou. A to bola znova tá biela pani, vlastnými rukami ním triasla a zasa dobiedzala, tretí raz mu nükala peniaze:

"Ved' len hybaj, pod' za mnou! Lúto ti bude, ak ma neposlúchnes."

Pastier sa nato zdvihol a urobil zo dva, zo tri kroky, ale hneď sa zháčil. Prišlo mu na um, ako raz ktosi vravel, že kto takéto peniaze prijme, nebude mať dlhý život. Vraj sa do roka môže ľahko pominúť. Viac už neurobil ani krok. Nato sa znova ozval hlas, lenže už bol slabší, sotva počul:

"Zle robiš, keď ma neposlúchaš. Sebe tým nepomôžeš, ani iní nebudú mať osoh z môjho majetku. A keď sa ty k nemu nedostanec, sotva ho ešte budem môcť inému mládencovi ponúknut."

Tým posledným slovám už pastier ani dobre nerozumel, lebo biela pani ich iba tichulinko šepkala. Potom hneď začala blednúť, postava i šaty na nej sa začali premiechať akoby na rannú hmlu. A práve vtedy sa už navidomoči brieždilo a zaspieval prvý kohút na dedine. Pastierovi sa pred očami všetko rozplynulo, po bielej panci nezostalo ani stopy.

Pastier sa potom pobral do dediny a dopodrobna všetko vyzoprával, čo zažil v noci. Ľudia mu uverili, lebo vraj bielu pani videl aj ktosi iný, keď sa prechádzala v noci po hrade.

Neskôr sa rozchýrilo, že truhlu s pokladom už sotva dakti dostane do rúk, lebo ju biela pani tak spratala, že ju hocikto nenájde. Vraj iba taký mládenec ju dakedy môže dostať, čo ho vykoliciali v čerešňovej kolíske.

Ale ani jedna mater sa neodhodlala ukladať dieťa do kolísky z takého dreva. Každá sa bojí o svojho syna, lebo vraj taký človek, čo sa dotkne toho pokladu, môže aj zle obísť. Viacerí už radili, nechať všetko na pokoji.

ANTON HABOVŠTIAK

Slyšali sme od anjelov

1. Slyšali sme od anjelov divnú no-vi-nu,
že sa Dietľa na-ro-di-lo v túto ho-di-nu
a to v meste Betleme v jasliach na se-ne-slame,
le-ží ma-lé Pacholiatko na tuhej zi-me.

Anjel stá nám o polnoci všetkým ukázal,
do jaskyne pri Betleme nám íst' prikázal.
Tak sa teda poberme, ku jaskyni pobežme
a Dietľatku Pacholiatku dary vezmíme

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

NA ŠTEDRÝ DEŇ

Skôr ako sa zvečerilo,
ako zaznel z veže zvon,
prostred izby vyrástol nám
rozprávkový strom,
krásny, až v očiach prechodí,
a plný zlatej úrody.

Dneska je deň zázrakov,
deň splnených želani,
sny čakajú v baličkoch,
previazané stužkami.
A ktosi klope na dvere!

Ku bielemu stolu
prišli zblízka i zdálka
všetci, čo patria spolu.
V očiach sa radost' ligoce,
vitajte, milé Vianoce.

Vánoční stromek

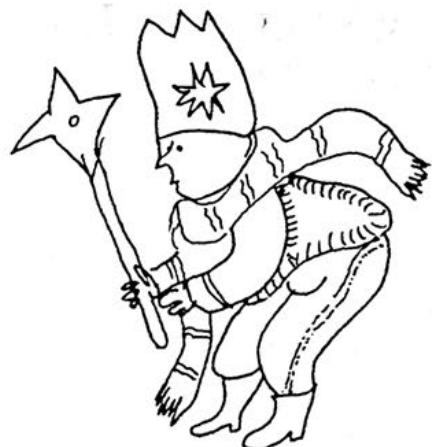
Šašour Emil Pacička se postavil do fronty na vánoční stromky, a ta byla dlouhá, předlouhá. Když na Pacičku přišla řada, zbyl už na něj poslední nejkřivější stromek, který už nikdo nechtěl. Pacička si pomyslel: "To mám ale štěstí! To budu mít vánoce! Zůstalo na mne to nejškaredější koště! Ale lepší něco, než nic." Zaplatil a přinesl koště-stromek domů. Pěkně jej ozdobil a chtěl se pustit do vaření štědrovečerní večeče. Vtom se rozlítly dveře a jimi přikráčeli lesní skřítki. Nepozdravili a mléky obklipili Pacičkův vánoční stromek. Tu jeden skřítek vykřikl tenkým hláskem: "Je to nás kříváček?" A všichni sborově odpovíděli: "Je to on!" Pacička za nimi prohlásil zaraženě: "O co jde? Neukradl jsem ho, ale poctivě kupil. A že není rovný? Lepší už na mne nezbyl." Jeden ze skřítků řekl slavnostně: "A o to právě jde. Tenhle stromeček - kříváček je náš kouzelný miláček. Většinou se s ním zametá jehličí. Ale kdo se ho ujme a ozdobí ho, toho my vždy odměníme po skřítkovsku." A už se otevřely dveře a jimi skřítky nesou velkou mísu s horkou polévkou, za ní je vlečena mísa s bramborovým salátem, peckáč s růžky, obrovský dort a bandaska horkého punče, mísa s jablky, pomeranči a mandarinkami, krabice s cukrovím - a dárky! Krabice za krabicí, všechno svátečně omašličkané. Pacička nevěří svým očím. Ale to už je

usazen do čela stolu, již mu nalévají polévku, všichni mu přejí dobré chutnání a sotva Pacička dojí, už před ním stojí další vrchovatý talíř. I ostatní skřítki si přisedli a také si pochutnávají, ale pořád pokukují po Pacičkově, jak mu chutná, zdali se mu něčeho nedostává. A tu po stole hopsá veverka a louská ořechy a sází je na dort. A kde se vzali u stolu dva vymydlení čertíci? A vedle nich pár sličných divočenek? Všichni se usmívají, dobrou vůli spolu mají. Potom jde Pacička rozbalovat dárky. Šašouří botičky, ve kterých jedním skokem doskočíte sto metrů, kouzelný klobouček, plný dobré nálady, kousek starodávného plátnka, na kterém je vyšito "Ubrousku, prostři se!", brýle, co je přes ně vidět všechny skryté tajemství a také velikou knihu, plnou nejsměšnejších pohádek na světě. Ale to už všichni zpívají:

K prostřeném stolu sednem,
druh druhovi ruce dáme,
o tom, že se máme rádi,
táhlu písť zapíváme.
Písť se rozletí
do širého kraje,
přidají se zvony,
housličky, salmají.
A z kraje širého
ozvěna se vraci:
Pokoj lidem dobrým
a zdar jejich práci!

Tak vidíte. A Emil Pacička si myslí, že vánoce se stromkem - kříváčkem nebudou hezké!

ALOIS MIKULKA

Ja som malý koledníček

Ja som malý koledníček,
prišiel som k vám po chlebíček,
chlebíček mi dajte,
nič sa nepýtajte.

Ked' mi dáte barana,
upečiem ho do rána,
ked' mi dáte kravu,
vďačne skloním hlavu,
ked' mi dáte kozu,
priviažem ju k vozru,
ked' mi dáte kohúta,
odnesiem ho do kúta.

(Ľudová koleda z Moravy)

Prosincové čekání

Až se bude celý svět
pod duchnami mráků tmět,
až z těch duchniček a cích
na zemi se snese sníh,

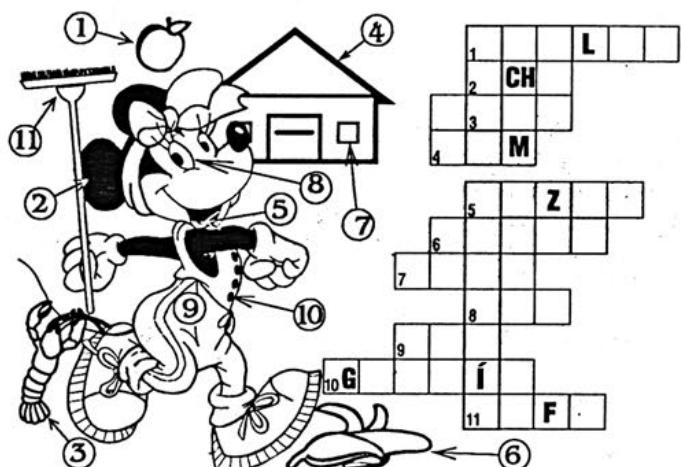
až ten sníh jak pečinou
přikryje dům s pěšinou,
až tou cestou před vrata
vyjde kočka mouratá,
až kočičí kročeje
vítr zase zavěje,
zmrzne voda v potoce:
- A budou tu vánoce!

JOSEF BRUKNER

NAŠA KRÍŽOVKA

Bol na Slovensku taký hrdina, o ktorom sa hovorí, že bohatým bral a chudobným dával. Veru zle na tom dopadol, dodnes však žije v pamäti slovenského národa. Viete kto je to? Jeho meno sa dozviete, keď vylústite našu krížovku. Odpovede posielajte na adresu našej redakcie v Krakove. Pre autorov správnych odpovedí vyžrebujeme slovenské knihy.

Zo správnych odpovedí októbrového čísla sme vyžrebovali Kamila Bizuba a Martu Galušovú z Krempách a Petra Majerčáka z Novej Belej.

VESELO SO ŽIVOTOM

Hovorí Jožko mame: - Dnes mám takú zlost', že by som najradšej všetko rozbil...
- Tak chod' preč od toho riadu a bež vyprášiť koberec...

* * *

- Kde si bol tak dlho, Karolko?
- V škole. Zajtra si chceme vybrať náhradné voľno.

* * *

- Tvoj otec bol vraj na love medveďov. Mal šťastie?
- Mal, nestretol žiadneho.

Otecko sa pýta svojich detí:
- Tak čo, pomáhali ste mamičke?
- Pomáhali. Ja som umýval riad.
- Ja som ho utieral.
- A ja som zbieran črepky.

- Jožko, prečo otváraš tie sardinky pred akváriom? - pýta sa Betka svojho staršieho brata.
- Chcem ukázať rybičkám, ako pochodia, ak nebudú posluchať.

FENOMENÁLNA MARTINA

Hádam nikto nebude mať pochybnosti, že ide o vynikajúcu, dnes americkú, tenistku českého pôvodu Martinu NAVRÁTILOVÚ, ktorá práve pred niekoľkými týždňami vyhrala v Oaklände ako 37-ročná svoj 166. profesionálny turnaj. Je to absolútny a pre iných snáď nedosiahnuteľný rekord, ktorý môže zlepšiť iba ona. Keby sme ju chceli bližšie predstaviť, museli by sme ešte uviesť, že 9 krát zvíťazila vo Wimbledone, 4 krát v US Open, 3 krát v Australian Open a 2 krát na Roland Garros. Celkovo vyhrala 1400 zápasov a prehrala len asi 100. Na kurtoch zarobila viac než 19 mil. dolárov a mimo nich štyrikrát viac. V roku 1984 zohrala 74 zápasov a všetky vyhrala. V tabuľke najlepších tenistiek sveta bola 6 rokov (1982-87) na prvom mieste, a vôbec za 15 rokov bola vždy v prvej trojke. Toto všetko sú rekordy, menších úspechov mala nespôsobne množstvo. Žiadna pretekárka v dejinách svetového tenisu sa jej nedokáže vyrovnáť. Uplyvali roky, menili sa tenisové módy, nastala éra silových tenistiek, no ona si svoj post stále drží. Už sice nesedí na tróne, ale je naďalej v jeho najbližšom susedstve - v súčasnosti na 3. mieste.

Narodila sa v Prahe v r. 1956. Otec, Miroslav Šubert, čoskoro opustil rodinu a tak sa o jej výchovu staral vlastne otčim Miroslav Navrátil, ktorý sa stal jej najväčším priateľom. Ked' neskôr už začala hrať na turnajoch, sama rozhodla, že chce mať jeho priezvisko. Vďaka otčimovej starostlivosti sa ešte ako dieťa začala učiť angličtinu, hrať na klavíri a maľovať. Vo

voľnom čase šla na kurt. - Ked' dospeje, sama rozhodne, čo bude v živote robíť - spomína M. Navrátil. Rozhodla sa veľmi rýchlo - pre tenis. Samozrejme, dostala sa hned pod opateru najlepších trénerov. Ked'že bola veľmi nadaná a usilovná, na výsledky nebolo treba dlho čakať.

V roku 1972 vyštartovala Martina ako 16-ročná na turnaji v Roland Garros a hned postúpila do štvrtfinále. O rok neskôr už vyhrala svoj prvy turnaj a v r. 1974 sa stala profesionálkou. V r. 1977 sa rozhodla zostať natrvalo v USA a požiadala o americké občianstvo (dostala ho v r. 1981) - Snívala som o veľkých úspechoch, no a - netajím - aj o peniazocho. Ako občanka ČSFR som musela polovicu zarobených peňazí odovzdávať čs. tenisovej federácii. Okrem toho v USA som mala priam ideálne podmienky pre tréning, ktorý je predsa základom úspechu. A ja som sa predsa chcela stať najlepšou tenistkou na svete - spomína neskôr o svojom rozhodnutí Martina Navrátilová. Zanedlho sa řou - ako sme už na začiatku povedali - skutočne aj stala.

Martina k svojmu povolaniu pristupovala mimoriadne poctivo. Stala sa vlastne príkopníčkou moderného tenisového tréningu. Mäkkosť a techniku si vyniesla ešte z pražskej školy. Ked' potom zistila, že už prakticky nemá čo zlepšovať, vsadila na vhodné stravovanie, hygienický spôsob života a udržanie dokonalej fyzickej zdatnosti. Diétu dodržiava priam s kalendárom a hodinkami v ruke, jedáva len to, čo jej predpíše osobný odborník vo výžive. Zariadenie jej posilovne sa všeobecne uznáva za modelové. Dnes mnohí športovci majú také isté zariadenia a venujú tréningu toľko času ako Martina.

Nikdy netajila, že má lesbické sklonky. Ked' si kúpila dom vo Fort Worth, bývala v ňom s Renée Richardsovou, ženou, ktorá predtým bola mužom. Žili spolu 13 rokov.

Teraz má inú priateľku. - Kedysi som sa hanbila - píše vo svojej autobiografii - ale už dávno som si zvykla na dotieravé otázky a výsmečné pohľady.

Už vyše desať rokov sa Martina venuje charitatívnej činnosti, na ktorú venovala vyše 5 mil dolárov. Pozýva siroty z detských domovov na obed a je členkou základiny na pomoc Etiopii, ale aj hnutia uvedomeneľného materstva. Zbožňuje lyžiarstvo, golf a basketbal a rada číta. Hovorí, že snáď o rok sa vzdá aktívnej športovej činnosti. - Nebudem plakať. Táto nádherná časť môjho života sa chýli ku koncu, ale po nej príde niečo iné, možno dokonca lepšie. Kto vie, možno porodím dcéru? (jš)

Hviezdy svetovej estrády

M.C. HAMMER

Je to dnes jeden z najpopulárnejších showmanov v Amerike. Jeho druhý album nazvaný Please Hammer Don't Hurt'em sa len v USA predal v počte 5 miliónov kusov. Týmto albumom odštartoval svoju hudobnú kariéru M.C. Hammer ako najúspešnejší rapper všetkých čias. 10 rokov po svojom prvom úspechu v hitparádových rebríčkoch sa 29-ročnému Kalifornčanovi podarilo z niekdajšieho undergroundového muzikanta z ulice stať sa popredným interprém popu. Nečudo, že ho dnes často pozývajú na vystúpenia do Las Vegas a na iné scény,

aby predviedol svoje spevácke umenie umne vkomponované vo veľkolepom show. Je pravdou, že vyrastal v nezdravom prostredí vrahov a prickupníkov drog. Sám mal v mladosti s nimi do činenia, avšak pokušeniu dokázal odolať. Dnes si svoje milióny vie zarobiť legálne. Objavil ho v baseballovom tíme jeho "boss", ked' počas prestávok napodobňoval na parkoviskách svoj veľký idol - Jamesa Browna a iných populárnych spevákov.

Dnes M.C. Hammer je šéfom vlastnej veľkej gramofónovej firmy (Bust It Productions), má vlastnú hudobnú skupinu Godfather Of Soul a v budúcnosti sa chce angažovať aj v oblasti filmu. Svoju skupinu vedie prísnou rukou, dbá na disciplínu. Napr. kto počas predstavenia urobí chybu alebo sa oneskorí na skúšky, dostane pokutu - stáva sa to zriedka, lebo jeho 75 zamestnancov má pred ním rešpekt. Napriek tomu radi uňho pracujú a odmietajú účasť v

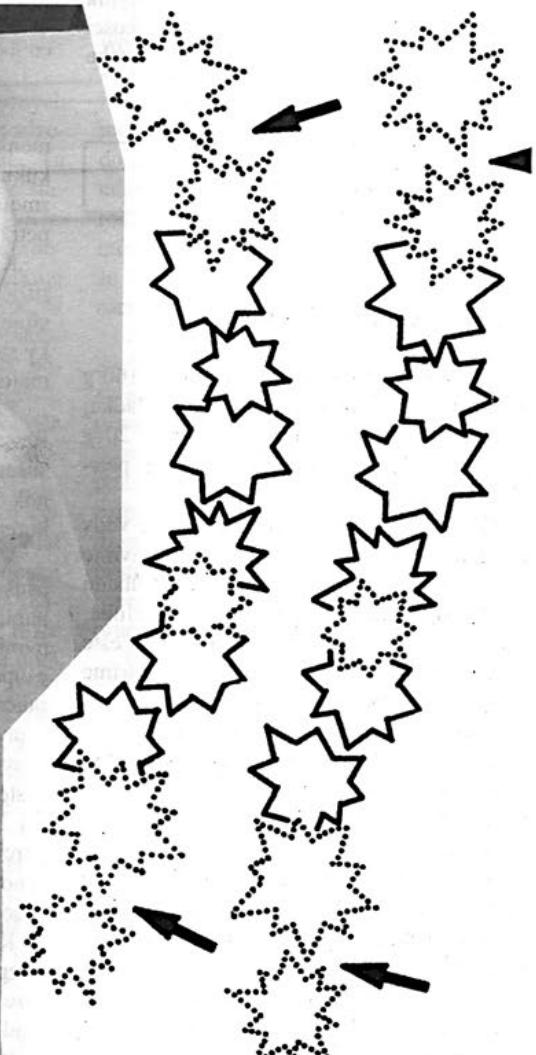
iných zoskupeniach, keďže Hammer vie doceníť dobrú prácu a dobre im platí. (jš)

Ani sme sa nenazdali a už sú opäť tu. Sviatky počaja, rodinnej pohody, lenivého nič nerobenia, no a... prejedania sa. Kým však k tomu dôjde, musíme sa na Vianoce dôkladne pripraviť. Vypekanie a vyváranie je už samozrejmost'ou, ale výzdoba stolu by mala byť netradičná. Ved' aj to najedenoduchšie jedlo chutí inak za krásne prestretým stolom. Viem, že vám už nezostalo veľa času, ale šikovné ruky si so všetkým poradia.

Ponúkame vám veľmi jednoduchý a zároveň efektný obrus s dečkami, vyšíty malými hviezdičkami. Sú zlatej a striebornej farby - pekne poprepletané. Motív "štědrovečernej oblohy" je vyšíty retiazkovým vzorom. Komu však robí problémy, môže použiť jednoduchý základný vyšívací vzor.

Št'astné a veselé...

Okraje obrusa a dečiek sú olemované bielou saténovou stuhou.

Okrem smrekových a jedľových vetvičiek môžete na dekoráciu použiť sušené rastliny rôzneho druhu, pomaľované zlatou alebo striebornou farbou.

Cítite tú krásnu viačnočnú náladu? Zimné vecery sú dlhé, pustite sa s chut'ou do práce.

Spotreba materiálu:

1. okrúhly obrus - priemer 160 cm
2. štvorcová dečka 81 x 81 cm
3. okrúhla dečka - priemer 40 cm

Použijeme biely popelnín alebo jemný damask, 2 strieborné a 2 zlaté nite, 11 m bielej saténovej stuhy (na všetko).

V.I.

WETERYNARZ

ODSEDNIENIE KŁĘBU

Odsednienie klębu, zwane też norzyca, jest schorzeniem wywołanym przez uszkodzenie skóry na klębie źle dopasowaną uprzężą. Najczęściej przyczyną odsednienia jest niedopasowane chomato. Prócz tego schorzenie to może być wywołane przez nieprawidłowe zaprzeganie koni. W miejscu odsednienia klębu powstają otarcia skóry, które łatwo mogą być zakażone przez zarazki ropotwórcze, wskutek czego rozwija się ropne zapalenie klębu. Gromadząca się ropa przenika do tkanek głębiej polożonych, najczęściej pod lopatkę. Na klębie powstaje gorący, bolesny obrzęk różnej wielkości, może on dochodzić nawet do rozmiarów głowy dziecka. Występuje przy tym podwyższenie temperatury, które może dochodzić do 40–41 stopni. Chory koń smutnieje i traci apetyt. W dotyku obrzęk na klębie jest miękki. Chorego konia należy niezwłocznie zwolnić od pracy.

Odsednienie klębu, zwłaszcza powiklane ropnym zapaleniem, jest bardzo trudne do leczenia, dlatego nie zwlekając należy chorego konia zaprowadzić do leczniczy. Jak w wielu chorobach i przy tej także wynik leczenia zależy często od szybkości udzielenia pomocy. W zapobieganiu trzeba

zwrócić uwagę, aby używać tylko dobrze dopasowanej uprzęży i prawidłowo zaprzęgać konia. Po skończonej pracy trzeba sprawdzić stan uprzęży i powiesić ją, a nie kłaść oraz jak najczęściej wietrzyć ją i wynosić na słońce. Niestaranne pielęgnowanie uprzęży powoduje psucie się jej i zanieczyszczenie. Jeżeli zauważysz się na skórze klębu otarcia lub skałeczenia, należy posmarować je nadmanganianem potasu, przelać wodą utlenioną i zwolnić konia od pracy. Jeśli po dwóch dniach otarcia nie zagoją się, trzeba skorzystać z pomocy leczniczy dla zwierząt.

ZATRUCIE KRÓW
ROŚLINAMI

Niektóre zjadane przez krowy pasze mogą zawierać składniki szkodliwe dla organizmu zwierzęcia i wywołujące zatrucia. Schorzenia takie powstają przeważnie wskutek zjadania trujących roślin. Zatrucie może objawić się natychmiast po zjedzeniu paszy lub dopiero po kilku dniach. Zatruciu może ulec jedna sztuka lub wszystkie krowy w gospodarstwie.

ZATRUCIE LUBINEM

Lubin zasadniczo należy do dobrych roślin pastewnych, jednak musi być odpowiednio przygotowany. W tym celu moczy się go przez 2 doby, zmieniając wodę co 4–5 godzin. Objawem choroby jest utrata

apetytu, osowialość, trudności w utrzymaniu się na nogach, przyśpieszony oddech oraz zażłocenie oczu i błon słuzowych. Występuje też biegunka (kal z krewią) lub zaparcie. Silne zatrucie może spowodować śmierć zwierzęcia już po dwóch dniach. W takim przypadku należy wyłączyć lubin z paszy. Dawać do picia wodę z octem lub zakupionym w aptece rozcieńczonym kwasem solnym (2 łyżki stolowe na 10 litrów wody) i wezwać lekarza. Skarmianie lubinu trzeba rozpoczynać od małych dawek w celu sprawdzenia, czy nie wywoła on zmian chorobowych. Nie wolno podawać lubinu naraz w większej ilości niż 1/8 całej porcji przeznaczonej na 24 godziny, to znaczy około 1 kg przy jednoczesnym karmieniu okopowymi.

ZATRUCIE PLEŚNIĄ

Rozróżniamy pleśń czarną, białą lub zieloną, wszystkie one są trujące. Pasza porażona pleśnią gnije i wtedy tworzą się w niej substancje trujące. Spleśniała pasza pokryta jest nalotem o barwie zależnej od rodzaju pleśni. Zwierzę w kilka dni a nawet w kilka godzin po zjedzeniu spleśniejącej karmy staje się niespokojne. Pojawia się biegunka, wydalany kal jest zmieszany z krwią. Czasem występuje wzdęcie. Mocz oddawany jest często, ale w małych ilościach. Choremu zwierzęciu należy podawać aż do wyzdrowienia kleiki z siemienia

ZUZKA VARÍ

ČO NA VIANOČNÝ STÔL

HUBOVÁ POLIEVKA. Rozpočet: 160 g sušených hub, 40 g masti a 20 g hladkej mýky na zápražku, 20 g cibule, soľ, 20 g suchého postrúhaného cesta, zelená petržlenová vňať, mleté čierne korenie.

Očistené huby pokrájame, dáme do vody a varíme. Z masti a mýky pripravíme zápražku, pridáme do nej postrúhanú cibul'u, oprážime, zalejeme vodou, osolíme, pridáme k uvareným hubám a spolu ešte povaríme. Nakoniec do polievky zavaríme cesto a ochutnáme ju posekanou petržlenovou vňaťou a mletým čiernym korením.

KAPR NA BIELOM VÍNE. Rozpočet: 1 kg kapra, soľ, mleté čierne korenie, 3 lyžice oleja, 2 dl bieleho vína, 3 strúčiky cesnaku.

Kapra očistíme, urobíme doň priečne vedľa seba hlboké zárezy, osolíme, okoreníme a vložíme do pekáča vymasteného olejom. Pri pečení ho polievame vínom, do ktorého sme zamiešali posekaný cesnak. Podávame s opekanými zemiakmi posypanými rascou.

KARFIOLOVÝ ŠALÁT. Rozpočet: 1

menší karfiol, 50 g ryže, 1 konzerva lúpanej kukurice, 150 g majonézy, 50 g kyslej smotany, soľ, 1/2 šálky posiekanej petržlenovej vňate.

Karfiol sparíme, rozoberieme na malé ružičky a necháme vychladnúť. Ryžu udušíme nasypko a necháme vychladnúť. Všetky suroviny zniešame, posolíme a polejeme majonézovým nálevom.

PEČENÁ KAČICA PLNENÁ OVOCÍM. Rozpočet: 1 očistená kačica, 3 jablká, 6 sušených sliviek, 2 pomaranče, 50 g hrozienok, soľ, majorán, trochu mletého čierneho korenia.

Vypitvanú, dôkladne očistenú, umytú a osušenú kačicu aj znútra posolíme a naplníme ju ošúpanými na štvrtky pokrájanými jablkami, vykôstkovanými slivkami, ošúpanými na mesiačiky podelenými pomarančami a hrozienkami. Zašijeme ju alebo zopneme ihlicou. Kačicu dáme do pekáča, posypeme majoránom, mletým korením a za častého polievania vlastnou šťavou pečieme asi 2 hodiny. Po dopečení ju pokrájame na porcie, obložíme ovocím a polejeme vypečenou šťavou. Podávame so zemiakovou kašou.

KAPR PEČENÝ PO SRBSKU. Rozpočet: stredný veľký kapr, 40 g slaniny (uzené), citrónová šťava, 3 lžice másla, lžice hladké mouky, sklenka kysané smetany, malá cibule, lžička mleté papriky, sůl.

Kapra rozdělíme na půlky, protkneme

klínky slaniny, pokapeme citrónovou šťavou a necháme odležet. Po chvíli jej osolíme a posypeme paprikou. Drobne nakrájenou cibuli zpěníme na polovinu másla na pekáči, přidáme připravené půlky kapra a pečeme v horké troubě. Při pečení kapra přeléváme rozšlehanou smetanou. Upečeného kapra přeložíme na nahřátou misu, šťávu zahustíme světlou jiškou ze zbytku másla a hladké mouky, podle chuti osolíme a dobře prováříme. Podáváme s opečenými brambory.

KAPR PEČENÝ SE SÝREM. Rozpočet: 4 porce (800 g) kapra, 40 g slaniny, 50 g másla, 100 g strouhaného sýra, sůl, špetka mleté papriky, petrželka.

Uzenou slaninu nakrájíme na tenké plátky a necháme na páni zesklovať. Rozložíme na ni porce osolených ryb, přidáme vločky másla a vložíme do vyhřáté trouby. Pečeme asi 12 minut. Potom kapra posypeme strouhaným sýrem a dáme znova do trouby zapéci, až sýr zrúžovi. Před podáváním porce posypeme paprikou a drobně sekánou petrželkou. Podáváme s brambory z zeleninovým salátem.

KAPR NA KMÍNĚ. Rozpočet: 4 porce kapra, 3 lžice oleje, 30 g hladké mouky, petrželka, drcený kmín, sůl.

Porce kapra osolíme, okrnínujeme a obalíme v mouce. Vložíme je do rozehrátého oleje a opečeme. Pečeného kapra přelejeme šťavou z výpuku a sypeme nadrobczo posekanou petrželkou.

Inianego, pójla z maki owsianej i otrąb pszennych. Trzeba też wezwać lekarza. Przy braku innej paszy należy spleśniąć dobrze wysuszyć na słońcu i dokładnie przewiać lub przetrząsnąć.

ZATRUCIE RDZĄ

Grzybek rośnie na zbożu, na trawie, roślinach strączkowych. Nazywa się rdzą, ponieważ w zarażonych przez niego miejscach tworzą się plamki rdzawej barwy. Przy zatruciu występuje silna biegunka, wyciek z pyska gęstej śliny, kal ma domieszkę krwi jak również i moczu. Chorze zwierzę jest niespokojne, osłabione, chodząc chwieje się. Cielne krowy mogą poronić. Leczenie również należy powierzyć lekarzowi.

ZATRUCIE GŁÓWIA

Grzybek ten pasożytuje na klosach zbóż, zjadany jest przez bydło wraz ze słomą. Przebieg zatrucia zależny jest od stanu błony śluzowej żołądka, od odporności zwierzęcia oraz od ilości spożytych wraz z paszą grzybków. W objawach zauważa się chwyciły chód, drgawki mięśni, obrzęk powiek, Izawienie, wyciek z nosa. U krów cielnych występuje poronienie. Leczenie musi przeprowadzić lekarz.

HENRYK MĄCZKA

MÚČNIKY

VIANOČNÉ MEDOVNÍČKY. Rozpočet: 750 g mýky, 250 g práškového cukru, 250 g medu, 150 g mletých orechov, 125 g masla, potláčené klinčeky a škorica podľa chuti, 1 lyžička sódy bicarbony, trochu mlieka.

Zo všetkých prísad vypracujeme hladké cesto a necháme ho odpočívať na chladnom mieste 1 deň. Potom ho rozval'káme na hrubku 0,5 cm a formičkami vykrajujeme rôzne tvary. Pečieme na vymostenom plechu vo vyhriatej rúre. Po vychladnutí môžeme perničky poliať čokoládou a ozdobiť mandľou.

PAULETTKY. Rozpočet: 75 g bravčovej masti, 250 g mýky, 100 g práškového cukru, 2 žltky, 1/2 balička prášku do pečenia (1 lyžička), trochu mlieka.

Maslo, mast' a mýku dobre rozpracujeme, pridáme práškový cukor, žltky, prášok a trochu mlieka. Vypracujeme na hladké cesto. Rozval'káme ho na 4 milimetre a vykrajujeme kolečká, na ktoré dáme plnku vo veľkosti orecha. (Kolečká by nemali byť veľké, lebo pri pečení narastú).

Plnka: 120 g mletých vlašských orechov, 120 g práškového cukru, 2 cclé vajíčka, 2 lyžice strúhanky, citrónová kôra. Kolečká poukladáme na vymostený plech a pečieme v mierne vyhriatej rúre.

PRAWNIK

OPLATY ZA ODSIADKĘ

Skażany w procesie karnym nie dość, że ma do odsiedzenia wyrok i grzywnę do zapłacenia, to jeszcze musi wnieść opłatę na rzecz Skarbu Państwa. Tylko skazani na najwyższy wymiar kary opłaty tej nie uiszczają.

W ciągu ostatnich dwudziestu lat opłaty w sprawach karnych wzrosły 250 razy. Mimo to nie dogonili inflacji, można by rzec, że odsiadka tanieje. W 1973r. skazany w I instancji na trzy miesiące pozbawienia wolności placil 600 zł, co stanowiło 17 proc. średniej krajowej placy. Skazani w owym roku na karę więzienia do sześciu miesięcy musieli obok swego czasu przeznaczyć na ten cel 34 proc. średniej placy, odsiadujący wyrok do roku - 51,5 proc. średniej, do 2 lat - 85,5 proc. przeciętnych poborów, do 5 lat - 120 proc., a w razie wyroku do 15 lat albo 25 lat opłata stanowiła równowartość 170 proc. średniej pensji.

Jeśli skazany uporczywie nie uiszczają tej opłaty, sąd może zlecić ściągnięcie jej z wynagrodzenia za pracę wykonywaną w więzieniu bądź z pieniędzy złożonych w depozycie. Istnieje też możliwość ściągnięcia opłat w drodze egzekucji, z wyjątkiem skazanych na najwyższy wymiar kary, których egzekucja nie obejmuje rewindykacji należności.

Ustawa o opłatach w sprawach karnych upoważnia Radę Ministrów do wprowadzenia zmian w wysokości tych opłat. Ta jednak w ciągu dziesięciu lat większość stawek ruszyła praktycznie tylko raz - w 1983r. Wówczas to skazany na trzy miesiące wnosił opłatę w wysokości 8,5 proc. średniej pensji, a gdy otrzymał 25 lat - 85,6 proc. U progu ostatniej dekady siedziało się praktycznie za darmo, hiperinflacja pędziła bowiem, a stawki opłat stały w miejscu. Obciążenie skazanego z tego tytułu wahalo się w 1990r. od 0,12 do 1,2 proc. przeciętnej placy.

Obecnie, po podwyższeniu rozporządzeniem RM z 29 czerwca br. wysokości opłat w sprawach karnych, rozpoczęto ta zamknięta się w przedziale 5-50 proc. średniego wynagrodzenia. Nowe stawki wynoszą: w razie skazania na karę pozbawienia wolności do 3 miesiące - 150 tys. zł, do 6 miesięcy - 300 tys. zł, do roku - 450 tys. zł, do 2 lat - 750 tys. zł, do 5 lat - 1 mln zł, do 15 i 25 lat - 1,5 mln zł. W razie skazania na karę ograniczenia wolności także stosuje się opłaty z tego taryfikatora.

Skażany na grzywnę obowiązany jest do uiszczenia opłaty w wysokości 10 proc. zasadzonej kwoty, jednak nie mniej niż 75 tys. zł, a gdy orzeczona została wraz z karą pozbawienia wolności, opłata wyniesie 20 proc. wymierzonej grzywny.

W sprawach o wykroczenia, gdy zapadnie kara aresztu lub ograniczenia wolności, pobiera się 75 tys. zł. Prawo do

ściągnięcia zasadzonych opłat przedawnia się po trzech latach od dnia, w którym należało je uiszczać.

POMOC DLA CIĘŻARNYCH

Kobiatom od czwartego miesiąca ciąży i opiekującym się niemowlęciem do szóstego miesiąca życia, które ze względu na sytuację materialną mogą korzystać z pomocy społecznej, przysługuje od 2. listopada zasiłek w wysokości 28 proc. przeciętnego wynagrodzenia przyjmowanego do waloryzacji emerytur i 15 proc. tego wynagrodzenia na nowo urodzone dziecko. Otrzymają ponadto jednorazowy zasiłek na naprawkę wynoszący 28 proc. przeciętnego wynagrodzenia, a także 100-proc. zwrot wydatków poniesionych w związku z ciążą i porodem na leczenie w zakładach służby zdrowia i na leki.

Zasiłki te będą przysługiwane niezależnie od ewentualnych świadczeń z pomocy społecznej.

Wszystkie osoby spełniające kryteria uprawniające do pomocy społecznej uzyskują prawo do bezpłatnego poradnictwa rodzinnego i pedagogicznego, aż do ukończenia przez wychowywanie dziecko 18 lat.

Kwestie te normuje rozporządzenie ogłoszone w Dzienniku Ustaw nr 97, poz. 441.

WOLNE NA POGRZEB

Czy zakład pracy słusznie odmówił mi wolnego dnia z powodu pogrzebu teściowej? Teść dawniej rozszedł się z matką męża i ożenił powtórnie. Mieszkaliśmy z nim i jego drugą żoną, którą opiekowaliśmy się do jej śmierci dwa lata temu. Wtedy zakład udzielił mi jednego dnia zwolnienia. W tym roku zmarła matka męża a pracodawca odmówił mi zwolnienia na pogrzeb twierdząc, że takie zwolnienie wykorzystałam wcześniej - pisze J.M. z N. Targu.

Zgodnie z § 22 pkt 5 rozporządzenia Rady Ministrów z 20 grudnia 1974r. w sprawie regulaminów pracy oraz zasad usprawiedliwiania nieobecności w pracy i udzielania zwolnień od pracy (Dz.U. nr 49, poz. 299 ze zm.) pracownikowi przysługuje dzień zwolnienia, z prawem do wynagrodzenia, w razie zgonu i pogrzebu siostry, brata, teściowej, teścia, babki, dziadka albo innej osoby pozostającej na utrzymaniu pracownika lub pod jego opieką.

W rozumieniu tego przepisu teściowa, jest matką współmałżonka, nie jest nią natomiast żona teścia.

W opisanej sytuacji czytelnicze przysługiwało prawo do zwolnienia z pracy zarówno na pogrzeb żony teścia, jak i teściowej. Żona była bowiem osobą "pozostającą pod bezpośrednią opieką pracownika". Tak więc prawo do zwolnienia z tytułu jej pogrzebu było błędnie uznane za zwolnienie z powodu śmierci teściowej. Dlatego i obecnie pracownica powinna była zostać zwolniona na pogrzeb matki męża. Przepisy wspomnianego rozporządzenia obowiązują wszystkie zakłady pracy, a więc i prywatne.

HVIEZDY O NÁS**KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)**

 Stúpne tvoja podnikavosť a energia. Nejeden kozorožec sa bude tešiť úspechu na pracovisku, bude sa mu duriť práca a aj príjmy budú trochu vyššie. Čakajú ich úspechy v láske a spoločenskom živote, ktorý bude veľmi oživený a pestrý. Len pozor na alkohol - pohárik nad mieru môže spôsobiť veľa nepríjemností.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

 Budú to priažné dni pre väčšinu vodnárov. Mladým ľuďom prinesú šťastie v láske, starší - vdovci a vdovy, majú šancu získať partnera pre ďalší život. Aj vybavovanie úradných záležitostí bude úspešné. V polovici mesiaca bude niekoľko kritických dní. Ked' vtedy nemusíš cestovať, radšej cestu odlož na neskôr.

RYBY (19.2.-20.3.)

 Budú to dni bohaté na udalosti, najmä v prvej polovici mesiaca. U mnohých rýb dôjde k výmene bytu alebo aspoň nábytku a zariadenia. V druhej polovici mesiaca hrozí nebezpečenstvo úrazu alebo prekvapivé zhorenie zdravotného stavu. Nebudú to dni priažné pre cestovanie ani pre vybavovanie úradných záležitostí.

BARAN (21.3.-20.4.)

 Bude ťa tešiť práca a jej výsledky, ktoré ti pomôžu urovnáť majetkovú situáciu. Prípadná dovolenka bude tiež vydarená, stretneš príjemnú a veselú spoločnosť a naozaj si oddychneš. Koncom mesiaca ťa

môže čakať ľahšia nemoc - prechladnutie alebo žalúdočné ťažkosti.

BÝK (21.4.-20.5.)

 Budú to pre ťa kritické dni, najmä na začiatku mesiaca. Dôjde k nejakému konfliktu so spolupracovníkmi a tvoja zlá náladu sa odrazí aj v rodinnom živote, hoci tvoji blízki predsa za nič nemôžu. Snaž sa ovládať a nedávať najavo svoju zlú náladu, v opačnom prípade pokaziš sviatky nielen sebe, ale aj iným.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

 Nechut' k práci nie je u ťa spôsobená únavou, ale jednoducho lenivosťou - nechce sa ti namáhať svaly ani mozog. Ale pozor! Ak dovolíš, aby ťa sklonky k ničerobeniu príliš ovládli, bude ich potom ťažko prekonat'. Práve teraz mal by si na pracovisku ukázať, čo dokážeš a získať uznanie a finančnú výhodu.

RAK (22.6.-22.7.)

 Na pracovisku môžeš očakávať neveľké zmeny k lepšiemu. Počiatočná nespokojnosť bude zavinená príliš veľkým očakávaním, ktoré sa nesplní. Ked' sa uspokojsi s niečim malým, môžeš prežiť pokojný mesiac so sviatkami v rodinnom krahu. Čaká ťa nejaká menšia výhra alebo iné neočakávané príjmy, ktoré sa ti pred sviatkami veľmi zídu.

LEV (23.7.-23.8.)

 Bude to vcelku dobrý mesiac. Prinesie mnoho dobrej vôle, energie a plánov do budúcnosti. Aj pri vybavovaní rôznych záležitostí budeš mať šťastie. V práci získaš uznanie, aj keď sa to ešte neodrazí v peniazoch. Nenáhli sa s rozhodnutiami. Dobre premyslená realizácia plánov iste prinesie úspech, ale nesmieš sa ponáhľať.

NÁŠ TEST**Jsi dobrý čtenář?**

Chcete-li zjistit svou skutečnou čtenářskou úroveň, musíte na otázky našeho testu odpovídat pravdivě. V opačnom prípade přijdete pouze na to, že klamete sami sebe. U každého čísla si zapíšte písmeno, které vám "sedí". Potom si podle tabulky předvedete písmena na body, sečtěte je a přečtěte si hodnocení.

1. Můj vztah k četbě:

- a) čtu jen to, co ve škole určí; b) čtu, jakmile mám na čtení čas; c) čtu příležitostně, v různém rozsahu.

2. Můj výběr četby:

- a) čtu to, co pochválí spolužáci; b) čtu náhodile, co mi přijde pod ruku; c) vybírám si knihy sám.

3. Moje čtenářské záliby:

- a) čtu veškerou literaturu, básni i knížky historické; b) čtu pouze napínavé knihy; c) kromě napínavé knihy si přečtu i naučnou.

4. Knížky, které čtu:

- a) jsou mé vlastní; b) půjčuji si také od spolužáků; c) půjčuji si

ve školní nebo veřejné knihovně.

5. Knihu, která mne zvlášt' zaujme:

- a) chci vlastnit; b) znova se k ní vracím a doporučím ji spolužákům; c) přečtu jedním dechem a vrátím neuložím.

6. Když něčemu při četbě nerozumím:

- a) spokojím se s tušeným vysvetlením; b) přeskočím odstavec a čtu dál; c) hledám vysvetlení, které pořádně pochopím.

7. Jestliže se mi zalíbí v knize určitý výrok:

- a) zařadím jej do svých čtenářských výpisů; b) někdy jej vydám za svůj; c) myslím, že by i mně mohl prospět.

8. Můj vztah ke klasikům:

- a) nečtu je, nelibí se mi; b) čtu je rád, je v nich mnoho moudrosti; c) čtu je jenom někdy.

9. Díla ze současnosti:

- a) porovnávám s vlastními prožitky a přemýšlím o nich; b) posuzuji je stejně jako dospělí; c) mám je rád, ale jen když se shodují s mými názory.

10. Je-li nějaká kniha vysilána v rozhlasové či televizní úpravě:

- a) pořad poslouchám a mám chuť si knihu sám přečíst; b) někdy

PANNA (24.8.-23.9.)

Neočakávaj príliš priažné vybavenie svojich písomných a obchodných záležostí. Čakajú ťa kritické dni. V rodine a medzi priateľmi vzniknú drobné nedorozumenia. Iste ich ľahko prekonáš, keď nepodľahneš podráždenosti. Budú to priažné dni pre spoločenské udalosti - medzi príjemnými ľuďmi zabudneš na svoje starosti a nedorozumenia.

VÁHY (24.9.-23.10.)

Na začiatku mesiaca budeš mať ešte šťastie - aj v osobnom živote, aj pri vybavovaní rôznych záležitostí a sporových otázok. V polovici mesiaca životná krivka poklesne, ale nakrátko. Blížiace sa sviatky ti pomôžu prekonat' depresiu a prípravy na sviatočné dni ti spôsobia ozajstnú radosť.

SKORPIÓN (24.10.-23.11.)

Pre obchodné podnikanie a cestovanie to nebude priažné obdobie. Bud' opatrný, nie je vylúčené, že niektorí ľudia sa proti tebe spiknú. Môže sa tiež stať, že ani tvoje zdravie nebude celkom v poriadku. Snaž sa ovládnut' svoju nervozitu, hľadaj pomoc a radu u osvedčených a spoľahlivých priateľov a citovú oporu a kľudné zázemie v rodine.

STRELEC (23.11.-21.12.)

Čaká ťa malé zhorenie životnej situácie, prekážky, bolestné skúšky, závisť a prejavy nepriateľstva. Bolo by dobre, keby si nezahadoval všetko na svoje okolie, ale venoval sa trochu sputovaniu svojho svedomia. Nezavinil si si ťažkosti v práci vlastnou nezodpovednosťou? Nie je nepriazeň tvojho okolia odplatou za tvoje vlastné konanie? Možno že stačí zmeniť vlastný postoj a chovanie a všetko sa obráti k lepšiemu.

- Kde vyhráli husité první bitvu?
- Prosím na padesáté straně v dějepisu, v pravém horním rohu.
- * * *
- Počúvaj, žena, prečo sa neprefarbíš na blondínsku?
- A to už prečo?
- Lebo som sa dočítal, že blondínky ovel'a chutnejšie varia.
- * * *

- Šéfe, prosím vás, dajte mi pári dní dovolenky! Žením sa!
- Ale veď dovčera ste boli na dovolenke! Prečo ste sa neoženili?
- Necicel som si pokazit' dovolenkú!
- * * *

Majiteľ podniku:

- Prečo ste toho človeka zobrať za pokladníka? Ved' je škul'avy, hrbatý a uši má veľké ako lopúchy!

Vedúci osobného oddelenia:

- Práve preto, pane. Ak skúsi utieciť s našimi peniazmi, ľahko ho nájdeme.
- * * *

- Masztalského žena vyvoláva duchov:
- DUCHU... Či si to ty, môj muž?
- Áno, ja som.
- A si šťastnejší, ako tu na zemi?
- Áno.
- A kde si?
- V pekle.

sleduj pořad až do konce; c) neposlouchám takové pořady, dělám raději něco jiného.

HODNOCENÍ

1.
a1, b3, c2	6.
a2, b1, c3
2.
a2, b1, c3	7.
a3, b1, c2
3.
a3, b1, c2	8.
a1, b3, c2
4.
a1, b2, c3	9.
a3, b1, c2
5.
a2, b3, c1	10.
a3, b2, c1

10-15 BODŮ: Neměl bys být spokojený! Zamysli se nad nápravou! Mnohem více čti!

16-22 BODŮ: Tušíš význam četby a občas dovedeš využít znalosti, které jsi z knih získal.

23-30 BODŮ: Zasloužíš pochvalu! Tvůj přístup k četbě je výborný a vědomostí z knih ti jistě v životě prospějí.

MENO VEŠTÍ

DOMINIK: dobré, jasné, teplé meno.

Človek s týmto menom máva najčastejšie svetlé, svetlohnedé alebo tmavohnedé, trochu kučeravé vlasy. Pomerne nízky alebo strednej postavy, zavalitý, niekedy štíhly, ale vždy silný. Oči má šedé, hnedé alebo čierne. Svižný, trochu výtržník, má rád spoločnosť. V škole sa učí priemerne, má zavše humanistické záujmy, no ešte častejšie technické, preto spravidla končí priemyslovku a nezriedka aj vysokú školu technickú. Je, ako sa hovorí, mazaný všetkými masťami a dokáže uplatňovať svoje záujmy.

Dominik pochádza obyčajne z početnej a pomerne chudobnej rodiny. Od najmladších rokov musí pracovať a má ľahký život. Často sa dostáva do situácií, z ktorých len s najväčšou námahou nachádza východisko. Žení sa najčastejšie z lásky, ale niekedy ho manželka klame, a preto len kvôli deťom žijú ďalej v spoločnej domácnosti.

Ked' Dominik nemá deti, jeho manželstvo sa často končí rozvodom, nezriedka aj po mnohoročnom spolužití. V zamestnaní sa prejavuje ako pomerne pomalý a neveľmi zaujímavý pracovník. Má však niekedy dobré nápady, ktoré spolupracovníci radi využívajú. Niekedy Dominik máva rád hazardné hry a rád si aj vypije. Býva dobrým vodičom, mechanikom, roľníkom a niekedy aj učiteľom. Ked'ž pochádza z početnej rodiny, často sa stáva, že ho matka, ináč temperamentná žena, trochu zanedbáva. Aj otec, ktorý je vždy zaneprázdený prácou, taktiež nemá pre syna veľa času, preto sa chlapec neraz odcudzuje. Ked' sa Dominik rozvedie, o čom sme spomíinali, len málokedy zostáva sám. Obyčajne sa žení po druhýkrátk, berie si staršiu a energickú ženu, ktorá ho obklupuje veľkou starostlivosťou. Druhý manželský zväzok je už spravidla trvalý. Najšťastnejšie obdobie jeho života je vo veku od 40 do 50 rokov. Občas trpi na očné choroby a srdcovú neurózu. Dožíva sa vysokého veku. (js)

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my neveríme, ale co to škodí podívat se občas do snáře? Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Hospodč - budeš dělat dobrodružnou cestu.

Hospodářství - tvá námaha bude odměněna.

Horku - nevole.

Horečce - spokojenosť bez bohatství.

Hořčici - nebezpečí před tebou.

Hotelu - budeš konat cestu.

Hradu: viděti ho - najdeš ochranu v nebezpečí; vejti do něho - neočekávané dobrodružství; uzavřeném - narážíš na odpor; loupežním - velmi těžko dostaneš zpět svůj majetek.

Hradbách: stavěti je - nejistota ve všech směrech; býti v nich - věrní přátelé, věrná láska.

Hrábich - uvedeš své záležitosti do pořádku; býti jimi ohrožen - bude ti udělena ostrá důlka.

Hře v loterii - ztráta; získati v ní - budeš mít nepřátele; ztratiti - jsi nenáviděn a vysmíván.

Hrnku - přírůstek majetku; rozbitém - špatné časy.

Hrnčíři - přechodné nebezpečí.

Hrobaři - čekají na tvou smrt.

Hranici hořící - jsi pronásledován pro svoji upřímnost.

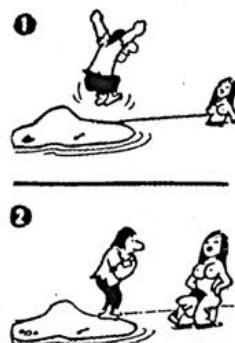
Hromu burácejícim - obdržíš zprávy, které tě vyděsí; s bleskem, který zapálí - tvé naděje budou zmařeny; s bleskem neškodným - neočekávané neštěstí.

Hrobu: kopati ho - dobrý sňatek; otevřeném - příjemná zábava tě čeká; zahazovaném - nemoc; býti do něho položen - brzká a vitaná svatba.

Hrdličce - udržuješ rodinné vztahy.

Hrozobě: slyšetí jí - nepříjemnosti; vyslovití jí - činiš bezpráví.

Hroznec bílých - zisk; modrých - ztráta; nezralých - nejednotnosť; zralých - máš trvalé zdraví; řezati je - rozchod; darovaných - učiniš si novou známost; lisovati je - píle a vytrvalost.

CHAMELEÓN. Novinári a kritici takto označujú Roberta De Niro, jedného z najznámejších súčasných filmových hercov. A to preto, že sa veľmi ľahko vteľuje do postáv, ktoré hrá. Ak je to potrebné, mení aj svoj zovnajšok. Tak napríklad, keď mal hrať boxera La Motteho, pribral až 27 kg. Pred filmom Taxikár jazdil celé noci po New Yorku ako vodič taxíka a oholi si hlavu. Robert De Niro je v súkromí veľmi nesmely, čo je zvláštne u človeka, ktorý si získal takú slávu.

Narodil sa v roku 1934 v New Yorku a herectvo študoval u majstrov ako Lee Strasberg a Stella Adlerová. Potom začal hrať v divadle "off-Broadway" a po nestálych scénach sa dostal až k filmu. Kritika si tohto mladého herca všimla vo filme Do bubna udieraj pomaly, kde hral neskúseného baseballistu. Veľmi rýchlo nastalo obdobie ozajstného víťazstva: dva Oskary za dve časti filmu Krstný otec, tretí Oskar za Zúrivého býka a cena za vedľajšiu úlohu.

Robert De Niro nikdy nerozpráva o svojom súkromnom živote. Je však známe, že bol priateľom a od roku 1976 manželom černošskej krásavice Dianne Abbótovej (všetky priateľky De Niro mali v sebe trochu černošskej krvi). Robert a Dianne majú spolu syna Raphaela a adoptovanú dcérku Drinu. V súčasnosti žijú v separácii, lebo podľa Dianne bol pre manžela vždy dôležitejší film ako rodina. Teraz filmovú hviezdu úplne zaneprázdní vlastné filmové štúdio TriBeCa, ktoré založil v New Yorku. Na fotografii: Robert De Niro

* * *

KLEBETY o zásnubách Davida lorda Lindleya kolovali už niekoľko mesiacov. Nedávno však oficiálne vyhlásili, že sobáš syna princezny Margaréty so Serenou Stanhopeovou sa uskutoční v októbri t.r. Konečne sme sa dočkali aj dobrej správy z kráľovského dvora Veľkej Británie, kde donedávna bolo počut' len o rozvodoch a separáciach. Mladá 23-ročná dáma, ktorá sa ukázala na balkóne paláca Buckingham, aby

pozdravila zvedavé zástupy, pochádza z aristokratickej rodiny. Jej korenci siahajú až do čias Jakuba Stuarta, teda do 16. storočia. Princezná Margaréta ju prijala veľmi vdľačne a jej bývalý manžel lord Snowdon bol nevestou priam nadšený. Oficiálny súhlas na manželstvo musela výdať aj kráľovná, pretože David sa nachádzal na listine následníkov trónu, hoci až na 12. mieste. Mladí majú rovnaké záľuby - cestovanie do ďalekých krajín, šport a umenie. Lord Lindley je uznávaným návrhárom nábytku a aj najlepšie zarábajúcim členom kráľovskej rodiny. Na fotografii: budúci manželia

* * *

PO PRVÝKRÁT v dejinách Spojených štátov žena získala titul "seržant roku". Je ňou 27-ročná Jill Hendersonová. Táto pekná tmavohláska so zdvihnutým nosom slúži v armáde už šesť rok. Do súťaže sa okrem nej prihlásilo 16 mužov-seržantov z celej krajiny. V disciplínach, ktoré trvali 4 dni, seržantov skúšali z ich vojenských vedomostí, veliteľských schopností a fyzickej zdatnosti. Jill Hendersonová bola vo všetkých konkurenciach najlepšia. "Teší ma nielen získaný titul, ale hlavne to, že som pre svojich vojakov vzorom."

* * *

NAJZVLÁŠTNEJŠIE MANŽELSTVO bolo uzavreté vo Švajčiarsku. Ženichom bol 87-ročný Franz Vonsenger a nevestou 23-ročná Doris. Franz by mohol byť pradedkom svojej ženy. Jeho svokor, otec Doris, je od neho mladší o 28 rokov. Vydadom sa Doris stala "babkou" svojich rovesníkov, vnukov Vonsengera. V manželstve je vraj veľmi šťastná.

* * *

MICHELLE PFEIFFEROVÁ, americká filmová hviezda, považovaná za jednu z nejkrásnejších žen na svete, je už milionárkou. Mohla by zamčstanat tucet sloužičiek. Michelle však vilu v Beverly Hills uklízí

sama. Jak kdysi pripomala, nesnáší, aby někdo cizí luxoval její koberce nebo uklízel koupelnu. A kromě toho Michelle ráda pečuje o svůj dům, chce být i v tomto směru nezávislá na cizích lidech.

"Uklízající hviezda" bude však muset své zásady změnit. Adoptovala totiž holčičku - adopce dětí je dnes mezi filmovými hvězdami velmi módní. Až ji přiveze do Beverly Hills, bude muset zamčstat hospodyně vedoucí domácnost a vychovatelku pro dítě. Jinak by nestačila na povinnosti matky, hospodyně a filmové hvězdy (plánuje natáčení nových filmů).

Na snímku: Michelle Pfeifferová

* * *

ZAJÍMAVOSTI. Časy se mění, a s nimi i ideál ženské figury. Před 29 tisíci let - jak archeologové odhadují věk vykopávek a nálezu Wilendorfské Venuše, kamenný ideál ženy měřil v prsou a bocích 244 cm a v pase 226 cm. Kolem roku 1880 ideální ženská postava měla 97 cm v prsou, 97 cm v bocích a vosí páš - 46 cm. Ve dvacátých letech byla ideálem černá tanečnice a zpěvačka Josephine Bakerová. Všechny dámy chtěly mít chlapeckou postavu jako ona - 81 cm v prsou, totéž v bocích a 65 cm v pase. Kolem roku 1950 ideálem postavy byla Sophia Lorenová: 95 - 58 - 95. V roce 1968 se objevila anglická manekýnka Twiggy a s ní znova móda na štíhlou postavu: 78 - 56 - 78. Dnes jsou ideálem takové manekýnky jako Claudia Schifferová nebo Cindy Crawfordová. Moderní kráska je štíhlá, ale ne hubená, a má sportovní siluetu. Např. Cindy má rozměry 86 - 60 - 86.

* * *

A NĚCO VESELÉHO: Britská královna Alžběta II. nevnuje velkou pozornost oblečení, ale zbožňuje kabelky. Má jich 2800! Nenosí v nich peníze ani šekové knížky, ale fotografie nejbližší rodiny a evidenční známku, kterou kdysi nosila na obojkou již nežijící milovaná fenka rasy corgi, a ještě balíček psích sucharů.

Procesia okolo kostola

Slovenský kňaz E.Chilla z Loke počas procesie

ODPUST V JURGOVE

Jurgovské dievčatá nesú obraz Čiernej madony

Pekná som? Foto: B.Klimkiewiczová

DRUKARNIA

**WYKONUJE WYSOKIEJ JAKOŚCI, SZYBKO
I PO UMIARKOWANYCH CENACH m.in.:**

**FOLDERY, KATALOGI, PROSPEKTY, SKRYPTY,
ETYKIETY, BIULETYNY, AKCYDENSY, ULOTKI**

PONAĐTO PROPONUJEMY USŁUGI W PEŁNYM ZAKRESIE:

**PRZYGOTOWALNI OFFSETOWEJ
INTROLIGATORNI - ZSZYWANIA BROSZUROWEGO
KOMPUTEROWEGO SKŁADU TEKSTÓW I GRAFIK
SITODRUKU**

**JAK RÓWNIEŻ TŁUMACZEŃ
POLSKO - SŁOWACKO - CZESKICH**

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE

Biuro Zarządu Głównego TSKCis 31-150 Kraków, ul. św.Filipa 7/4 tel./fax 34-11-27